

ความพร้อมของเกษตรกรในการส่งเสริมการผลิตเนื้อแบบมีสัญญาผูกพัน
ในเขตภาคตะวันออกเฉียงของประเทศไทย

นายบุญชัย ท้าวเขตร์

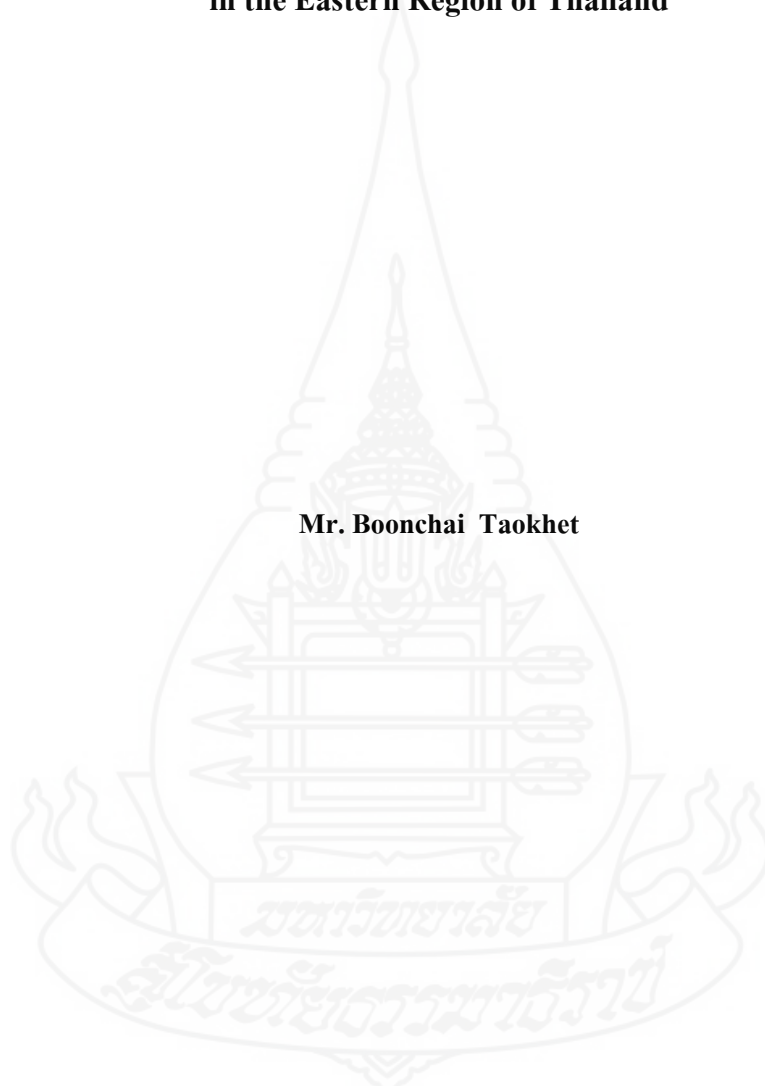

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2558

**Farmer Readiness for an Extension of Duck Production under Contract Farming
in the Eastern Region of Thailand**

Mr. Boonchai Taokhet

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives

Sukhothai Thammathirat Open University

2015

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ความพร้อมของเกษตรกรในการส่งเสริมการผลิตเปิดเนื้อแบบมีสัญญาผูกพัน
ในเขตภาคตะวันออกเฉียงของประเทศไทย
ชื่อและนามสกุล นายบุญชัย ท้าวเขตร์
แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. สุนันท์ สีสังข์
2. รองศาสตราจารย์ ดร. มณฑิชา พุทษาคำ

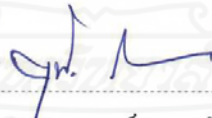
วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2559

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(อาจารย์อวยชัย ชัยยุทธโท)

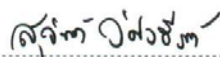
กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุนันท์ สีสังข์)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. มณฑิชา พุทษาคำ)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ วิศวธีรานนท์)

ชื่อวิทยานิพนธ์ ความพร้อมของเกษตรกรในการส่งเสริมการผลิตเปิดเนื้อแบบมีสัญญาผูกพัน
ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

ผู้วิจัย นายบุญชัย ท้าวเขตร์ รหัสนักศึกษา 2579001161 **ปริญญา** เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริม
และพัฒนาการเกษตร) **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) รองศาสตราจารย์ ดร. สุนันท์ สีสังข์
(2) รองศาสตราจารย์ ดร. มณฑิลา พุทชากำ **ปีการศึกษา** 2558

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร
(2) การจัดการฟาร์มเปิดเนื้อของเกษตรกร (3) ต้นทุนและผลตอบแทนของการเลี้ยงเปิดเนื้อ (4) สักยภาพ
ของเกษตรกรในการเลี้ยงเปิดเนื้อแบบมีสัญญาผูกพัน (5) การเลี้ยงเปิดเนื้อตามระบบมาตรฐานฟาร์มเปิดเนื้อของ
เกษตรกร และ (6) ปัญหาของเกษตรกรในการเลี้ยงเปิดเนื้อ

ประชากรที่ใช้ศึกษาคือ เกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดเนื้อในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีการเลี้ยงมากกว่า 2000
ตัวต่อรุ่น ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดเนื้อของกรมปศุสัตว์ จำนวน 112 ฟาร์ม ทำการศึกษาจากประชากร
ทั้งหมด ไม่มีการสุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม
คอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อหาค่าสถิติคือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า (1) เกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดเนื้อส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 49.94 ปี
จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.57 คน แรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.46 คน
เกษตรกรมีรายได้จากการเกษตรนอกเหนือจากการเลี้ยงเปิดเนื้อ เฉลี่ย 98,701.43 บาทต่อปี รายได้นอกภาค
การเกษตรเฉลี่ย 67,247.37 บาทต่อปี และรายได้รวมทั้งหมดของครัวเรือน เฉลี่ย 165,948.8 บาทต่อปี
ในขณะที่ค่าใช้จ่ายในภาคเกษตร เฉลี่ย 45,120.95 บาทต่อปี (2) ฟาร์มเลี้ยงเปิดเนื้อมีขนาดเฉลี่ย 8.24 ไร่
จำนวนโรงเรือนเฉลี่ย 1.56 โรงเรือน และมีจำนวนการเลี้ยงเฉลี่ย 3,964.83 ตัว ลักษณะโรงเรือนทั้งหมด
เป็นโรงเรือนแบบปิด และส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงแบบอิสระ โดยพบว่า อาหารและลูกเปิดส่วนใหญ่ได้มา
จากการติดต่อซื้อเองจากผู้จำหน่าย ระยะการเลี้ยงเฉลี่ย 46.79 วัน พักเต้าในแต่ละรอบการเลี้ยงเฉลี่ย 27.79 วัน
(3) ต้นทุนปัจจัยการเลี้ยงโดยเฉลี่ยต่อ 1 รอบการเลี้ยงเท่ากับ 1,523,703.39 บาท ในขณะที่ผลตอบแทนใน
การเลี้ยงเฉลี่ย 1,819,917.42 บาท (4) เกษตรกรส่วนใหญ่มีศักยภาพในการเลี้ยงเปิดเนื้อแบบมีสัญญาผูกพัน
โดยมีความพร้อมเกือบทุกด้าน มีการปรับปรุงบางประเด็นเพียงเล็กน้อย (5) เกษตรกรส่วนใหญ่มีการเลี้ยง
เปิดเนื้อได้ตามเกณฑ์มาตรฐานฟาร์มเกือบทุกประเด็น และ (6) ภาพรวมปัญหาของเกษตรกรในการเลี้ยง
เปิดเนื้ออยู่ในระดับปานกลาง 6 ประเด็น และระดับน้อย 4 ประเด็น

คำสำคัญ การส่งเสริมการผลิตเปิดเนื้อ การเกษตรแบบสัญญาผูกพัน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Thesis title: Farmer Readiness for an Extension of Duck Production under Contract Farming in the Eastern Region of Thailand

Researcher: Mr. Boonchai Taokhet; **ID:** 2579001161;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr. Sunan Seesang, Associate Professor;

(2) Dr. Monticha Putsakum, Associate Professor; **Academic year:** 2015

Abstract

The objectives of this research were to study: (1) the socio-economic backgrounds of farmers, (2) duck farm management by farmers, (3) costs and returns of duck production, (4) farmer potentials for duck production under contract farming, (5) duck production adhering to farm standardization by farmers, and (6) farmer problems on duck production.

The population of this study were 112 registered farms in the eastern region of Thailand who had duck production with an amount of 2,000 or more per raising cycle. The data were collected from the total population without random sampling by using an interviewed questionnaire and analyzed by a computerized program to calculate frequency, percentage, mean, standard deviation, minimum and maximum values.

The research results showed that (1) the majority of interviewed farmers were male with an average age of 49.94 years and finished primary education. The averages of family members and labors were 3.57 and 3.46 persons. The averages of annual farm income (excluding the income of duck production), non-farm income, and the total farm income were 98,701.43, 67,247.37, and 165,948.8 baht respectively, while the annual farming expenses were 45,120.95 baht. (2) The averages of farm size, number of farm house, and number of duck per raising cycle were 8.24 rai (1 rai = 1,600 square meters), 1.56 houses, and 3,964.83 ducks. All of those houses were evaporation cooling system and the majority of farmers were not depended on any companies by purchasing feeds and ducklings from general sellers. The averages of raising cycle and break time were 46.79 and 27.79 days. (3) An average of production cost per raising cycle was 1,523,703.39 baht while the return was an average of 1,819,917.42 baht. (4) The potential of duck Production under contract farming, the majority of them had the readiness in all aspects, except a few of them were needed to have a little improvement. (5) Most of farmers had performed duck production adhering to farm standardization in almost every aspects. (6) The farmers had problems in duck production at the “moderate” level of six aspects and at “a little” level of four aspects.

Keywords: Extension of duck production, Contract farming, Eastern region of Thailand

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสังข์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ที่ได้ให้คำแนะนำ ตรวจสอบและแก้ไขวิทยานิพนธ์ด้วยความกรุณาอย่างสูงจนแล้วเสร็จสมบูรณ์ พร้อมทั้งให้กำลังใจตลอดเวลาที่ศึกษา และใคร่ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. มณฑิชา พุทซาคำ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม และคณาจารย์สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ได้ให้ความรู้ ประสบการณ์ แนวคิด คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ และติดตามการทำวิทยานิพนธ์อย่างใกล้ชิด ผู้วิจัยซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ อาจารย์อวยชัย ชัยยุทธ โธ ที่ให้เกียรติเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และให้ข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์ยิ่งในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อนๆ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ทุกท่าน ที่มีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็น ตลอดจนให้ความร่วมมือและเป็นกำลังใจด้วยดีเสมอมา

คุณค่าอันพึงมีจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่บิดา มารดา ครู อาจารย์ ผู้มีพระคุณทุกท่าน หากมีข้อบกพร่องใดๆ ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

บุญชัย ท้าวเขตร์

ตุลาคม 2559

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	5
ข้อมูลทั่วไปของภาคตะวันออก	5
การผลิตเปิดเนื้อและการจัดการฟาร์มเปิดเนื้อ	8
มาตรฐานฟาร์มเปิดเนื้อ	11
ระบบตลาดและการเกษตรแบบสัญญาผูกพัน	20
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร	27
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	33
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	33
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	34
การเก็บรวบรวมข้อมูล	36
การวิเคราะห์ข้อมูล	37
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	38
ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร	38
ตอนที่ 2 สภาพการผลิตเปิดเนื้อ	51
ตอนที่ 3 ต้นทุนและผลตอบแทนในการเลี้ยงเปิดเนื้อ	55

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ตอนที่ 4 ศักยภาพของเกษตรกรในการเลี้ยงเป็ดตามระบบมาตรฐานฟาร์มเป็ดเนื้อ.....	58
ตอนที่ 5 ศักยภาพของเกษตรกรในการเลี้ยงเป็ดตามระบบมาตรฐานฟาร์มเป็ดเนื้อ.....	60
ตอนที่ 6 ปัญหาของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อ.....	65
บทที่ 5 สรุปรการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	68
สรุปรการวิจัย.....	68
อภิปรายผล.....	72
ข้อเสนอแนะ.....	75
บรรณานุกรม.....	77
ภาคผนวก.....	80
ประวัติผู้วิจัย.....	90

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรในการวิจัย.....	33
ตารางที่ 4.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อ	38
ตารางที่ 4.2 ข้อมูลด้านครัวเรือนของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อ	40
ตารางที่ 4.3 ข้อมูลการเป็นสมาชิกทางสังคมของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อ ในเขตภาคตะวันออก	42
ตารางที่ 4.4 รายได้ของครัวเรือนในภาคการเกษตร ปี 2558	43
ตารางที่ 4.5 รายได้ของครัวเรือนนอกภาคการเกษตร ปี 2558	45
ตารางที่ 4.6 รายจ่ายของครัวเรือนในภาคการเกษตร ปี 2558	47
ตารางที่ 4.7 พื้นที่การถือครองในภาคการเกษตร ปี 2558	49
ตารางที่ 4.8 หนี้สินของครัวเรือน ปี 2558	50
ตารางที่ 4.9 สภาพการผลิตเป็ดเนื้อของเกษตรกร	52
ตารางที่ 4.10 ต้นทุนและผลตอบแทนในการเลี้ยงเป็ดเนื้อ	55
ตารางที่ 4.11 ศักยภาพของเกษตรกรในการเลี้ยงเป็ดตามระบบมาตรฐานฟาร์มเป็ดเนื้อ	58
ตารางที่ 4.12 สภาพการเลี้ยงเป็ดตามระบบมาตรฐานฟาร์มของเกษตรกร	60
ตารางที่ 4.13 สภาพการเลี้ยงเป็ดตามระบบมาตรฐานฟาร์มของเกษตรกร: การจัดการด้านสุขภาพสัตว์	61
ตารางที่ 4.14 สภาพการเลี้ยงเป็ดตามระบบมาตรฐานฟาร์มของเกษตรกร: การจัดการสิ่งแวดล้อม	63
ตารางที่ 4.15 สภาพการเลี้ยงเป็ดตามระบบมาตรฐานฟาร์มของเกษตรกร: การจัดการสิ่งแวดล้อม	65
ตารางที่ 4.16 ปัญหาของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อ	65

ญ

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย..... 3

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สำหรับการเลี้ยงเป็ดในปัจจุบันได้พัฒนามาสู่การเลี้ยงในเชิงการค้ามากขึ้น โดยเฉพาะการเลี้ยงเป็ดพันธุ์เนื้อที่ได้รับความนิยมในการเลี้ยงมากกว่าในอดีต หลังจากได้มีการพัฒนาสายพันธุ์ต่างๆ จนเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น โดยเฉพาะสายพันธุ์ปักกิ่ง พันธุ์เซอวีวัลเลย์ พันธุ์ลูกผสม เป็นต้น จากเดิมที่นิยมเพียงการเลี้ยงเป็ดไว้เพื่อบริโภคไข่เท่านั้นสำหรับรูปแบบการเลี้ยงโดยทั่วไปมีทั้งการเลี้ยงในรูปแบบของโรงเรือนและการเลี้ยงแบบปล่อย แต่หลังจากเหตุการณ์ไข้หวัดนกระบาดในปี 2547 ทำให้หน่วยงานราชการออกมาตรการต่างๆ มาควบคุมโรคไม่ให้แพร่ระบาด โดยเฉพาะในกลุ่มของการเลี้ยงแบบปล่อย ทำให้ผู้เลี้ยงเป็ดส่วนใหญ่จึงต้องปรับเปลี่ยนระบบการเลี้ยงมาเข้าสู่ระบบโรงเรือนเพื่อลดความเสี่ยงในการเกิดโรคและการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดนกมากขึ้น และส่งผลให้รูปแบบการเลี้ยงแบบปล่อยลดจำนวนลงเรื่อยๆ (ศิริพันธุ์ โมราภบ สมบูรณ์ เค่นวานิช, 2550)

การเลี้ยงเป็ดมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากเปิดเริ่มเป็นที่นิยมของผู้บริโภค และเป็ดเลี้ยงง่าย โตเร็ว โรงเรือนและอุปกรณ์การเลี้ยงไม่ยุ่งยาก สามารถเลี้ยงได้ทั้งในน้ำและบนบก แม้แต่ในที่ตอนที่ไม่มีน้ำก็สามารถเลี้ยงได้ โดยให้ผลผลิตตอบแทนแก่ผู้เลี้ยงในระยะเวลาไม่นานนัก ประมาณ 45-60 วัน สำหรับปริมาณการผลิตในปัจจุบันมีการเพิ่มจากเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากหลายฟาร์มได้มีการปรับปรุงระบบการเลี้ยงที่มีการควบคุมโรคและการสุขาภิบาลดีขึ้น และมีปริมาณเป็ดเนื้อเพิ่มขึ้น ขณะที่ปริมาณเป็ดเทศลดลง สำหรับแหล่งเลี้ยง สำหรับแหล่งเลี้ยงที่มีมาก คือ จังหวัดแถบชายทะเล เช่น จังหวัดชลบุรี ราชบุรี ฉะเชิงเทรา สมุทรปราการ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม นครปฐม สุพรรณบุรี เพชรบุรี และสุราษฎร์ธานี ปัจจุบันมีการเลี้ยงกระจายทั่วทุกภาคของประเทศ และเลี้ยงกันรายละเป็นจำนวนมาก เนื่องจากผู้เลี้ยงสามารถผสมอาหารเองได้โดยใช้ปลาป่นเลี้ยงเป็ดที่ได้ผลดีเช่นเดียวกับอาหารสด ดังที่ปรากฏ

เมื่อพิจารณาถึงระบบการเลี้ยงเป็ด พบว่า มีทั้งการเลี้ยงแบบรายย่อย และเลี้ยงกันเป็นอุตสาหกรรมเช่นเดียวกับการเลี้ยงไก่ และยังสามารถเลี้ยงไว้เป็นงานอดิเรกเพื่อบริโภคในครัวเรือนอีกด้วย ประมาณว่าในปีหนึ่งๆ ประเทศไทยสามารถผลิตเป็ดได้ไม่ต่ำกว่า 18 ล้านตัว ทั่วทุกภูมิภาค

สำหรับการผลิตเปิดในเชิงอุตสาหกรรมและส่งออกในแผนพัฒนาการเกษตรด้านสัตว์ปีกของการผลิตเพื่อการส่งออกเป็นการดำเนินการโดยภาคเอกชน ที่มีการเลี้ยงเป็ดเนื้อที่เกิดจากพ่อแม่พันธุ์นำเข้าจากต่างประเทศ ซึ่งมีแนวโน้มสูงขึ้น และมีระบบการผลิตที่ครบวงจร ที่มีการผลิตเปิดเนื้อมีชีวิตจากฟาร์มที่ได้มาตรฐานที่มีโรงเชือดและโรงงานแปรรูปที่สะอาดและได้มาตรฐานสากล เป็นที่ยอมรับของต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่พบ คือ ต้นทุนการผลิตสูง อันเนื่องมาจาก ต้นทุนการนำเข้าสัตว์พ่อแม่พันธุ์สูง ทำให้ราคาลูกเป็ดเนื้อแรกเกิดสูง

การเลี้ยงเป็ดเนื้อในประเทศไทยมีแรงจูงใจมาจากการส่งออกของบริษัทธุรกิจการเกษตร โคนการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ของการเลี้ยงและการผลิตเปิด และการจัดการที่ทันสมัยและมีการปรับปรุงการเลี้ยงเข้ามาสู่โรงเรือนในระบบและเป็น โรงเรือนระบบระเหยไอน้ำ (Evap) ช่วยในการควบคุมอุณหภูมิภายในโรงเรือนให้เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของเป็ดลดต้นทุนการผลิต อัตราการตายของเป็ดตัว และมีการนำระบบการผลิตแบบพันธะสัญญา (Contract farming) มาเป็นรูปแบบการเลี้ยง (กรมปศุสัตว์, 2549)

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อ
- 2.2 เพื่อศึกษาการจัดการฟาร์มของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อ
- 2.3 เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อ
- 2.4 เพื่อศึกษาความพร้อมของเกษตรกรในการเลี้ยงเป็ดแบบมีสัญญาผูกพัน
- 2.5 เพื่อศึกษาศักยภาพในการเลี้ยงเป็ดตามระบบมาตรฐานฟาร์มเปิดเนื้อของเกษตรกร
- 2.6 เพื่อศึกษาปัญหาของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อ

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กรอบแนวคิดในการวิจัยมีตัวแปรที่ศึกษาดังนี้

3.1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระดับการศึกษา แรงงานในครัวเรือน รายจ่าย รายได้ สภาวะหนี้สิน และการมีตำแหน่งทางสังคม

3.2 ปัจจัยด้านสภาพการผลิต ได้แก่ สถานที่ตั้งฟาร์ม ขนาดฟาร์ม จำนวนโรงเรือน ประสบการณ์ในการทำฟาร์มเปิดเนื้อ จำนวนรอบการเลี้ยง ลักษณะการเลี้ยง จำนวนเปิดในฟาร์ม การเตรียมโรงเรือน แหล่งที่มาของลูกเป็ด วัสดุรองพื้น และที่มาของอาหาร แหล่งน้ำใช้ภายในฟาร์ม

3.3 ต้นทุนและผลตอบแทนการเลี้ยง ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการสร้างโรงเรือน การซื้อที่ดิน ต้นทุนเฉลี่ยต่อรอบการเลี้ยง ผลตอบแทนเฉลี่ยใน 1 รอบการเลี้ยง ภาวะหนี้สินจากการทำฟาร์ม และรายได้ของการเลี้ยงหลังหักต้นทุน

3.4 ความเหมาะสมต่อการผลิตเปิด การจัดการฟาร์ม องค์ประกอบฟาร์ม การจัดการด้านการสุขาภิบาลและสุขภาพเป็ด การจัดการสิ่งแวดล้อม

-ปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่

เพศ อายุ สถานภาพการสมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัว ระดับการศึกษา แรงงานในครัวเรือน รายได้ รายจ่าย สภาวะหนี้สิน การดำรงตำแหน่งทางสังคม

-ปัจจัยด้านสภาพการผลิต ได้แก่

สถานที่ตั้ง ขนาดฟาร์ม จำนวนโรงเรือน ลักษณะโรงเรือน ประสบการณ์ในการทำฟาร์มเปิดเนื้อ ลักษณะการเลี้ยง จำนวนรอบการเลี้ยง จำนวนเปิดในฟาร์ม การเตรียมโรงเรือน แหล่งที่มาของลูกเป็ด วัสดุรองพื้น ที่มาของอาหาร แหล่งน้ำใช้ในฟาร์ม

-ต้นทุนและผลตอบแทนในการเลี้ยง ได้แก่

ค่าใช้จ่ายในการสร้างโรงเรือน ค่าใช้จ่ายในการทำโรงเรือน การซื้อที่ดิน ต้นทุนโดยเฉลี่ยต่อ 1 รอบการเลี้ยง ผลตอบแทนโดยเฉลี่ยต่อ 1 รอบการเลี้ยง

ภาวะหนี้สินจากการทำฟาร์มและรายได้ของการเลี้ยงหลังหักต้นทุน

-ความพร้อมของเกษตรกรในการเลี้ยงเปิดแบบมีสัญญาผูกพัน

-ความเหมาะสมต่อการผลิตเปิดเนื้อ ได้แก่

ด้านองค์ประกอบฟาร์ม การจัดการฟาร์ม การจัดการด้านสุขภาพสัตว์ การจัดการสิ่งแวดล้อม

-ศักยภาพในการเลี้ยงเปิดตามระบบมาตรฐานฟาร์มเปิดเนื้อของเกษตรกร

ศักยภาพการส่งเสริมเกษตรกรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการผลิตเปิดเนื้อแบบมีสัญญาผูกพัน

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ประชากร คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเพื่อการค้าและอุตสาหกรรมที่ได้รับ การรับรองมาตรฐานฟาร์มของกรมปศุสัตว์ และเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อที่ขึ้นทะเบียนผู้เลี้ยงเป็ด แต่ไม่ได้ขอการรับรองมาตรฐานฟาร์ม กลุ่มประชากรที่ศึกษาครั้งนี้รวม 100 ราย

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 มาตรฐานฟาร์ม หมายถึง การปฏิบัติที่ดีทางการเกษตร (Good Agricultural Practice) ซึ่งเปิดในวิธีปฏิบัติว่าองค์ประกอบของฟาร์มเลี้ยงเป็ด การจัดการฟาร์มเลี้ยงเป็ด

5.2 ข้อมูลพื้นฐาน หมายถึง ลักษณะพื้นฐานเฉพาะของผู้ประกอบการเลี้ยงเป็ดเนื้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพการสมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัว ระดับการศึกษา แรงงานในครัวเรือน รายได้ รายจ่าย สภาวะหนี้สิน

5.3 ผู้ประกอบการกิจการเลี้ยงเป็ด หมายถึง ผู้ประกอบการหรือเจ้าของกิจการที่มีการเลี้ยงเป็ดตั้งแต่ 2000 ขึ้นไป

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการ ในการส่งเสริมเกษตรกรเพื่อพัฒนาการผลิตให้ได้มาตรฐานการผลิตเป็ดเนื้อแบบมีสัญญาผูกพัน ให้กับเกษตรกร

6.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการ พัฒนาเกษตรกร

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการผลิตเปิดเนื้อให้ได้คุณภาพมาตรฐานของเกษตรกร ในภาคตะวันออกของไทย ผู้วิจัยได้รวบรวม แนวคิด ทฤษฎี บทบาทฟาร์ม รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของภาคตะวันออก
2. การผลิตเปิดเนื้อและการจัดการฟาร์มเปิดเนื้อ
3. มาตรฐานฟาร์มเลี้ยงเปิดเนื้อ
4. ระบบตลาดและการเกษตรแบบมีสัญญาผูกพัน
5. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตร

1. ข้อมูลทั่วไปของภาคตะวันออก

1.1 ลักษณะภูมิประเทศ

โดยทั่วไปจะเป็นทิวเขา ที่ราบลุ่มแม่น้ำ ที่ราบชายฝั่งทะเล

– เขตภูเขา ได้แก่ ทิวเขาจันทบุรี ตั้งอยู่ตอนกลางของภาค วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก มียอดเขาสูงสุดคือ ยอดเขาสอยดาวใต้ และทิวเขาบรรทัด วางตัวในแนวเหนือ-ใต้ มียอดเขาสูงสุดคือ เขาตะแบงใหญ่ เป็นภูเขาที่กั้นพรมแดนไทยกับกัมพูชา

– เขตที่ราบลุ่มแม่น้ำ เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำอยู่ทางตอนเหนือของภาค อยู่ระหว่างเทือกเขาสันกำแพง และเทือกเขาจันทบุรี

– เขตที่ราบชายฝั่งทะเล ตั้งแต่เทือกเขาจันทบุรีไปจนถึงอ่าวไทยเป็นที่ราบชายฝั่งแคบๆ ที่มีภูมิประเทศสวยงาม และมีแม่น้ำหลายสายไหลผ่าน

ภาคตะวันออกมีพรมแดนติดต่อกับกัมพูชาที่จังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และตราด มีสันปันน้ำของเทือกเขาบรรทัดที่จังหวัดจันทบุรี และตราดเป็นพรมแดนธรรมชาติ และมีพรมแดนเรขาคณิต คือ พรมแดนที่กำหนดขึ้นเป็นเส้นตรงลากเชื่อมจุดต่างๆ เรียกพื้นที่นี้ว่า *ฉนวนไทย* คือ พรมแดนไทย-กัมพูชา ซึ่งเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำปราจีนบุรีต่อกับที่ราบต่ำเขมร มักจะมีปัญหาเรื่องการค้าล่วงล้ำดินแดนอยู่เสมอ ตั้งอยู่ที่จังหวัดสระแก้วในปัจจุบัน

1.2 แม่น้ำสายสำคัญของภาคตะวันออก

1.2.1 **แม่น้ำบางปะกงหรือแม่น้ำปราจีนบุรี** เป็นแม่น้ำสายที่ยาวที่สุดในภาคตะวันออก มีต้นกำเนิดอยู่ที่เทือกเขาสนกำแพง และเทือกเขาจันทบุรี และไหลลงทะเลที่อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

1.2.2 **แม่น้ำระยอง** มีต้นกำเนิดที่จังหวัดชลบุรี ไหลลงทะเลที่จังหวัดระยอง

1.2.3 **แม่น้ำวพูน** มีต้นกำเนิดที่เทือกเขาจันทบุรี และไหลลงทะเลที่จังหวัดจันทบุรี

1.2.4 **แม่น้ำจันทบุรี**

1.3 **ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก** ภาคตะวันออกมีชายฝั่งทะเลยาวประมาณ 515 กิโลเมตร มีลักษณะภูมิประเทศที่สวยงาม เช่น

1.3.1 **อ่าว** ได้แก่ อ่าวอุดม อ่าวสัตหีบ อ่าวระยอง

1.3.2 **แหลม** ได้แก่ แหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี แหลมสารพัดพิษ จังหวัดตราด

1.3.3 **เกาะ** ได้แก่ เกาะช้างที่จังหวัดตราด เกาะกูดที่จังหวัดตราด เกาะสีชังที่จังหวัดชลบุรี เกาะเสม็ดที่จังหวัดระยอง

1.4 ลักษณะภูมิอากาศของภาคตะวันออก

1.4.1 **ลักษณะภูมิอากาศของภาคตะวันออก** คล้ายคลึงกับภาคใต้ คือ

1) ทางตอนบนของภาคจากปราจีนบุรี สระแก้ว ชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา จะมีลักษณะอากาศแบบสะวันนา (Aw)

2) ส่วนทางตอนล่างคือจันทบุรีและตราด จะมีลักษณะอากาศแบบร้อนชื้นแบบมรสุม (Am) คือ มีฝนตกชุก อากาศร้อนชื้น

จังหวัดที่มีปริมาณฝนมากที่สุดคือ ตราด และจังหวัดที่มีฝนตกน้อยที่สุดคือ ชลบุรี

1.4.2 **ปัจจัยที่ควบคุมอุณหภูมิของภาคตะวันออก**

1) **ลมพายุ** ได้รับอิทธิพลจากพายุดีเปรสชันจากทะเลจีนใต้ทำให้เกิดฝนตกหนัก

2) **ได้รับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดจากอ่าวไทย** ทำให้เกิดฝนตกในภาคนี้ส่วนลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือไม่ค่อยมีผลต่อภาคตะวันออกมากนัก เนื่องจากมีทิวเขาสนกำแพงและพนมดงรักเป็นแนวกั้นไว้ อากาศจึงไม่ค่อยหนาวเย็น

3) **การวางตัวของแนวเทือกเขาจันทบุรีและเทือกเขาบรรทัด** จะกั้นทิศทางของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้ฝนตกชุกในเขตจังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด

4) *ระยะใกล้ไกลทะเล* ทางตอนบนของภาคอยู่ห่างจากทะเลมีผลทำให้ อากาศร้อน อุณหภูมิสูง ส่วนทางตอนล่างของภาคจะได้รับลมทะเลทำให้อากาศเย็นสบาย

1.5 ทรัพยากรธรรมชาติของภาคตะวันออก

1.5.1 ทรัพยากรดิน ดินส่วนใหญ่ของภาคตะวันออกเป็นดินปนทราย ระบายน้ำได้ดี ไม่อุดมสมบูรณ์ บริเวณที่มีน้ำทะเลท่วมถึงจะเป็นดิน โคลนหรือดินเหนียว ส่วนดินที่เกิดจากการสลายตัวของหินบะซอลต์ หินปูนในบริเวณที่สูงเหมาะแก่การปลูกพืชสวน เช่น เงาะ ทุเรียน มังคุด เป็นต้น ส่วนบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำมีดินอัสลูเวียนที่เหมาะสมใช้ทำนา

1.5.2 ทรัพยากรน้ำ ภาคตะวันออกมีฝนตกชุกยาวนานและมีแม่น้ำสายสั้นๆ หลายสายค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ แต่ยังมี การขาดแคลนน้ำจืดในเขตอุตสาหกรรมและแหล่งท่องเที่ยว เช่น จังหวัดชลบุรี

1.5.3 ทรัพยากรป่าไม้ พื้นที่ป่าไม้ส่วนใหญ่ของภาคตะวันออกจะเป็นป่าดงดิบ ป่าดิบเขา ป่าสนเขา ป่าชายเลน และป่าเบญจพรรณ จังหวัดที่มีพื้นที่ป่าไม้มากที่สุดคือ จังหวัดปราจีนบุรี ส่วนจังหวัดที่มีป่าไม้น้อยที่สุดคือ จังหวัดชลบุรี

1.6 ทรัพยากรแร่ธาตุ

ภาคตะวันออกมีแร่หลายชนิด ได้แก่

1.6.1 เหล็ก พบที่จังหวัดปราจีนบุรี ชลบุรี ระยอง เเทรา

1.6.2 พลวง พบที่จังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี

1.6.3 แร่รัตนชาติ เช่น คอรัันดัม (พลอยสีน้ำเงิน, ไพลิน) บุษราคัม พบมากที่จังหวัดจันทบุรี และตราด ,ทับทิม พบที่จังหวัดตราด

1.6.4 แร่เชื้อเพลิง พบที่บริเวณอ่าวไทย บริเวณมาบตาพุดจังหวัดระยอง

1.7 ประชากรในภาคตะวันออก

ประชากรในภาคตะวันออกมีจำนวนประชากรน้อยรองจากภาคตะวันตก จังหวัดที่มีประชากรมากที่สุด และมีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุดคือ จังหวัดชลบุรี จังหวัดที่มีประชากรน้อยที่สุดคือ ตราด และจังหวัดที่มีความหนาแน่นประชากรเบาบางที่สุดคือ จังหวัดสระแก้ว

ปัญหาของประชากรในภาคตะวันออก ได้แก่ ปัญหาการอพยพของชาวกัมพูชา และปัญหาการล่องล้าอาชีพได้ขยและความปลอดภัยของประชากรตามแนวชายแดน

1.8 กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญ

1.8.1 การเพาะปลูก ที่ราบลุ่มแม่น้ำต่างๆ จะทำนาส่วนใหญ่พืชผลที่สำคัญได้แก่ เงาะ ทุเรียน มังคุด ขนุน เป็นต้น

1.8.2 การเลี้ยงสัตว์ มีการเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหาร ได้แก่ ไก่ เป็ด

1.8.3 การประมง มีการทำประมงน้ำเค็มบริเวณชายฝั่งที่ติดทะเล เช่น ชลบุรี ระยอง ส่วนประมงน้ำจืดที่จังหวัดปราจีนบุรี

1.8.4 การทำเหมืองแร่ แร่รัตนชาติที่จังหวัดจันทบุรี และตราด

1.8.5 อุตสาหกรรม มีการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเล จัดเป็นนิคมอุตสาหกรรม เช่น

- 1) แหลมฉบัง เป็นอุตสาหกรรมปิโตรเคมี อุตสาหกรรมหนัก
- 2) สัตหีบ เป็นอุตสาหกรรมการต่อเรือ ขนถ่ายสินค้าทางเรือ

1.9 ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

1.9.1 ปัญหาการพังทลายของดิน และดินเสื่อมคุณภาพ รวมถึงกรรมสิทธิ์ในที่ดิน

1.9.2 ปัญหาเกี่ยวกับน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม การขาดแคลนน้ำจืด และน้ำเค็มรุกเข้าสวนผลไม้

1.9.3 ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อใช้ในการเกษตร

2. การผลิตเปิดเนื้อและการจัดการฟาร์มเปิดเนื้อ

การเลี้ยงเปิดเนื้อ เป็นการค้าเพิ่งเริ่มต้นในประเทศไทยไม่นานมานี้เอง เดิมนั้นใช้เลี้ยงเปิดพื้นเมืองหรือลูกผสม โดยคัดเอาตัวผู้เป็นเปิดเนื้อส่งตลาด ปัจจุบันเนื่องจากมีพันธุ์ไฮบริดเข้ามา มาก ซึ่งเป็นพันธุ์ที่เลี้ยงง่ายโดยเร็ว จึงนิยมเลี้ยงกันมากและการซื้อขายปัจจุบันเปลี่ยนแปลงมาจากการขายเหมาตัวแบบสมัยก่อน มาซื้อขายตามน้ำหนักทำให้ผู้เลี้ยงไม่ขาดทุน

2.1 การเลี้ยงดูเปิดเนื้อ

การเลี้ยงดูเปิดเนื้อเล็กๆ ในช่วงอายุ 1-4 อาทิตย์ก็เลี้ยงเช่นเดียวกับเปิดไข่ มีการกให้อาหารผสมสำหรับลูกเปิด (โปรตีน 20-22 เปอร์เซ็นต์) เมื่อเปิดเนื้อมีอายุได้ 4 อาทิตย์ จึงเริ่มให้อาหารระยะขุน ซึ่งมีโปรตีน 16-18 เปอร์เซ็นต์ อาหารพวกพืชผักสดคงให้กินตามเดิม อาจจะทำให้ อาหารผสมที่ขายตามท้องตลาด หรืออาหารอัดเม็ดให้เปิดเนื้อกินก็ได้ เมื่อเปิดอายุ 6-7 อาทิตย์ จึงจับส่งตลาดได้

ข้อควรระวังสำหรับการเลี้ยงเปิดเนื้อพวกลูกผสมไฮบริด เนื่องจากเปิดพวกนี้โตเร็ว ควรจะให้แร่ธาตุพวกแคลเซียม ฟอสฟอรัสผสมในอาหารพร้อมทั้งวิตามินดีให้เพียงพอ หรืออาจจะเพิ่มเปลือกหอยใส่รางแยกให้กินต่างหาก ในระยะขุนเพื่อช่วยไม่ให้เปิดขาอ่อนหรือขา รับน้ำหนักตัวไม่ไหว

การเลี้ยงเปิดเนื้อควรเลือกพันธุ์เปิดที่มีขนสีขาวเพราะสะดวกในการถอนขนและขายง่าย แต่พันธุ์เปิดเนื้อปัจจุบันนี้ขนมักจะสีขาวตามความนิยมของตลาดอยู่แล้วเพื่อให้ไข่ เนื้อเป็น

อาหาร ช่วยเพิ่มรายได้ ประหยัดทุนสามารถใช้ที่ดินและแหล่งน้ำให้เป็นประโยชน์มากขึ้นใช้เศษผัก เศษอาหารและปลาเป็ดให้เป็นประโยชน์ได้ได้มูลเป็ดเป็นปุ๋ย

2.2 อาหารเป็ด

ปัจจุบันมีหลายบริษัทที่ผลิตอาหารสำหรับเป็ดหลายแบบ เกษตรกรสามารถ เลือกใช้ตามความเหมาะสม เช่น อาหารผสมสำเร็จรูป ซึ่งนำไปใช้ได้ทันที หัวอาหารซึ่งจะต้องผสม กับรำละเอียดและปลายข้าวก่อนนำไปใช้ หรืออาจซื้อวัตถุดิบแต่ละชนิดมาผสมเอง เกษตรกร จะต้องหลีกเลี่ยงการใช้ข้าวโพดเป็นอาหารเป็ด ถ้าหากจะใช้ข้าวโพดผสมเป็นอาหาร ควรใช้ใน ปริมาณน้อย และต้องแน่ใจว่าเป็นข้าวโพดคุณภาพดี ปราศจากเชื้อรา เนื่องจากเชื้อรา อะฟลาท็อกซิน สร้างสารพิษชื่อ อะฟลาท็อกซิน ซึ่งมีผลต่อลูกเป็ดเป็นอย่างมาก เกษตรกรจะพบว่าในหัวอาหารหรือ อาหารสำเร็จรูปจะใช้ข้าวโพดในปริมาณน้อย หรือไม่ใช้เลยจะดีที่สุด

2.3 อาหารเป็ดในบ้านเรา

สามารถแบ่งออกได้

2.3.1 อาหารสำเร็จรูป เป็นอาหารเม็ด ซึ่งมีใช้เลี้ยงตั้งแต่แรกเกิดจนถึงระยะไข่ ซึ่งมีผลดีก็คือการจัดการให้อาหารสะดวกรวดเร็ว มีประสิทธิภาพการให้อาหารสูงกว่า เป็ดใช้ พลังงานในการกินอาหารน้อยกว่าแบบอื่น รังน้ำสะอาดไม่ค่อยสกปรก ประหยัดอาหารได้ 15-20% เพราะหกล่นน้อยถึงแม้มีการหกล่นก็สามารถเก็บกินได้อาหารที่ให้อาจจะไม่คิดตามรางอาหารทำให้ รางอาหารสะอาดอยู่เสมอ ไม่หมักหมมเชื้อโรค แต่มีข้อเสียคืออาหารมีราคาแพง ซึ่งทำให้ผู้เลี้ยง ต้องพิจารณาถึงความคุ้มค่าด้วย

2.3.2 เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมใช้หัวอาหารเป็ด เป็นหลักในการประกอบสูตรอาหาร หัวอาหารเป็นอาหารเข้มข้นที่ผสมจากวัตถุดิบอาหารสัตว์พวกโปรตีนจาก ฟิช สัตว์ ไวตามิน แร่ธาตุ และยาบางชนิด ยกเว้น พวกธัญพืช หรือวัตถุดิบบางอย่าง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและลด ต้นทุนค่าอาหารของผู้ซื้อแต่ละท้องถิ่นที่มีวัตถุดิบบางอย่างราคาถูก เช่น ปลายข้าว รำละเอียด และรำหยาบ เมื่อผสมกันแล้วจะได้อาหารสมดุลที่มีโภชนะต่างๆ ครบถ้วนตามความต้องการของ ร่างกายสัตว์ ก่อนนำอาหารผสมนี้ไปเลี้ยงเป็ดต้องคลุกน้ำให้พอหมาดๆ ร่วนไม่เกาะเป็นก้อน จะช่วยให้เป็ดกินอาหารได้ดี ลดการฟุ้งกระจายและการหกล่นได้มาก วิธีนี้มีความยุ่งยากกว่าวิธี แรก แต่ก็เป็นที่นิยมใช้อยู่ เพราะอาหารผสมจะมีราคาถูก

อาหารเป็ดในระยะไข่นั้นมักเติมสารเพิ่มสีในไข่ด้วยเป็นวัตถุดิบสังเคราะห์ทางเคมี พวกคาโรทีนอยส์ชื่อทางการค้าต่างๆ เช่น คาร์โบนิว-เรด ใส่ลงไปในการอาหารทำให้ไข่แดงมีสีเหลืองเข้ม เป็นที่นิยมของผู้บริโภค กรณีไข่เป็ด ถ้าไข่แดงสีเข้มจัด นิยม ไข่ทำไข่เค็ม และราคาไข่เป็ดจะมีราคา แพงกว่าธรรมดาประมาณ 10 สตางค์/ฟอง ทั้งนี้เนื่องจากสารเพิ่มสีมีราคาแพงประมาณ 4,000 บาท/ก.ก.

2.4 การให้แสงสว่าง

แสงสว่างมีความสำคัญต่อปีละระยะต่างๆ เป็นอย่างมาก ซึ่งสามารถแบ่งระยะการให้แสงสว่างออกเป็น 2 ระยะคือ

2.4.1 ระยะเปิดเล็ก ในระยะนี้แสงช่วยให้ลูกเปิดสามารถกินน้ำและอาหารได้ตลอดเวลา ทำให้การเจริญเติบโตของลูกเปิดไม่ชะงัก และยังทำให้ลูกเปิดสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดียิ่งขึ้น ควรให้แสงสว่างตลอดคืนในช่วงที่เปิดเล็กจนถึงอายุ 8 สัปดาห์ หลังจากนั้นก็จะในช่วงระยะที่ควบคุมปริมาณอาหารที่ให้แต่ละวัน ในช่วงนี้ควรงดการให้แสงสว่างในตอนกลางคืน

2.4.2 ระยะเปิดไข ในระยะนี้มีความสำคัญมาก เปิดถ้าได้รับการเพิ่มช่วงแสงของแต่ละวัน จะช่วยกระตุ้นความเจริญทางเพศให้มีการสร้างไขอย่างสมบูรณ์เต็มที่ ในระยะเปิดไขนี้ใช้ความเข้มของแสงสว่าง 2.5 วัตต์ ต่อพื้นที่ 1 ตารางเมตร โดยใช้หลอดไฟขนาด 60 วัตต์ สูงจากพื้น 8 ฟุต ส่วนระบบการให้แสงสว่างในโรงเรือน ถ้าสามารถทำได้ ควรใช้เครื่องควบคุมการให้แสงสว่างอัตโนมัติ ซึ่งสามารถเปิดปิดได้ตามเวลาที่ต้องการ มีความสะดวกรวดเร็วและปิดเปิดเป็นเวลาทุกวัน ไม่มีผลกระทบต่อการผลิตไข ส่วนการใช้คนเปิดปิดนั้นเวลาถ้าไม่แน่นอน จะทำให้มีผลกระทบต่อการทำงานของเปิดได้

2.5 โรคเปิดและการป้องกัน

เปิดเป็นสัตว์ปีกที่มีปัญหาเรื่องโรคน้อยกว่าไก่ หากทำการเลี้ยงในกรงคับด้วยแล้ว ปัญหาเรื่องโรคและอัตราการตายน้อยมาก โรคเปิดที่สำคัญมีดังนี้

2.5.1 โรคคอหิวคืดเปิด

1) สาเหตุ เกิดจากเชื้อแบคทีเรียชนิดหนึ่ง
2) อาการ เปิดจะซึม เบื่ออาหาร กระจายน้ำจืด มีไขสูงถ้าคาคูที่คอและเท้าจะร้อน มักจะจับกลุ่มกันอยู่ใกล้บริเวณรางน้ำ และอุจจาระมีสีขาวปนเขียวและมีลักษณะเป็นยางเหนียว

3) การรักษา

(1) การให้ยาซัลฟา หรือยาปฏิชีวนะจะช่วยลดความเสียหายในฝูงเปิดที่เริ่มเป็นระยะแรก

(2) ยาซัลฟา (ยาซัลฟา, ซัลฟาเมอราซีน, ซัลฟาเมทธริน) ยาปฏิชีวนะ (คลอเตตราซัยคลิน ออกซีเตตราซัยคลิน) ผสมอาหาร 500 กรัม ต่ออาหาร 1 ตัน จะช่วยลดความรุนแรงได้

2.5.2 โรคคักเพลก (กาฬโรคเปิด)

- 1) สาเหตุ เกิดจากเชื้อไวรัส
- 2) อาการ เมื่อเป็นเป็คจะแสดงอาการซึม ท้องร่วง เบื่ออาหาร ปีกดก ไม่ค่อยเคลื่อนไหว มีน้ำตาไหลออกมาค่อนข้างเหนียว เมื่อเป็นมากจะมีน้ำมูกไหลออกมาด้วย อุจจาระสีเขียวปนเหลือง บางครั้งมีเลือดปน บริเวณรอบๆ ทวารจะแดงช้ำ และหายใจลำบาก
- 3) การรักษา ไม่มียารักษาโรคนี้ที่ได้ผล คงมีแต่การป้องกันเท่านั้น

2.6 ลักษณะทั่วไปของโรงเรือนเปิดที่ดี

ควรมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- 1) กันลม แดด ฝน ได้
- 2) อากาศภายในโรงเรือนสามารถระบายถ่ายเทอากาศได้ดี
- 3) สามารถรักษาความสะอาดได้ง่ายไม่เป็นที่ขังน้ำ
- 4) พื้นควรเป็นพื้นทราย หรือพื้นซีเมนต์ จะทำให้ทำความสะอาดได้ง่ายและควรปูແຄบเป็นวัสดุรองพื้น
- 5) ในบริเวณที่วางภาชนะให้น้ำควรมีที่ระบายน้ำ พื้นคอกตรงบริเวณที่ให้น้ำควรใช้พื้นไม้ระแนงหรือใช้แผ่นซีเมนต์แบบเดียวกับที่ปูคอกหมู ซึ่งเป็นช่องจะสามารถระบายน้ำได้ดี หรือทำเป็นตะแกรงลวดเพื่อวางที่ให้น้ำ
- 6) สร้างง่าย ราคาถูก และใช้วัสดุก่อสร้างที่มีในท้องถิ่น
- 7) หลังคาควรเป็นหลังคาจั่ว 2 ชั้น เพราะจะช่วยให้ระบายอากาศได้ดี
- 8) ไม่ควรเลี้ยงแน่นจนเกินไป

3. มาตรฐานฟาร์มเปิดเนื้อ

กรมปศุสัตว์ (2542, น. 20-29) กำหนดมาตรฐานฟาร์มเปิดเนื้อเพื่อให้ฟาร์มที่ต้องการขึ้นทะเบียนเป็นฟาร์มที่ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับ ได้ยึดถือปฏิบัติเพื่อให้ได้รับการรับรองจากกรมปศุสัตว์ ซึ่งมาตรฐานนี้เป็นเกณฑ์มาตรฐานขั้นพื้นฐานสำหรับฟาร์มที่จะได้รับการรับรอง ซึ่งกรมปศุสัตว์ได้กำหนดมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงเป็คเนื้อของประเทศไทย พ.ศ. 2542 ไว้ดังนี้

3.1 องค์ประกอบของฟาร์ม

3.1.1 ทำเลที่ตั้งของฟาร์ม

- 1) อยู่ห่างจากโรงฆ่าสัตว์ปีก และตลาดนัดค้าสัตว์ปีกอย่างน้อย 5 กิโลเมตร
- 2) สามารถป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคได้

- 3) เป็นบริเวณที่โปร่ง อากาศสามารถถ่ายเทได้ดี
- 4) อยู่ในทำเลที่มีแหล่งน้ำสะอาด
- 5) เป็นบริเวณที่ไม่มีน้ำท่วมขัง
- 6) ควรได้รับความยินยอมจากองค์การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น
- 7) อยู่ในทำเลที่มีการคมนาคมสะดวก

3.1.2 ลักษณะของฟาร์ม

- 1) **พื้นที่ของฟาร์ม** ต้องมีเนื้อที่ที่เหมาะสมกับจำนวน โรงเรือนของฟาร์มและ ไม่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและสุขภาพสัตว์
- 2) **การจัดแบ่งพื้นที่** ต้องมีเนื้อที่กว้างขวาง เพียงพอสำหรับการก่อสร้าง โรงเรือนอย่างมีระเบียบสอดคล้องกับการปฏิบัติงาน โดยจะต้องมีการจัดแบ่งพื้นที่ให้เป็นสัดส่วน และมีผังการจัดวางที่แน่นอนของบริเวณพื้นที่เลี้ยงสัตว์ โรงเก็บอาหารสัตว์ พื้นที่ทำลายซากสัตว์ อาคารสำนักงาน และที่พักอาศัย

ฟาร์มจะต้องจัดแบ่งพื้นที่ฟาร์มเป็นสัดส่วน โดยมีผังแสดงการจัดวาง ขนาด ระยะห่างที่แน่นอนในหัวข้อดังนี้

- ก. ทางเข้า-ออก และถนน
- ข. พื้นที่เลี้ยงสัตว์ และตำแหน่งที่ตั้งของโรงเรือน
- ค. โรงเก็บอาหารสัตว์ โรงผสมอาหารสัตว์
- ง. พื้นที่ทำลายซากสัตว์
- จ. พื้นที่อาคารสำนักงาน ที่พักอาศัย ที่จอดรถ อาคารโกดัง
- ฉ. พื้นที่รวบรวมขยะ และสิ่งปฏิกูลต่างๆ
- ช. แหล่งน้ำใช้และสถานที่เก็บกัก

3) **ถนนภายในฟาร์ม** ต้องใช้วัสดุคงทน มีสภาพและความกว้างเหมาะสม สะดวกในการขนส่งลำเลียงอุปกรณ์ อาหารสัตว์ รวมทั้งผลผลิต ที่เข้า-ออกจากฟาร์ม

4) **บ้านพักอาศัยและอาคารสำนักงาน** บ้านพักและสำนักงานต้องแยกเป็น สัดส่วน และห่างออกจากบริเวณเลี้ยงสัตว์พอสมควร

3.1.3 ลักษณะโรงเรือน โรงเรือนที่ใช้เลี้ยงเป็ด ควรเป็นโรงเรือนที่สร้างด้วยวัสดุที่ ถาวร จะต้องมีลักษณะ และขนาดเหมาะสมกับจำนวนเป็ดที่เลี้ยง ถูกสุขลักษณะและสัตว์อยู่สบาย ระยะห่างระหว่างโรงเรือนต้องเหมาะสม และบริเวณหน้าประตูของโรงเรือนต้องมีอ่างน้ำยาฆ่าเชื้อโรค สำหรับจุ่มเท้าเวลาเข้าและออกโรงเรือน

1) พื้นที่ในการเลี้ยงจะต้องมีเพียงพอ เพื่อให้สัตว์อยู่อย่างสบาย มีอิสระในการเคลื่อนไหว และไม่มีส่วนที่ทำให้เกิดการบาดเจ็บต่อตัวเป็ด

พื้นที่ของการเลี้ยงเป็ดเนื้อ กำหนดไว้ดังนี้

- โรงเรือนระบบเปิด – น้ำหนักเป็ดเป็น รวมไม่เกิน 16 กิโลกรัม ต่อพื้นที่ 1 ตารางเมตร

ตารางเมตร

- โรงเรือนระบบปิด – น้ำหนักเป็ดเป็น รวมไม่เกิน 26 กิโลกรัม ต่อพื้นที่ 1 ตารางเมตร

ตารางเมตร

2) วัสดุที่ใช้ในการสร้างโรงเรือน ต้องไม่มีส่วนยื่นที่แหลมคม ซึ่งทำให้สัตว์ได้รับอันตราย และต้องเป็นชนิดที่สามารถทำความสะอาดและฆ่าเชื้อโรคได้

3) การหมุนเวียนอากาศ ฟุ้งละออง อุณหภูมิ ความชื้น และแก๊สต่างๆ ของโรงเรือนระบบปิด จะต้องไม่เกินกำหนด ซึ่งจะทำอันตรายต่อสัตว์ได้

(1) การระบายอากาศ อัตราการแลกเปลี่ยนอากาศภายในโรงเรือนได้ทั้งหมด

- อากาศหนาว 5 – 8 นาที

- อากาศปกติ 45 วินาที – 1 นาที 15 วินาที

(2) ฟุ้งละออง ไม่เกิน 15 มิลลิกรัมต่อปริมาตร 1 ลูกบาศก์เมตร

(3) อุณหภูมิ

- เป็ดเล็ก อยู่ในช่วง 28-35 องศาเซลเซียส

- เป็ดใหญ่ อยู่ในช่วง 20-32 องศาเซลเซียส

(4) ความชื้นสัมพัทธ์ อยู่ในช่วงร้อยละ 50-90

(5) ปริมาณแก๊ส

- แอมโมเนีย ไม่เกิน 25 พีพีเอ็ม

- คาร์บอนมอนอกไซด์ ไม่เกิน 50 พีพีเอ็ม

- คาร์บอนไดออกไซด์ ไม่เกิน 5,000 พีพีเอ็ม

4) แสงสว่าง

(1) ความเข้มของแสงค่าเฉลี่ย ไม่น้อยกว่า 10 ลักซ์ (Lux.) ที่ระดับตัวเป็ด

(2) ระยะเวลาให้เปิดได้พักผ่อนอย่างน้อยวันละ 1 ชั่วโมง

3.2 การจัดการฟาร์ม

3.2.1 การจัดการโรงเรือนและอุปกรณ์การเลี้ยง

- 1) มีระบบการทำความสะอาด และฆ่าเชื้อ โรงเรือนและอุปกรณ์ อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) มีการจัดการโรงเรือนและอุปกรณ์เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนนำไปเข้าเลี้ยง
- 3) ต้องมีการดูแลโรงเรือนและอุปกรณ์ให้ถูกสุขลักษณะ
- 4) ต้องดูแลซ่อมแซม โรงเรือนและอุปกรณ์ ให้มีความปลอดภัยต่อเปิดและปฏิบัติงาน

5) โรงเรือนและอุปกรณ์ต้องสะอาดในการปฏิบัติงาน

หลังจากจับเปิดรุ่นเก่าออกต้องทำความสะอาด โรงเรือน และพ่นด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรค ควรพัก โรงเรือนและอุปกรณ์การเลี้ยง ไม่น้อยกว่า 7 วัน ก่อนนำไปชุดใหม่เข้ามาเลี้ยง

3.2.2 การจัดการด้านเครื่องมือและอุปกรณ์

1) เครื่องมือและอุปกรณ์การเลี้ยงแบบอัตโนมัติ ต้องมีการตรวจสอบสภาพการทำงานทุกวัน ถ้าพบว่าชำรุดต้องดำเนินการแก้ไขทันที หรือต้องมีขั้นตอนที่เหมาะสมในการปกป้องสวัสดิภาพสัตว์ และต้องมีระบบระบายอากาศที่ดีเพื่อให้สัตว์ได้รับอากาศอย่างเพียงพอ มีอุปกรณ์สำรองเมื่อเกิดเสียหาย และมีระบบสัญญาณเตือนกรณี ไฟฟ้าขัดข้อง โดยจะต้องมีการตรวจสอบระบบสัญญาณเตือนอย่างสม่ำเสมอ

2) อุปกรณ์ให้แสงสว่างควรเป็นชนิดติดตั้งถาวร และต้องจัดให้มีการกระจายตัวที่ดี เพื่อให้พื้นแล้วได้รับแสงสว่างที่ใกล้เคียงกันมากที่สุดตลอดทั่วทั้งแล้ว

3.2.3 การจัดการด้านบุคลากร ต้องมีจำนวนบุคลากรอย่างเพียงพอ และเหมาะสมกับจำนวนเปิดที่เลี้ยง มีการจัดการแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบในแต่ละตำแหน่งอย่างชัดเจน มีการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้บุคลากรภายในฟาร์มทุกคนควรได้รับการตรวจสอบสุขภาพเป็นประจำทุกปี

ผู้ที่ดูแลสัตว์เลี้ยงจะต้องมีความรู้ ความชำนาญ ในการดูแลสัตว์เป็นอย่างดี และต้องมีผู้ดูแลสัตว์อย่างเพียงพอเหมาะสมกับจำนวนเปิด ประกอบด้วย

1) ผู้เลี้ยงเปิด คือ ผู้ดูแลเลี้ยงเปิดเนื้อ ที่ได้รับการฝึกอบรมด้านการเลี้ยงเปิด

- โรงเรือนระบบเปิด ผู้เลี้ยงเปิด 1 คน ดูแลไม่เกิน 10,000 ตัว

- โรงเรือนระบบปิด ผู้เลี้ยงเปิด 1 คน ดูแลไม่เกิน 40,000 ตัว

2) สัตวบาล คือ ผู้ที่ควบคุมดูแลการเลี้ยงเปิด ซึ่งจบการศึกษาทางสัตวบาลหรือสาขาที่เกี่ยวข้องหรือเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในด้านการเลี้ยงเปิด อย่างน้อย 3 ปี สัตวบาล 1 คน ดูแลเปิดไม่เกิน 400,000 ตัว

3) สัตวแพทย์ คือ ผู้ควบคุมกำกับดูแลด้านสุขภาพสัตว์ และสุขอนามัยภายในฟาร์ม ตลอดจนรับผิดชอบดูแลสวัสดิภาพของเป็ดเนื้อ ซึ่งจบการศึกษาทางสัตวแพทย์ และมีใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์โรคสัตว์ชั้นหนึ่ง และได้รับใบอนุญาตผู้ควบคุมฟาร์มจากกรมปศุสัตว์ สัตวแพทย์ 1 คน รับผิดชอบในการดูแลเป็ดไม่เกิน 3,000,000 ตัว

3.2.4 คู่มือการจัดการฟาร์ม ผู้ประกอบการฟาร์ม ต้องมีคู่มือการจัดการฟาร์มแสดงให้เห็นระบบการเลี้ยง การจัดการฟาร์ม ระบบการบันทึกข้อมูล การป้องกันและควบคุมโรค การจัดการด้านสวัสดิภาพสัตว์ปีก การดูแลสุขภาพสัตว์ และสุขอนามัยในฟาร์ม ประกอบด้วย

- 1) การเตรียมโรงเรือน
- 2) การกักลูกเป็ด
- 3) การจัดการด้านการเลี้ยงเป็ดเนื้อ
- 4) การจัดการเกี่ยวกับการให้อาหารและน้ำ
- 5) การจัดการด้านสุขภาพสัตว์ มีแผนการดำเนินงานด้านการป้องกันและควบคุมโรค การใช้ยาและวัคซีน การจัดการเป็ดป่วยและตาย และการบำบัดโรค
- 6) การจัดการเรื่องสุขาภิบาล และสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย แสงสว่าง อุณหภูมิ ความชื้น การระบายอากาศ การกำจัดของเสีย และการป้องกันและกำจัดสัตว์พาหะนำโรค
- 7) การคุ้มครองและดูแลสวัสดิภาพสัตว์ปีก

3.2.5 ระบบการบันทึกข้อมูล ฟาร์มจะต้องมีระบบการบันทึกข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย

- 1) ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารฟาร์ม ได้แก่ บุคลากร แรงงาน
- 2) ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการด้านการผลิต ได้แก่ ข้อมูลตัวสัตว์ ข้อมูลสุขภาพสัตว์ ข้อมูลการผลิต โดยเก็บรักษาไว้อย่างน้อย 2 ปี เพื่อสามารถตรวจสอบย้อนหลังได้

3.2.6 การจัดการด้านอาหารสัตว์

1) อาหารสัตว์ต้องให้มีคุณภาพและมาตรฐานตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์

(1) แหล่งที่มาของอาหารสัตว์

ก. ในกรณีซื้ออาหารสัตว์ ต้องซื้อจากผู้ที่ได้รับใบอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์

ข. ในกรณีผสมอาหารสัตว์ใช้เอง ต้องมีคุณภาพเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์

(2) ภาชนะบรรจุ ต้องไม่เคยใช้บรรจุวัตถุมีพิษ ปุ๋ย หรือวัตถุอื่นใดที่อาจเป็นอันตรายต่อสัตว์ สะอาด แข็ง กั้นความชื้นได้ ไม่มีสารที่จะปนเปื้อนกับอาหารสัตว์และถ้าถูกเคลือบด้วยสารอื่น สารดังกล่าวต้องไม่เป็นอันตรายต่อสัตว์

2) การขนส่งอาหารสัตว์รถบรรทุกที่ใช้ในการขนส่งอาหารสัตว์ ต้องทำให้ส่วนที่บรรทุกแห้งและสะอาด ไม่มีการตกค้างของสิ่งหนึ่งสิ่งใดในส่วนที่บรรทุก ซึ่งอาจทำให้อาหารสัตว์เสียหายได้

3) การตรวจสอบคุณภาพอาหารสัตว์ ควรมีการตรวจสอบคุณภาพอาหารสัตว์ โดยการสุ่มตัวอย่างอาหารสัตว์ส่งห้องปฏิบัติการที่เชื่อถือได้ และเก็บบันทึกผลการตรวจวิเคราะห์ไว้ให้ตรวจสอบได้อย่างน้อย 2 ปี

4) การเก็บรักษาอาหารสัตว์

- ควรมีสถานที่เก็บอาหารสัตว์แยกต่างหาก และห้องเก็บอาหารสัตว์ต้องสามารถรักษาอาหารให้มีคุณภาพ สะอาด แข็ง ปลอดภัยจากแมลงและสัตว์ต่างๆ

- ควรมีวัสดุรองด้านล่างของภาชนะบรรจุอาหารสัตว์ที่เป็นถุงเพื่อให้อากาศถ่ายเทได้

กรณีมีวัตถุดิบที่เป็นวิตามินใช้ผสมอาหารสัตว์ให้เก็บไว้ที่อุณหภูมิเหมาะสม

5) การให้อาหาร

(1) อาหารที่ใช้เลี้ยงเปิดเนื้อ ต้องมีคุณภาพและปริมาณเหมาะสมกับอายุ และพันธุ์ที่เพียงพอ สำหรับยาที่ใช้ผสมในอาหารเพื่อป้องกันและรักษาโรคต้องอยู่ภายใต้การดูแลรับผิดชอบของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม

(2) การให้อาหารจะต้องใช้ภาชนะที่เหมาะสมและวางไว้อย่างเพียงพอ ในตำแหน่งที่เหมาะสม เพื่อป้องกันการปนเปื้อนและแย่งกันกิน ซึ่งอาจเป็นอันตรายได้

(3) ภาชนะให้อาหาร ความยาวของภาชนะให้อาหารไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร ต่อเปิด 100 ตัว

3.2.7 การจัดการด้านทรัพยากรน้ำ

1) แหล่งน้ำที่ใช้ในบริเวณฟาร์ม จะต้องได้รับการดูแลจัดการอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ โดยคำนึงถึงสภาวะแวดล้อม การควบคุมป้องกันโรค และความปลอดภัยต่อสัตว์เลี้ยง และมนุษย์ควรอยู่ห่างจากโรงฆ่าสัตว์พอสมควร

2) น้ำใช้และน้ำดื่มในฟาร์ม จะต้องมีความเหมาะสมสำหรับในฟาร์มตามเกณฑ์มาตรฐานน้ำบาดาลของกรมทรัพยากร

3) การให้น้ำ

- (1) ความสะอาดและคุณภาพน้ำ น้ำที่ใช้บริโภคต้องได้ตามมาตรฐานน้ำบาดาล และมีการส่งตัวอย่างตรวจหาปริมาณเชื้อโรค แบคทีเรีย และสารพิษ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
- (2) มีปริมาณน้ำอย่างเพียงพอ
- (3) การให้น้ำจะต้องใช้ภาชนะที่เหมาะสม และวางไว้อย่างเพียงพอในตำแหน่งที่เหมาะสม เพื่อป้องกันการปนเปื้อนและการแย่งกันกิน ซึ่งอาจเป็นอันตรายได้

3.3 การจัดการด้านสุขภาพสัตว์

3.3.1 การป้องกันและควบคุมโรค ฟาร์มจะต้องมีระบบที่ป้องกันและควบคุมโรคได้ ซึ่งรวมถึงการทำลายเชื้อโรคก่อนเข้าและออกจากฟาร์ม มีมาตรการควบคุมโรคให้สงบและไม่ให้แพร่ระบาดออกจากฟาร์ม

1) บริเวณเข้า-ออกเขตฟาร์ม จะต้อง

(1) ประตูเข้า-ออก ยานพาหนะทุกคันที่จะเข้าสู่เขตเลี้ยงสัตว์ จะต้องผ่านโรงพ่นและบ่อน้ำยาฆ่าเชื้อโรค และจะต้องได้รับอนุญาตการเข้าจากผู้รับผิดชอบ และต้องบันทึกรายละเอียดการเข้า-ออก และเวลาที่เข้า-ออกให้เป็นที่เรียบร้อย และพาหนะที่ใช้ในเขตเลี้ยงสัตว์ และนอกฟาร์มไม่ควรใช้ร่วมกันต้องมีสมุดบันทึกแสดงให้ตรวจสอบได้ตลอดเวลา

(2) บ่อน้ำยาฆ่าเชื้อโรค ลักษณะบ่อต้องกว้างและยาวเพียงพอสำหรับยานพาหนะทุกชนิดที่ผ่านเข้าฟาร์ม มีความลึกและลาดชันเหมาะสมที่ยานพาหนะจะแล่นลงไป โดยสะดวก วัสดุที่สร้างเป็นบ่อต้องแข็งแรง โดยบ่อน้ำยาฆ่าเชื้อโรค อาจจัดสร้างต่างหากหรือประกอบอยู่กับโรงพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรค ก็ได้ ในบ่อต้องใส่น้ำยาฆ่าเชื้อโรคที่ผสมน้ำในอัตราส่วนตามที่ระบุในเอกสารกำกับ อีกทั้งมีการเปลี่ยนน้ำยาฆ่าเชื้อโรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรักษาคุณสมบัติในการฆ่าเชื้อโรค ยานพาหนะที่จะเข้าฟาร์มต้องผ่านบ่อน้ำยาฆ่าเชื้อโรคทุกครั้ง

(3) โรงพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรค ยานพาหนะที่ผ่านเข้าฟาร์มต้องผ่านโรงพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรค ซึ่งควรอยู่บริเวณหน้าประตูทางเข้าฟาร์ม อุปกรณ์สำหรับฉีดพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรค จะต้องสามารถพ่นเป็นละอองให้ครอบคลุมทั้งยานพาหนะด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรคที่มีความเข้มข้นเหมาะสมไม่กัดกร่อน

บุคคลที่จะเข้า-ออก เขตเลี้ยงสัตว์จะต้องผ่านห้องอาบน้ำ สระผม และเปลี่ยนชุดที่ฟาร์มจัดเตรียมไว้ให้ และต้องมีการจดบันทึกการผ่านเข้า-ออกในสมุดให้ตรวจสอบได้ตลอดเวลา

(4) ห้องอาบน้ำและฆ่าเชื้อโรค ประกอบด้วย ห้องเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย ห้องอาบน้ำ และห้องเปลี่ยนเครื่องแต่งกายก่อนเข้าโรงเรือน ทั้งนี้ ทุกห้องต้องแบ่งแยกสัดส่วน

ชัดเจน อุปกรณ์ทุกอย่างต้องใช้งานได้เป็นอย่างดี มีการรักษาความสะอาดตลอดเวลา เสื้อผ้าและรองเท้าที่ใช้ในฟาร์มต้องซักล้างให้สะอาดทุกครั้งหลังใช้งาน

(5) ห้องหรือตู้ฆ่าเชื้อโรค วัสดุและอุปกรณ์ต่างๆ ที่จะนำไปใช้ในพื้นที่เลี้ยงสัตว์ ต้องผ่านการฆ่าเชื้อโรคด้วยวิธีที่เหมาะสม

2) การป้องกันการสะสมของเชื้อโรคในฟาร์ม มีระบบการดำเนินการ โดยภายในฟาร์มต้องมีเครื่องพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรคและอุปกรณ์ที่สามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวกเพื่อใช้งานในจุดต่างๆ ภายในฟาร์ม จำนวนเครื่องพ่นที่มีต้องเหมาะสมกับขนาดของฟาร์มและต้องใช้งานได้เป็นอย่างดี

3) การสร้างภูมิคุ้มกันโรค การทำวัคซีน เป็ดทุกตัวในฟาร์มต้องได้รับวัคซีนป้องกันโรคตามแผนการให้วัคซีนซึ่งแนะนำโดยสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม

4) การควบคุมโรค

(1) การจัดการเปิดป่วย การจัดการให้อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม หากเปิดเป็นโรคระบาด เช่น กาฬโรคเปิด ต้องทำลายเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรค ต้องปฏิบัติตาม พ.ร.บ. โรคระบาดสัตว์ พ.ศ.2499 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2542

(2) การป้องกันควบคุมและกำจัดโรคในฟาร์ม ควรมีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนและสอดคล้องกับแผนที่กรมปศุสัตว์กำหนดไว้

(3) การจัดการเปิดตาย เป็ดที่ตายในฟาร์ม ถ้าพบมีอัตราการตายสูงผิดปกติต้องมีการผ่าซากโดยสัตวแพทย์ เพื่อตรวจวินิจฉัยโรคเบื้องต้น และกรณีสงสัยว่าเปิดเป็นโรคระบาดให้ส่งตรวจห้องปฏิบัติการ

(4) การทำลายซากเปิด ต้องมีบริเวณเฉพาะสำหรับทำลายซากเปิดที่ตายในพื้นที่ต้องห่างจากบริเวณโรงเรือนอื่น และสามารถควบคุมได้ การทำลายซากมี 2 วิธี ดังนี้

- การทำลายโดยการฝัง ต้องมีเนื้อที่เพียงพอ และอยู่ในบริเวณน้ำท่วมไม่ถึง ฝังซากได้ระดับผิวดินไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร ใช้น้ำยาฆ่าเชื้อโรคที่เหมาะสมราด หรือโรยบนส่วนต่างๆ ของซากเปิดจนทั่ว กลบหลุมเหนือระดับผิวดินและป้องกันไม่ให้สัตว์ไปคุ้ยเขี่ย

- การทำลายโดยการเผา มีสถานที่เผาหรือเตาเผา อยู่ในบริเวณที่เหมาะสมใช้ไฟเผาซากจนหมด

3.3.2 การบำบัดโรค สัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม ต้องปฏิบัติตาม พ.ร.บ. วิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ.2545 และข้อกำหนดในมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ข้อกำหนดการควบคุมการใช้ยาสำหรับสัตว์มาตรฐาน เลขที่ มอก.7001 และการควบคุมการใช้ยาผสมอาหารสัตว์ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์

3.3.3 การควบคุมสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค ต้องมีวิธีการควบคุมสัตว์พาหะนำโรค เช่น สุนัข แมว นก หนู แมลงสาบ และแมลงวัน อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

3.4 การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

3.4.1 การกำจัดของเสียหรือสิ่งปฏิกูลต่างๆ ต้องผ่านการกำจัดอย่างเหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

3.4.2 ในกรณีที่มีน้ำทิ้งจากฟาร์มออกสู่แหล่งน้ำสาธารณะ จะต้องมีการบำบัดก่อน

3.4.3 เก็บซากเป็ดออกจากเล้าทันทีทุกครั้งที่มีการตรวจพบ โดยใส่ถุงพลาสติกกันน้ำ และปิดปากถุงให้มิดชิด เพื่อป้องกันสัตว์พาหะนำโรคแล้วนำไปทำลาย โดยการฝังหรือเผา

3.4.4 การทำลายสัตว์พาหะนำโรค ให้ทำลายโดยการฝังหรือเผา

3.4.5 กรณีปลดเปิด วัสดุรองพื้นควรได้รับการบำบัดด้วยยาฆ่าเชื้อโรค เพื่อป้องกันการฟุ้งกระจายก่อนเคลื่อนย้าย รถที่บรรทุกต้องมีผ้าใบคลุมป้องกันการตกหล่น และห้ามนำกลับมาใช้อีก

3.4.6 น้ำที่ใช้ในการล้างโรงเรือนและอุปกรณ์ในช่วงเตรียมโรงเรือน จะต้องมีการบำบัดก่อนที่จะปล่อยลงในแหล่งน้ำสาธารณะ

3.4.7 พื้นที่รอบโรงเรือนรัศมีอย่างน้อย 3 เมตร ควรสะอาด

3.5 การจัดการด้านสวัสดิภาพสัตว์ปีก

ผู้ประกอบการฟาร์มต้องมีการจัดการด้านสวัสดิภาพสัตว์ปีก โดยปฏิบัติตามระเบียบกรมปศุสัตว์ ว่าด้วยการคุ้มครองและดูแลสวัสดิภาพสัตว์ปีก ณ สถานที่เลี้ยง พ.ศ.2542

3.5.1 ผู้เลี้ยงจะต้องมีการตรวจสอบฝูงเป็ดอย่างทั่วถึง อย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง

3.5.2 ต้องมีการดูแลเป็ดให้ได้รับอาหารอย่างทั่วถึงและเพียงพอเพื่อให้มีการเจริญเติบโตตามลักษณะสายพันธุ์

3.5.3 มีการจัดการภายในโรงเรือนตามความเหมาะสม เพื่อให้เป็ดมีพฤติกรรมตามธรรมชาติ

3.5.4 การจัดการดูแลเป็ดที่ได้รับบาดเจ็บ ป่วย หรือพิการ ควรได้รับการรักษาอย่างรีบด่วน ในกรณีที่พิจารณาแล้วเห็นว่าไม่สมควรรักษาให้รีบทำลายทันที

เป็นตลาดภายในประเทศ บริษัทครบวงจรขนาดใหญ่จะทำการส่งออกบ้าง เล็กน้อย ส่วนตลาดภายในประเทศบริษัทจำหน่ายให้แก่ผู้ค้าปลีกเปิดชำแหละทั้งในท้องถิ่นและกรุงเทพฯ เพื่อจำหน่ายไปยังผู้บริโภคต่อไป

4.2 การเกษตรแบบมีสัญญาผูกพัน

4.2.1 ความหมายการเกษตรแบบมีสัญญาผูกพัน กรมส่งเสริมการเกษตร (2534: 32)

ได้ให้ความหมายของระบบการผลิตแบบมีพันธะสัญญาผูกพัน (contract farming) ว่าเป็นการจัดการทางความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรผู้ผลิตกับผู้รับซื้อผลผลิตแบบแนวดิ่ง (vertical chain of production and marketing) โดยที่ผู้ซื้อสามารถกำหนดความแน่นอนของวัตถุดิบ ซึ่งเป็นผลผลิตทางการเกษตรที่เกษตรกรจะรับซื้อ โดยที่ตัวเองไม่ต้องเป็นเจ้าของ (ownership) ของหน่วยการผลิตนั้นเสียเอง ซึ่งหมายถึงว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการยังเป็นอิสระ โดยเป็นเจ้าของหน่วยการผลิตของตนเองอยู่ แต่มีการทำสัญญากับผู้รับซื้อล่วงหน้า ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็น โรงงานแปรรูปสินค้าเกษตรเกี่ยวกับปริมาณ และคุณภาพของผลผลิตทางการเกษตรที่ตนจะผลิตป้อนให้ โดยมีเงื่อนไขอย่างน้อย 2 ประการ คือ ประการแรก ผู้รับซื้อต้องสร้างหลักประกันในกระบวนการผลิตของเกษตรกรในด้านต่างๆ เช่น ให้สินเชื่อ ให้ปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ รวมถึงให้บริการส่งเสริมการเกษตรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตของเกษตรกรในสัญญา การบริการที่ให้โดยผู้รับซื้อเช่นนี้ไม่ได้เป็นประโยชน์เฉพาะเกษตรกรในโครงการทางด้านคุณภาพวัตถุดิบที่โรงงานของตนต้องการอีกด้วย ประการที่สอง ผู้รับซื้อจะต้องสร้างหลักประกันทางด้านตลาด ให้แก่ ผลผลิตที่เกษตรกรในโครงการผลิตได้ เช่น กำหนดราคาซื้อที่แน่นอนขึ้น

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2549) ให้ความหมายของการเกษตรแบบมีสัญญาในนิยามของคำว่า “เกษตรพันธะสัญญา” เกษตรพันธะสัญญา หมายถึง การทำสัญญาในการทำการเกษตรหรือฟาร์มสัญญาที่มีความหมายถึงการเพาะปลูกพืช หรือการเลี้ยงปศุสัตว์ ที่มีการทำสัญญาซื้อขายกัน ประกอบด้วย คู่สัญญา 2 ฝ่าย คือ ผู้ผลิต ได้แก่ ฝ่ายฟาร์ม และคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งคือผู้ซื้อผลผลิตซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นในรูปแบบของบริษัท หรือโรงงานแปรรูปต่างๆ ในสัญญาส่วนใหญ่จะมีการกำหนดราคาซื้อผลผลิต หรือวิธีการกำหนดราคาผลผลิต รวมถึงการกำหนดมาตรฐานและคุณภาพของผลผลิตที่จะรับซื้อไว้ด้วย นอกจากนี้ ข้อตกลงในสัญญาในหลายๆ กรณี จะมีความเกี่ยวข้องกับการจัดหาปัจจัยสนับสนุนการผลิตต่างๆ ตลอดจนคำปรึกษาด้านเทคโนโลยีในการผลิตให้กับฝ่ายผู้ผลิต เพื่อความมั่นใจในมาตรฐานของผลผลิตให้เป็นไปตามสัญญา

กรมการค้าภายใน (2550) ให้ความหมายของการเกษตรแบบมีสัญญาในนิยามของคำว่า “ตลาดข้อตกลง” ตลาดข้อตกลง หมายถึง การซื้อขายสินค้าเกษตร ที่มีข้อตกลงไว้ล่วงหน้าระหว่างเกษตรกรผู้ผลิตหรือสถาบันเกษตรกร กับ ผู้ซื้อ จะเป็น โรงงานแปรรูปหรือ

ตัวแทนผู้รับซื้อในท้องถิ่นต่างๆ ก็ได้ โดยมีการทำสัญญาข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรและระบุเงื่อนไขเกี่ยวกับการผลิตและการตลาด ได้แก่ แหล่งผลิต พื้นที่การเพาะปลูก ปริมาณราคา สถานที่ส่งมอบ ช่วงเวลาการส่งมอบ คุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ การชำระเงิน การให้คำแนะนำทางวิชาการ และการชดเชยค่าเสียหายเมื่อมีการผิดสัญญา เป็นต้น ซึ่งรายละเอียดต่างๆ ของสัญญาข้อตกลงจะแตกต่างกันไปตามชนิดของสินค้าและคู่สัญญา

ฐาปกรณ์ แก้วเงิน (2549) ให้ความหมายของการเกษตรแบบมีสัญญา หมายถึง ระบบการผลิตสินค้าด้านการเกษตรที่มีการตกลงราคากันล่วงหน้าระหว่างเกษตรกรผู้ผลิตและบริษัทผู้รับซื้อ โดยมีเงื่อนไข เช่น คุณภาพมาตรฐานผลผลิต ราคา และเวลานัดหมาย ทั้งนี้เงื่อนไขของสัญญาจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับคู่สัญญาและชนิดของผลิตภัณฑ์

สิทธิชัย พัฒนสุวรรณ และคณะ (2549) กล่าวว่า การเกษตรแบบมีสัญญานั้น ผู้รับซื้อสามารถกำหนดความแน่นอนของวัตถุดิบ ซึ่งเป็นผลผลิตทางการเกษตรที่ตนจะรับซื้อ โดยที่ตัวเองไม่ต้องเป็นเจ้าของหน่วยการผลิตทางการเกษตรนั้นเสียเอง เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการยังมีความเป็นอิสระ โดยเป็นเจ้าของหน่วยผลิตของตนอยู่ แต่มีการทำสัญญาล่วงหน้ากับผู้รับซื้อเกี่ยวกับปริมาณ และคุณภาพของผลผลิตทางการเกษตรที่ตนจะผลิตป้อนให้ ผลผลิตผลการเกษตรที่มีการใช้ระบบการผลิตแบบมีสัญญาผูกพัน ได้แก่ การเลี้ยงไก่ การผลิตถั่วเหลืองฝักสดเพื่อผลิตอาหารกระป๋อง การปลูกมันฝรั่ง การผลิตอ้อยทำน้ำตาล การผลิตเชื้อกระดาษจากต้นยูคาลิปตัสและไม้ไผ่ การปลูกมะเขือเทศเพื่อทำอาหารกระป๋อง การผลิตเมล็ดพันธุ์ฝัก เมล็ดพันธุ์แดงโม แคนตาลูป เป็นต้น

เชษฐ สวงาม (2550) กล่าวว่า การผลิตแบบมีสัญญาผูกพัน เป็นกระบวนการผลิตที่มีลักษณะข้อตกลง หรือสัญญาระหว่างเกษตรกรกับบริษัทที่มีการตกลงล่วงหน้าที่จะส่งมอบผลผลิตให้แก่บริษัทในปริมาณและคุณภาพของผลผลิตที่กำหนดไว้ โดยมีเงื่อนไขสำคัญ คือ บริษัทจะต้องสร้างหลักประกันในกระบวนการผลิต รวมถึงหลักประกันในการส่งมอบวัตถุดิบแก่เกษตรกรที่ใช้ในการขยายการผลิตให้สามารถผลิตสินค้าได้ตามเป้าหมาย

4.2.2 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จโดยตรงของการเกษตรแบบมีสัญญาผูกพัน อัจฉราจิตตลดากร และคณะ (2551) พบว่า ผลจากการสัมมนาแบบเจาะกลุ่ม ทำให้คณะวิจัยสนใจศึกษาวิธีการทำเกษตรแบบมีสัญญาอย่างละเอียด ตั้งแต่รูปแบบวิธีการบริหารจัดการ ปัจจัยความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข สุดท้ายคณะวิจัยนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาปรับปรุงและนำเสนอผลการวิจัย โดยแยกปัจจัยความสำเร็จห้าอันดับแรกของการเกษตรแบบมีสัญญา ปัจจัยความสำเร็จของการเกษตรแบบมีสัญญา ได้แก่

1) ปัจจัยความสำเร็จด้านผู้ซื้อ

- (1) ความซื่อสัตย์ มีจริยธรรม ใช้หลักกรรมมาภิบาล
- (2) การกำหนดปริมาณการรับซื้อ จัดชั้นคุณภาพชัดเจนแต่ยืดหยุ่นเมื่อมี
ภัยธรรมชาติ
- (3) การกำหนดราคาขั้นต่ำชัดเจน เป็นธรรม และจ่ายเงินตรงเวลา
- (4) ความรู้ความเข้าใจระบบการผลิต การตลาด และบทบาทของตนเอง
- (5) ความรู้ความเข้าใจระบบการเกษตรแบบมีสัญญาและปฏิบัติตาม
สัญญาอย่างเคร่งครัด

2) ปัจจัยความสำเร็จด้านผู้รวบรวม

- (1) ความซื่อสัตย์และมีความยุติธรรม
- (2) เงินทุนและวินัยทางการเงิน
- (3) ความรู้ความเข้าใจระบบการเกษตรแบบมีสัญญา บทบาทตนเองและ
ความรู้ด้านการผลิต การบริหารจัดการ
- (4) การสนับสนุนการเงินและปัจจัยที่เหมาะสม
- (5) การสร้างเครือข่ายทั้งแนวตั้งและแนวนอน

3) ปัจจัยความสำเร็จด้านการเกษตร

- (1) ความซื่อสัตย์
- (2) ใจรักในอาชีพ ฉลาด ขยัน อดทน และประหยัด
- (3) ความสามารถปฏิบัติตามข้อตกลง
- (4) ความรู้ความเข้าใจระบบการเกษตรแบบมีสัญญา
- (5) การสร้างเครือข่าย

4) ปัจจัยความสำเร็จด้านหน่วยงานสนับสนุน

- (1) ความรู้ความเข้าใจในระบบการเกษตรแบบมีสัญญาและระบบการผลิต
- (2) การสนับสนุนปัจจัยการผลิตบางประเภท
- (3) การมีส่วนร่วมในการลดต้นทุน
- (4) การให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดภัยธรรมชาติ
- (5) การจัดเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานร่วมกับเกษตรกร

4.2.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของการเกษตรแบบมีสัญญาผูกพัน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของเกษตรแบบมีสัญญาจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อมีเงื่อนไขพื้นฐาน

ทางด้านผลกำไร สิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสังคม รวมถึงการสนับสนุนจากรัฐบาล ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ อัจฉรา จิตตลดากร และคณะ 2551: 2-10) และเอ็นนู ซื่อสุวรรณ (2555: 246)

1) ตลาดที่ให้ผลกำไร

(1) ด้านเกษตรกร รายได้และผลตอบแทนสูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับ กิจกรรมการผลิตการเกษตรอื่นนอกการเกษตรแบบมีสัญญา นอกจากนี้ การประมาณการผลผลิตต่อ หน่วยใกล้เคียงกับความเป็นจริงจากประสบการณ์ของผู้จัดการบริษัทหรือผู้เชี่ยวชาญ

(2) ด้านบริษัท วิเคราะห์การตลาดได้แม่นยำและวางแผนการผลิตให้ สอดคล้องกับตลาด ตลอดจนสามารถทำกำไรจากตลาดได้ในระยะยาว

2) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสังคม

(1) สภาพแวดล้อมทั่วไปต้องเหมาะสม โดยเฉพาะการผลิตสินค้าชนิดนั้นๆ
(2) การสื่อสารต้องมีความคล่องตัว เช่น ถนนเข้าสู่ฟาร์มของเกษตรกร สาธารณูปโภคพื้นฐานมีครบ ฯลฯ

(3) ที่ดินพร้อม โดยเป็นของเกษตรกรเองหรือเช่า
(4) ปัจจัยการผลิตพื้นฐานพร้อม เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง และ โรง คัดแยกขนาด ฯลฯ

(5) สภาพสังคมเอื้ออำนวย วัฒนธรรมและสังคมไม่ขัดต่อการทำเกษตร แบบมีสัญญา

3) การสนับสนุนจากรัฐบาลด้านกฎระเบียบ

(1) รัฐจำเป็นต้องออกกฎระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้เอื้อประโยชน์ กับการทำการเกษตรแบบมีสัญญา

(2) รัฐต้องมีการวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวกับการทำการเกษตรแบบมีสัญญา เพื่อส่งเสริมและสนับสนุน

4) ความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรกับบริษัท ทั้งสองฝ่ายจะต้องมีความตระหนัก ว่า ต้องปฏิบัติต่อกันในลักษณะหุ้นส่วนที่รับผิดชอบร่วมกันมากกว่าเป็นเพียงผู้รับจ้าง โดยสร้าง ความรู้ความเข้าใจในสาระสำคัญของเงื่อนไขข้อตกลงที่เป็นธรรมและเห็นชอบร่วมกัน รวมทั้ง ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและเทคโนโลยีที่เหมาะสมทั้งด้านการผลิตและการตลาด ซึ่งจะทำให้ระบบนี้ เป็นระบบพึ่งพาซึ่งกันและกัน มีผลประโยชน์ที่ตัดเทียมกันพอสมควรระหว่างเกษตรกรกับ ผู้ประกอบการธุรกิจ

5) *หลักประกันความเสี่ยงทางการผลิตและการตลาด* จากการศึกษาของโครงการคุ้มครองการพัฒนาในรูปแบบสัญญาที่เป็นธรรมและกลไกการจัดการ พบว่า เกษตรกรเกือบจะเป็นฝ่ายเดียวที่รับความเสี่ยงในการปฏิบัติตามสัญญา ซึ่งอาจแยกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

(1) *ความเสี่ยงที่คุมไม่ได้* ได้แก่ ความไม่แน่นอนของปัจจัยการผลิต เช่น ราคาเมล็ดพันธุ์และพันธุ์สัตว์ ราคาและคุณภาพของอาหาร/ปุ๋ยและยารักษาโรคพืชและสัตว์ เป็นต้น จึงควรระบุเรื่องนี้ในข้อตกลงให้บริษัทต้องควบคุมอย่างเคร่งครัดและรับผิดชอบความเสียหายให้แก่เกษตรกร

(2) *ความเสี่ยงที่นอกเหนือการควบคุม* ได้แก่ ไฟฟ้าดับ โรคระบาด หรือภัยธรรมชาติ ซึ่งมีสาเหตุจากสิ่งที่เกิดกว่าเกษตรกรจะควบคุมได้ แต่เมื่อเกิดความเสียหาย เกษตรกรต้องรับผิดชอบต่อค่าปัจจัยการผลิตทั้งหมดที่มาจากบริษัท และต้องรับผิดชอบต่อเงินกู้ที่มีต่อสถาบันการเงิน ในข้อตกลง จึงต้องระบุให้บริษัทร่วมรับผิดชอบด้วย เช่น การลดค่าปัจจัยการผลิต หรือหาเงินช่วยเหลือเกษตรกรในการชำระดอกเบี้ยที่มีต่อสถาบันการเงินและในกรณีที่รัฐจัดตั้งกองทุนประกันความเสียหายการผลิตจากภัยธรรมชาติ หรือภัยพิบัติที่เกิดความควบคุมของเกษตรกร บริษัทก็ควรร่วมรับภาระดังกล่าวด้วย โดยร่วมจ่ายเบี้ยประกันภัยบางส่วน

(3) *การติดตามกำกับแนะนำให้เป็นไปตามเงื่อนไขข้อตกลงที่เป็นธรรม* ควรมีหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือดูแลเงื่อนไขข้อตกลงให้เป็นธรรมและให้เกษตรกรได้เรียนรู้กฎหมายในการปกป้องสิทธิของตนเอง รวมทั้งหน้าที่ความรับผิดชอบทั้งสองฝ่าย ตัวอย่างเช่น การบอกเลิกข้อตกลงก่อนระยะเวลาที่กำหนดโดยมิได้เป็นความผิดของเกษตรกร บริษัทต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าเสียหายต่อเกษตรกร หรือกรณีความล่าช้าในการจัดส่งปัจจัยการผลิตและการรับซื้อก็ถือเป็นสาระสำคัญที่บริษัทต้องชดเชยค่าเสียหาย ในกรณีดังกล่าวเกษตรกรก็มีสิทธิที่จะบอกเลิกข้อตกลงและหรือเรียกค่าเสียหายทั้งหมดจากบริษัท ซึ่งบริษัทจะเลิกข้อตกลงกับเกษตรกรก่อนระยะเวลาที่กำหนดไม่ได้ในกรณีที่เกษตรกรใช้สิทธิเรียกร้องตามเงื่อนไขข้อตกลง เป็นต้น

(4) *การสนับสนุนให้เกษตรกรรวมตัวกันเป็นกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์* เพื่อให้เกษตรกรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนาการผลิตและแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้รวดเร็ว รวมทั้งเป็นการเพิ่มอำนาจต่อรองในกรณีจำเป็น ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายและเวลาของบริษัทในการติดต่อเกษตรกรแต่ละราย รวมทั้งสะดวกในการสื่อสารทำความเข้าใจ และการติดตามกำกับแนะนำเพื่อให้ได้ผลผลิตในปริมาณและคุณภาพที่กำหนดอีกด้วย

4.2.4 ปัญหาอุปสรรคของการเกษตรแบบมีสัญญาผูกพัน อัจฉรา จิตตลดากร และคณะ (2551: 2-10) กล่าวถึง ปัญหาอุปสรรคของการเกษตรแบบมีสัญญาผูกพัน สรุปได้ดังนี้

1) ด้านเกษตรกร

- (1) เมื่อทำการเกษตรชนิดใหม่เกษตรกรจะต้องเผชิญกับความเสี่ยงในการผลิตและการตลาด
- (2) ผลผลิตที่ผลิตได้ตามสัญญาข้อตกลงไม่ถูกซื้อทั้งหมด
- (3) บริษัทที่เป็นคู่สัญญาอาจไม่มีความน่าเชื่อถือหรือใช้การดำเนินงานแบบผูกขาด
- (4) ผู้เกี่ยวข้องในระบบการเกษตรแบบมีสัญญาอาจไม่ซื่อสัตย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องโควตาผลผลิต หรือบางกรณีเข้ามาหาผลประโยชน์เพียงระยะเวลาสั้นๆ แล้วปิดบริษัท
- (5) เกษตรกรอาจจะเป็นหนี้ เนื่องจากปัญหาการผลิตและการใช้เงินเชื่อล่วงหน้าจำนวนมาก

2) ด้านบริษัทหรือโรงงาน

- (1) ข้อจำกัดในเรื่องที่ดิน กรณีที่เกษตรกรต้องเช่าที่ดินมาทำการผลิตจะมีความไม่แน่นอน ในสัญญาเช่า ซึ่งอาจส่งผลให้การดำเนินงานในระยะยาวเกิดความไม่ยั่งยืน
- (2) ข้อจำกัดด้านสังคมและวัฒนธรรม อาจส่งผลกระทบต่อเวลาและความสามารถของเกษตรกรที่จะผลิตให้ตรงกับข้อกำหนดของบริษัท
- (3) การจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพ เช่น การจ่ายเงินล่าช้า ขาดการติดตามส่งเสริม ซึ่งอาจนำไปสู่ความไม่พอใจหรือความไว้วางใจของเกษตรกร
- (4) การลักลอบการขายผลผลิต เกษตรกรอาจจะขายผลผลิตที่ได้ตกลงไว้กับผู้ซื้อนอกระบบที่ให้ราคาดีกว่า ส่งผลต่อผลผลิตที่โรงงานได้รับมีปริมาณลดลง
- (5) เกษตรกรอาจจะใช้ปัจจัยการผลิตที่ได้มาในวัตถุประสงค์อื่น หรือเอาไปขาย ทำให้ปริมาณผลผลิตต่อไร่ลดลง

นอกจากนี้ และเอ็นนู ซื่อสุวรรณ (2555: 2-45) ยังกล่าวถึง ปัญหาอุปสรรคของการเกษตรแบบสัญญาผูกพัน ดังนี้

- 1) ปัญหาที่เกิดกับเกษตรกร เกิดจากสาเหตุที่เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีอำนาจต่อรองกับบริษัท เนื่องจากเกษตรกรต้องพึ่งพาการเงินและปัจจัยการผลิตในราคาแพงกว่าปกติ หรืออาจให้ปัจจัยการผลิตไม่เพียงพอหรือไม่เป็นไปตามที่กำหนดเวลา เป็นต้นเมื่อบริษัทมีข้อตกลงกับเกษตรกรจำนวนมาก ทำให้บริษัทไม่ส่งเสริมการผลิตอย่างต่อเนื่อง หรือไม่ทำตามข้อตกลงการรับซื้อ โดยรับซื้อในราคาต่ำกว่าที่กำหนด และการตรวจรับผลผลิตที่ไม่โปร่งใส หรือการจ่ายเงินที่ล่าช้า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีที่ข้อตกลงไม่มีความสมบูรณ์ชัดเจน จึงทำให้เกิดการเบี่ยงเบนข้อกำหนดการรับซื้อตามแต่สถานการณ์การตลาดที่เอื้อกับบริษัท และในกรณีที่สินค้าเกษตรบางชนิดเป็น

สินค้าตลาดเฉพาะซึ่งเกษตรกรไม่คุ้นเคยและไม่สามารถขายให้กับบริษัทอื่นได้ และในบางกรณีที่ข้อตกลงกำหนดให้เกษตรกรต้องลงทุนในสินทรัพย์ถาวรสูง โดยการกู้เงินจากแหล่งทุนที่บริษัทติดต่อให้ แต่ไม่มีการประกันรับซื้อในระยะยาว

2) **ปัญหาที่เกิดกับบริษัท** เกิดจากการที่บริษัทต้องติดต่อกับเกษตรกรเป็นจำนวนมากและกระจายตามสถานที่ต่างๆ เพื่อให้บริษัทมีทางเลือกและป้องกันความเสียหายจากผลผลิตไม่เพียงพอ ทำให้บริษัทมีต้นทุนในการดำเนินธุรกิจสูงขึ้น นอกจากนี้ ความแตกต่างของคุณภาพผลผลิตของเกษตรกร การควบคุม ดูแลเกษตรกรรายย่อย การติดต่อสื่อสาร การขนส่ง และการให้บริการ การละเมิดข้อตกลงของเกษตรกรที่อาจเกิดความล้มเหลวของการผลิต หรือการนำผลผลิตไปขายให้กับบริษัทอื่น ล้วนแต่เป็นปัญหาต่อการทำการเกษตรตลาดข้อตกลง

5. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตร

5.1 ความหมายของการส่งเสริมการเกษตร

นักวิชาการให้ความหมายของการยอมรับไว้ดังนี้

ชัยชาญ วงศ์สามัญ (2548: 34) กล่าวว่า การส่งเสริมการเกษตร คือ กระบวนการทางการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความรู้ ทักษะ และทักษะเกี่ยวกับการเกษตร และเคหะกิจของเกษตรกร แม่บ้านเกษตรกรและเยาวชนเกษตรกร เพื่อให้สามารถเพิ่มผลผลิต อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและยกระดับความเป็นอยู่ของตนเอง ครอบครัว และชุมชนให้ดีขึ้น

บุญธรรม จิตตอนันต์ (2551: 72) กล่าวว่า การส่งเสริมการเกษตรหมายถึง การนำความรู้ วิธีการและเทคโนโลยีใหม่ๆ หรือเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรไปแนะนำเผยแพร่ให้ประชาชนโดยเฉพาะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกร แล้วติดตามให้คำแนะนำช่วยเหลือในการปฏิบัติจนประสบ

บุญสม วราเอกศิริ (2539: 81) กล่าวว่า การส่งเสริมการเกษตร คือ กระบวนการให้การศึกษานอกโรงเรียนแก่บุคคลเป้าหมาย เกษตรกร และครอบครัวเกษตรกร โดยเน้นการปฏิบัติจริง และเน้นถึงการช่วยเหลือให้เกษตรกรช่วยเหลือตนเอง เพื่อปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ทั้งทางด้านสภาพเศรษฐกิจและสังคม

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2551: 201) กล่าวว่า การส่งเสริมการเกษตรหมายถึง กระบวนการพัฒนาความรู้ของเกษตรกร จากการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อมุ่งพัฒนาผลผลิตที่เหมาะสมกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ก่อให้เกิดการพัฒนารายได้

เศรษฐกิจ ทำให้ชีวิตครอบครัวเกษตรกรอยู่พอดีกินพอดี และมีความสุขอันเป็นผลต่อการพัฒนาชุมชนชนบทให้มีความมั่นคงและมั่งคั่งในที่สุด

5.2 ความสำคัญของการส่งเสริมการเกษตร

ชัยชาญ วงศ์สำมัญ (2548, น. 35) กล่าวว่า

1) การส่งเสริมการเกษตรเป็นการให้การศึกษา ที่มุ่งเน้นในการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต การเกษตร พร้อมทั้งมีการอนุรักษ์ พัฒนาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นปัจจัยการผลิตอย่างชาญฉลาด ที่สอดคล้องกับสถานะและความต้องการของตลาด การอุตสาหกรรมอันจะเป็นการสร้างและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคงของประเทศ

2) การส่งเสริมการเกษตรเป็นการสนับสนุนช่วยเหลือผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรกรที่เป็นชาวนา ไร่นา ผู้เลี้ยงปศุสัตว์และประมง ยุวเกษตรกร และแม่บ้านเกษตรกร ที่ทำการผลิตโดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ทั้งในชุมชน ท้องถิ่นชนบท ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างยั่งยืนในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และเป็นการปรับปรุงของสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนและของประเทศให้ดีขึ้น

3) การส่งเสริมการเกษตรที่มีคุณภาพจะช่วยปรับปรุงและเสริมสร้างประสิทธิภาพและสมรรถภาพของเกษตรกรในการประกอบอาชีพและการดำรงชีพ การส่งเสริมที่ดีสามารถช่วยให้เกษตรกรเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพ เพิ่มทักษะสมรรถภาพ ความสามารถ และประสิทธิภาพในการผลิตของเกษตรกร เป็นการสร้างเสริม กระตุ้นเตือนให้เกิดความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเรียนรู้เพื่อการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวตลอดไป

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์และสุรพล เศรษฐบุตร (2553, น.3-15) กล่าวว่า การส่งเสริมการเกษตรมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย และมีความสำคัญในมิติการพัฒนาการเกษตรของประเทศไทย ดังนี้

1) การส่งเสริมการเกษตรมีความสำคัญต่อเกษตรกรในการพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตของเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้โดยการนำเอาวิทยาการและเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาถ่ายทอด แนะนำส่งเสริมให้เกษตรกรได้นำไปปฏิบัติ ซึ่งย่อมจะเกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการเกษตรให้ดียิ่งขึ้น

2) การส่งเสริมการเกษตรมีความสำคัญต่อประเทศชาติในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและในมิติการพัฒนาการเกษตรของประเทศไทย โดยเฉพาะในด้านการแก้ไขปัญหาหรือจัดการความยากจน และความอดอยาก หิวโหยของประชากร โดยให้ผลผลิตการเกษตรมีพอเพียงต่อความต้องการ ภายใต้ข้อจำกัดทั้งในด้านพื้นที่ทำการเกษตรที่ลดลง การลงทุนสูงขึ้น ปัญหาแรงงานเกษตร

และราคาผลิตผลที่ไม่เป็นธรรม การส่งเสริมการเกษตรที่มีประสิทธิภาพจะเป็นส่วนสำคัญในอันที่จะทำให้การเกษตรของประเทศพัฒนาขึ้น

5.3 หลักการส่งเสริมการเกษตร

บุญสม วราเอกศิริ (2539: 37-41) กล่าวว่า หลักการ (principle) เป็นหลักนำในการคิดและปฏิบัติขั้นพื้นฐาน รองลงมาจากปรัชญา (philosophy) สำหรับการส่งเสริมการเกษตรที่น่าจะมีแนวโน้มว่าได้ผลดี และมีการพิสูจน์มาแล้วนั้น พอสรุปได้ดังนี้

- 1) หลักการส่งเสริมการเกษตร คือการบริการการศึกษา (educational service)
- 2) งานส่งเสริมเริ่มด้วยภาวะความเป็นจริงที่มีอยู่ของเกษตรกร (based on or Starts from conditions that exist)
- 3) ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ โดยเน้นถึงความร่วมมือร่วมใจแบบอาสาสมัคร (voluntary participation)
- 4) วิธีการส่งเสริมยึดหลักประชาธิปไตย (democratic methods)
- 5) การส่งเสริมยึดหลักความต้องการของเกษตรกร (based on client interests and needs)
- 6) มีโครงการและแผนปฏิบัติที่แน่นอน
- 7) ใช้ทรัพยากรทางวิชาการในท้องถิ่น (use local academic resources)
- 8) ดำเนินการสร้างและใช้ผู้นำท้องถิ่น (develop and use local leaders)
- 9) มีวิธีปฏิบัติที่ต่อเนื่อง
- 10) ปฏิบัติงานกับสมาชิกในครอบครัวเกษตรกรทุกคน
- 11) เกษตรกรเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมเอง
- 12) ยึดหลักการวางแผนในระดับท้องถิ่น
- 13) การใช้ทีมงานของผู้ชำนาญการเฉพาะอย่าง (team of subject matter specialist)
- 14) การสร้างศรัทธาและทัศนคติที่ดี
- 15) การประเมินผล (evaluation)
- 16) การดำเนินงานที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง
- 17) การทราบและเข้าใจในนโยบายและแผนพัฒนาประเทศ

5.4 วิธีการส่งเสริมการเกษตร

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2551: 223-232) กล่าวว่า วิธีการส่งเสริมการเกษตร (agricultural extension methods) เป็นกระบวนการของการนำความรู้ วิชาการและเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกร เป็นลักษณะของการถ่ายทอด ซึ่งอาจจะเรียกว่าเป็นวิธีการสอนหรือฝึกอบรม วัตถุประสงค์มุ่งที่จะ

ให้เกษตรกรสามารถสร้างความสนใจ ความรู้และนำไปสู่การปฏิบัติของเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งวิธีการส่งเสริมการเกษตร มีดังนี้

5.4.1 วิธีการส่งเสริมการเกษตร โดยอิงบุคคลเป้าหมายเป็นเกณฑ์

1) วิธีการส่งเสริมแบบบุคคลต่อบุคคล (*individual method*) ให้เกษตรกร หรือบุคคลผู้รับการถ่ายทอดความรู้ได้เรียนรู้ตนเองอย่างเป็นอิสระ การถ่ายทอดความรู้ไปสู่เกษตรกร โดยตรงเป็นรายบุคคล

(1) การเยี่ยมไร่นาและบ้านของเกษตรกร (*farmer and home visit*) เจ้าหน้าที่ไปพบปะรับฟังปัญหาและถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรถึงฟาร์มหรือไร่นา โดยจะเห็นสภาพความเป็นจริงของเกษตรกร

(2) เกษตรกรผู้รับการส่งเสริมมาติดต่อที่สำนักงาน (*office calls*) เกษตรกรมีความสนใจและเชื่อว่าเจ้าหน้าที่จะให้ข่าวสารหรือความรู้ได้

(3) การติดต่อทางโทรศัพท์ (*telephone calls*) สามารถช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาได้รวดเร็ว ลดเวลาและระยะทางในการติดต่อ

(4) การติดต่อทางจดหมายส่วนตัว (*personal letter*) เขียนจดหมายเมื่อเกิดปัญหาและต้องการคำตอบ หรือเพื่อแจ้งข่าวสาร ติดตามผลการส่งเสริม

(5) การติดต่ออย่างไม่เป็นทางการ (*informal contact*) ได้พบเกษตรกร โดยบังเอิญ เพื่อพูดคุยซักถามปัญหา

2) วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มบุคคล (*group method*)

(1) การประชุมกลุ่ม (*group meeting*) ช่วยในการถ่ายทอดข่าวสาร ความรู้ ความคิดเห็นและประสบการณ์ต่างๆ ระหว่างทุกคนที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้เข้าประชุมได้มีโอกาสปรึกษาหารือกัน

(2) การฝึกอบรม (*training*) ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจและความชำนาญเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จนกระทั่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้ (*learning*) หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์

(3) การสาธิต (*demonstration*) ใช้การบรรยายประกอบการแสดง ทำให้ผู้เรียนได้ฟังและได้เห็นไปพร้อมกัน การสาธิตแบ่งเป็น 2 แบบ

ก. การสาธิตวิธี (*method demonstration*) เป็นการแสดงให้เห็นถึงวิธีการปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนเป็นลำดับไป

ข. การสาธิตผล (*result demonstration*) การแสดงเพื่อพิสูจน์ให้เห็นว่าการปฏิบัติที่ได้ปรับปรุงหรือที่ได้มีการวิจัยค้นคว้า สามารถนำไปปฏิบัติได้ในท้องถิ่น

(4) การศึกษาดูงานนอกสถานที่ (field trip or study tour) มีโอกาสได้พบเห็นผลงานของผู้อื่นซึ่งได้ทำสำเร็จแล้ว มีผลในการเพิ่มความเชื่อมั่นให้ยอมรับสิ่งใหม่มากขึ้น

3) การส่งเสริมแบบมวลชน (mass method) โดยสื่อสารมวลชนจะช่วยในการส่งเสริมเผยแพร่นวัตกรรม ใช้กับคนจำนวนมากๆ ได้อย่างกว้างขวาง

- (1) เอกสารหรือสิ่งพิมพ์เผยแพร่ (Printed Matter)
- (2) ภาพโฆษณาหรือโปสเตอร์ (poster)
- (3) หนังสือพิมพ์ (Newspapers)
- (4) วิทยุ (Radio)
- (5) โทรทัศน์ (Television)
- (6) ภาพยนตร์ (Motion pictures)
- (7) การจัดนิทรรศการ (Exhibition or Exposition)

5.4.2 วิธีการส่งเสริมโดยอิงวัตถุประสงค์เป็นเกณฑ์

1) การส่งเสริม โดยการเลือกการส่งเสริมเพียงเรื่องเดียว มีข้อสมมุติว่าถ้าผู้รับการเปลี่ยนแปลงพบว่าเขาปฏิบัติได้ผลเป็นการง่ายที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงในเรื่องอื่นๆ ภายหลัง

2) การส่งเสริม โดยการเลือกเรื่องที่จะส่งเสริมหลายๆ เรื่องที่เกี่ยวข้องกัน ส่งเสริมให้ผลผลิตอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยการปรับปรุงปัจจัยการผลิตหลายๆอย่างตามความจำเป็น

3) การส่งเสริม โดยการเลือกเรื่องทั้งหมดเกี่ยวกับฟาร์มและบ้านเรือน คำนิยามว่าฟาร์มและบ้านรวมกันเป็นหน่วยเดียว และคำนิยามว่าทำอะไรจึงจะทำให้ฟาร์มและบ้านเรือนในลักษณะที่ครอบครัวยุคที่รายได้สุทธิสูง

4) การส่งเสริม โดยการเลือกท้องที่ใดท้องที่หนึ่งเป็นเป้าหมาย โดยการส่งเสริมเน้นเฉพาะพื้นที่ลักษณะของการผลิตและการเกษตรที่เฉพาะพื้นที่นั้น

5.4.3 วิธีการส่งเสริมโดยอิงเจ้าหน้าที่เป็นเกณฑ์

1) การใช้ change agent ที่มีความรู้แบบกว้าง โดยถ่ายทอดแบบทั่วไปไม่เป็นที่รายวิชา หรือเฉพาะอย่าง

2) การใช้ทีมนักวิชาการ (team approach) ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ที่เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาเข้าไปในหมู่บ้านเป็นทีม

3) การใช้เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วย (interagency หรือ cooperative approach) ร่วมกันทำงานพร้อมกันหรือประสานกันในการพัฒนาการเกษตร

4) การใช้เจ้าหน้าที่เป็นสื่อมวลชน (*change agent as mass media approach*) โดยการนำเอาสื่อมวลชนต่างๆ มาเป็นตัวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความคิดของเกษตรกร

5.4.4 วิธีการส่งเสริมโดยเทคโนโลยีสารสนเทศ (*information technology oriented*) วัตนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศจะเพิ่มประสิทธิภาพการถ่ายทอดและเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว

5.4.5 วิธีการส่งเสริมโดยอ้างอิงชุมชนเป็นเกณฑ์ (*community oriented*) การประสานงานทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นลักษณะผสมผสานกันตามความต้องการและภูมิปัญญาของท้องถิ่น ซึ่งเรียกว่าศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร โดยจัดให้เป็นศูนย์ของการเรียนรู้ของเกษตรกร ตลอดจนผู้สนใจในการพัฒนาเกษตรในลักษณะครบวงจร

5.5 รูปแบบการส่งเสริมการเกษตร

สมจิต โยชะคงและเฉลิมศักดิ์ คุ่มหิรัญ (2553, น. 7) ได้สรุปรูปแบบการส่งเสริมการเกษตรได้ดังนี้

5.5.1 รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรแบบการฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน เป็นรูปแบบหรือรูปแบบแรกๆ ที่นำมาใช้ในงานส่งเสริมการเกษตรทั้งในต่างประเทศและประเทศไทย รูปแบบนี้จะมีองค์ประกอบสำคัญอยู่ 2 ส่วน คือ การฝึกอบรม โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรในหลักสูตรที่กำหนด และการเยี่ยมเยียน เจ้าหน้าที่ที่ออกเยี่ยมเยียนเกษตรถึงไร่นาเป็นรายปี รูปแบบนี้ได้รับการปรับปรุงหลายครั้งโดยกรมส่งเสริมการเกษตร

5.5.2 รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรแบบการบริการเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว รูปแบบนี้เคยใช้มาแล้วในประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษที่เรียกกันว่าการบริการเบ็ดเสร็จ คือการที่เกษตรกรเข้ามาใช้บริการที่เดียวจะได้ทุกอย่าง อย่างกลับไปเบ็ดเสร็จ รูปแบบนี้จะแฝงอยู่ที่ศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลที่ทำการอยู่ตามตำบลทั่วประเทศ

5.5.3 รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรแบบการมีส่วนร่วม รูปแบบนี้กรมส่งเสริมการเกษตรนำมาใช้กับ โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการพัฒนา โดยการได้รับคำแนะนำจากรัฐบาลเนเธอร์แลนด์ การมีส่วนร่วมเป็นการรวมตัวของกลุ่มคนเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางของการตัดสินใจผลลัพธ์ของการมีส่วนร่วม ทำให้เกิดการกระจายอำนาจการตัดสินใจไปสู่ผู้ปฏิบัติมากขึ้น ทำให้รู้จักการช่วยเหลือตัวเองมากขึ้น

5.5.4 รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรแบบการบูรณาการ เป็นรูปแบบที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาทางงานส่งเสริมที่ใช้เพียงรูปแบบเดียว แล้วมีข้อจำกัด เพราะการบูรณาการเป็นการทำสิ่งที่เห็นว่าบกพร่องให้เกิดความสมบูรณ์ รูปแบบนี้จะนำมาใช้ในงานส่งเสริมการเกษตร โดยการบูรณาการโครงการเข้าด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นระบบโซ่เครือข่ายหรือระบบวงจร ผลของการใช้รูปแบบนี้กับงานส่งเสริมการเกษตรทำให้ประหยัดคน งบประมาณ และการลดความขัดแย้ง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรแบ่งออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้

1.1 ประชากรเป้าหมาย (target population) คือ ผู้ประกอบการเลี้ยงเป็ดเนื้อที่ขึ้นทะเบียนผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อจากกรมปศุสัตว์ในเขตภาคตะวันออกของประเทศไทย จาก 7 จังหวัด ดังนี้ จังหวัดจันทบุรี จังหวัดชลบุรี จังหวัดตราด จังหวัดระยอง จังหวัดฉะเชิงเทราจังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดสระแก้ว

1.2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย (accessible population) คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อที่มีศักยภาพการเลี้ยงมากกว่า 2000 ตัวต่อรุ่น จำนวน 112 ฟาร์ม เนื่องจากมีจำนวนน้อยจึงเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรในการวิจัย

จังหวัด	จำนวนตัวอย่าง (ฟาร์ม)
จันทบุรี	16
ชลบุรี	20
ตราด	16
ระยอง	18
ฉะเชิงเทรา	16
ปราจีน	20
สระแก้ว	6

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 องค์ประกอบของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยแบ่งคำถามออกเป็น 6 ตอน ได้แก่

2.1.1 **ข้อมูลส่วนบุคคล สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร** ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกภายในครัวเรือน ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพของคนในครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน รายได้ของครัวเรือนภาคการเกษตร รายได้ของครัวเรือนนอกภาคการเกษตร รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน รายจ่ายของครัวเรือนในภาคการเกษตร รายจ่ายรวมของครัวเรือน สถานะหนี้สินของครัวเรือน หนี้สินรวมของครัวเรือน พื้นที่ถือครองทางการเกษตร การเป็นสมาชิกและการมีตำแหน่งทางสังคมทางสังคม ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด มีคำตอบให้เลือกเป็นแบบให้เลือกคำตอบเดียว และคำถามปลายเปิดคือแบบให้กรอกข้อมูล

2.1.2 **สภาพการผลิตเปิดเนื้อของเกษตรกร** ประกอบด้วย ขนาดฟาร์ม จำนวนโรงเรือน ลักษณะโรงเรือน ประสิทธิภาพในการเลี้ยง จำนวนแรงงานภายในฟาร์ม ลักษณะการเลี้ยง จำนวนรอบการเลี้ยงต่อปี จำนวนเปิด และการพักเล้า และการจัดการอื่นๆ ภายในฟาร์ม ซึ่งได้แก่ แหล่งที่มาของลูกเปิด วัสดุรองพื้น อาหาร แหล่งน้ำ ระยะเวลาในการเลี้ยงแต่ละรุ่น ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด มีคำตอบให้เลือกเป็นแบบให้เลือกคำตอบเดียว

2.1.3 **ต้นทุนและผลตอบแทนในการเลี้ยงเปิดเนื้อของเกษตรกร** ประกอบด้วย โครงสร้างและค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับโรงเรือน ต้นทุน ผลตอบแทน รายได้ และภาระหนี้สินในการเลี้ยงเปิดเนื้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด มีคำตอบให้เลือกเป็นแบบให้เลือกคำตอบเดียว และคำถามปลายเปิดให้กรอกข้อมูล

2.1.4 **ความพร้อมของเกษตรกรในการเลี้ยงเปิดแบบมีสัญญาผูกพัน** ประกอบด้วย ทำเลที่ตั้งของฟาร์มตรงตามรูปแบบ ลักษณะของฟาร์มเป็นไปตามมาตรฐานฟาร์มกำหนด ลักษณะของโรงเรือนตรงตามแบบที่บริษัทกำหนด มีแหล่งน้ำใช้เพียงพอ อุปกรณ์การเลี้ยงครบเพียงพอต่อปริมาณเปิด มีหลักทรัพย์ค้ำประกันตามสภาพการผลิตประกอบด้วย ที่ดิน หนังสือค้ำประกันวงเงินจากธนาคาร จำนวนและปริมาณการเลี้ยงต่อรุ่น การประกันราคารับซื้อเปิด สินเชื่อในการผลิต

ลักษณะคำถามปลายเปิด ส่วนคำตอบจำแนกระดับความพร้อมเป็น ระดับได้แก่ มากปานกลาง และน้อย โดยการหาค่าคะแนน ตามเกณฑ์ดังนี้

ความพร้อมน้อย ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1

ความพร้อมปานกลาง ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2

ความพร้อมมาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3

2.1.5 ศักยภาพของเกษตรกรในการเลี้ยงเป็ดตามระบบมาตรฐานฟาร์มเป็ดเนื้อ

ความเห็นของเกษตรกรในการเลี้ยงเป็ดเนื้อตามระบบมาตรฐานฟาร์มเป็ดเนื้อประกอบด้วยกลุ่มคำถาม 4 กลุ่ม ได้แก่องค์ประกอบของฟาร์ม การจัดการฟาร์ม การจัดการด้านสุขภาพสัตว์ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม เป็นคำถามปลายเปิด โดยตอบใช่ หรือไม่ใช่

2.1.6 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อ

1) ปัญหาในการส่งเสริมเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อ เป็นคำถามที่เกี่ยวกับปัญหา ของเกษตรกรต่อการจัดการฟาร์มเป็ดเนื้อ ลักษณะปลายเปิดให้เลือกตอบ

จำแนกระดับปัญหาในการเลี้ยงเป็ดเนื้อเป็น 3 ระดับ ได้แก่ มาก ปานกลาง และน้อย โดยนำมาหาค่าเฉลี่ยและแปลความหมายตามเกณฑ์ ดังนี้

มีปัญหาน้อย ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1

มีปัญหาปานกลาง ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2

มีปัญหามาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3

2) ข้อเสนอแนะการส่งเสริมเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อ เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ เพื่อจะเป็นประโยชน์ในการเป็นแนวทางในการส่งเสริมการเลี้ยงเป็ดเนื้อแบบมีสัญญาผูกพัน โดยระบุว่าแต่ละประเด็นมีความจำเป็นอยู่ในระดับใด โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

จำเป็นน้อย ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1

จำเป็นปานกลาง ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2

จำเป็นมาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3

2.2 การสร้างแบบสัมภาษณ์

โดยการกำหนดตัวแปรที่ต้องการในประเด็นต่างตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้ว จึงกำหนดตัวชี้วัดและมาตรวัดตัวแปรในแต่ละประเด็นตามที่กำหนดไว้ หลังจากนั้น นำตัวแปรตามประเด็นตัวชี้วัดและมาตรวัดมาสร้างเป็นคำถามซึ่งคำถามประกอบด้วย 2 ลักษณะได้แก่

- 1) คำถามที่กำหนดคำตอบไว้ให้เลือกตอบหรือคำถามเปิด
- 2) คำถามประเภทเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นให้ข้อมูลอย่างเต็มที่หรือคำถามปลายเปิด

2.3 การทดสอบเครื่องมือการวิจัย

2.3.1 การตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์ (content validity)

ทำก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เพื่อตรวจสอบว่าแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นมานั้น สามารถวัด

ได้ตรงตามที่ต้องการ ครอบคลุมเนื้อหาขอบเขตของเนื้อหา ความถูกต้องของภาษา ความเข้าใจภาษา ตรงกับคำถาม โดยให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบความเหมาะสม และแก้ไข แบบสัมภาษณ์ ตามคำแนะนำให้เกิดความสมบูรณ์ ก่อนจะนำไปทดสอบกับเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อ ต่อไป

2.3.2 การทดสอบความเชื่อถือได้ของแบบสัมภาษณ์ (reliability) โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ไปทำการทดสอบกับเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อของจังหวัดชลบุรี จำนวน 20 ราย ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยนี้ จากนั้นจึงนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่ได้ไปทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น ความเที่ยงตรง (reliability consistency) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient of alpha) โดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลปรากฏว่าแบบสัมภาษณ์มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา นี้

- 1) ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตเป็ดเนื้อ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.8712
- 2) ปัญหาของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.8917

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 การเตรียมการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยต้องเตรียมการก่อนออกภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลจากประชากรที่ใช้ในการวิจัยในเรื่องต่อไปนี้

3.2 การกำหนดวัน เวลา และสถานที่เก็บข้อมูล

ผู้วิจัยมีการกำหนดวันและเวลาและสถานที่ที่จะไปเก็บข้อมูล รวมทั้งมีการนัดหมายล่วงหน้า กับผู้ให้ข้อมูล

3.3 การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการเดินทาง

เช่น ปากกา กล้องถ่ายภาพ แบบสัมภาษณ์ การประสานงานกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ในเขตพื้นที่ที่จะไปเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4 การสัมภาษณ์ ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนมีนาคม 2559 โดยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1) แนะนำตัวผู้เก็บ แนะนำตัวว่าเป็นใคร ทำอะไร ที่ไหน และจะมาทำอะไรให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์รู้จักก่อนที่จะให้เกษตรกรทำการตอบแบบสัมภาษณ์ เพื่อเป็นการสร้างความไว้วางใจกับผู้สัมภาษณ์

2) ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นอย่างไร เกี่ยวข้องกับผู้สัมภาษณ์อย่างไร และชี้แจงความสำคัญของข้อมูลงานวิจัยแก่ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงครบถ้วน

3) เริ่มดำเนินการสัมภาษณ์ อธิบายคำถามที่มีในแบบสัมภาษณ์โดยใช้คำอธิบายที่ทำให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เข้าใจง่าย พยายามให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ตอบในประเด็นของแบบสัมภาษณ์

4) เริ่มดำเนินการทำแบบสัมภาษณ์ อธิบายคำถามที่มีในแบบสัมภาษณ์โดยใช้คำอธิบายที่ทำให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เข้าใจ

3.5 การสิ้นสุดการสัมภาษณ์

มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1) การทบทวนความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูล ข้อมูลที่ได้รับจากตัวอย่าง นำมาทบทวนอีกครั้งเพื่อความถูกต้อง

2) กล่าวขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์และผู้เกี่ยวข้องที่ให้ความร่วมมือสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่องศักยภาพการส่งเสริมการผลิตเปิดเนื้อแบบมีสัญญาผูกพันในเขตภาคตะวันออก โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการบรรยายประกอบตาราง ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตเปิดเนื้อของเกษตรกร

ตอนที่ 3 ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตเปิดเนื้อของเกษตรกร

ตอนที่ 4 ความพร้อมความพร้อมของเกษตรกรในการเลี้ยงเปิดเนื้อแบบมีสัญญาผูกพัน

ตอนที่ 5 ศักยภาพของเกษตรกรในการเลี้ยงเปิดเนื้อตามระบบมาตรฐานฟาร์มเปิดเนื้อ

ตอนที่ 6 ปัญหาของเกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดเนื้อ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

1.1 สภาพทางสังคม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน ตำแหน่งในกลุ่ม สาเหตุการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม สถานภาพทางสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันอื่น ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แสดงเป็นค่าสถิติ ค่าร้อยละ การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด รายละเอียดดังตารางที่ 4.1 - 4.3

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดเนื้อ

N = 112

สภาพทางสังคม	จำนวน (คน)	ค่าร้อยละ
เพศ		
ชาย	91	81.25
หญิง	21	18.75

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

N = 112

สภาพทางสังคม	จำนวน (คน)	ค่าร้อยละ
อายุ		
30 ปีหรือน้อยกว่า	2	1.79
31 - 40 ปี	15	13.39
41 - 50 ปี	54	48.21
51 - 60 ปี	36	32.14
มากกว่า 60	5	4.47
MiNimum = 26	Maximum = 76	
MeaN = 49.94	S.D. = 8.912	
สถานภาพการสมรส		
โสด	5	4.46
สมรส	105	93.75
หย่า/หม้าย	2	1.79
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	1	0.87
ประถมศึกษา	53	47.32
มัธยมศึกษาตอนต้น	21	18.75
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช	32	28.75
ปริญญาตรีขึ้นไป	5	4.40

จากตารางที่ 4.1 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นข้อมูลส่วนตัวของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เพศ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 81.25 เป็นเพศชาย และร้อยละ 18.75 เป็นเพศหญิง

อายุ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 48.21 อยู่ในช่วงอายุ 41 - 50 ปี ร้อยละ 32.14 อยู่ในช่วงอายุ 51 - 60 ปี ร้อยละ 13.39 มีอายุ 31 - 40 ปี ร้อยละ 4.47 มีอายุมากกว่า 60 ปี และร้อยละ 1.72 มีอายุ 30 ปี หรือน้อยกว่า อายุต่ำที่สุด 26 ปี และสูงสุด 76 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 49.94 ปี

สถานภาพการสมรส จากการศึกษพบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 93.75 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 4.46 มีสถานภาพ โสดและร้อยละ1.79 มีสถานภาพหย่า/หม้าย

ระดับการศึกษา จากการศึกษพบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 47.32 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 28.75 มัธยมศึกษาตอนปลายหรือ ปวช. และร้อยละ 18.75 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และร้อยละ 4.40 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปและ ร้อยละ 0.87 ไม่ได้เรียนหนังสือ

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลครัวเรือนของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อ

N = 112

สภาพทางสังคม	จำนวน (คน)	ค่าร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
1 - 2 คน	34	30.36
3 - 4 คน	65	58.04
5 - 6 คน	13	11.60
MiNimum = 1	Maximum = 6	
MeaN = 3.57	S.D. = 1.688	
จำนวนแรงงานในครัวเรือน		
2 คน หรือน้อยกว่า	32	28.57
3 - 4 คน	53	47.32
5 คน หรือมากกว่า	27	24.11
MiNimum = 1	Maximum = 9	
MeaN = 3.46	S.D. = 1.416	
การประกอบอาชีพของครัวเรือน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ทำนา	18	16.07
ทำไร่	58	51.79
ทำสวน	35	31.25

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

N = 112

สภาพทางสังคม	จำนวน (คน)	ค่าร้อยละ
เลี้ยงสัตว์(นอกจากเป็ด)	12	10.71
ค้าขาย	28	25.00
รับจ้าง	25	22.32
รับราชการ	3	2.68

จากตารางที่ 4.2 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นข้อมูลด้านครัวเรือนของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ ร้อยละ 58.04 มีสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน ร้อยละ 30.36 มีสมาชิกในครัวเรือน 0-2 คน ร้อยละ 11.60 มีสมาชิกในครัวเรือน 5-6 คน โดยมีสมาชิกในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 6 คน และมีค่าเฉลี่ย 3.57 คน

จำนวนแรงงานในครัวเรือน จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 47.32 มีแรงงานในครัวเรือน 3 - 4 คน ร้อยละ 28.57 มีแรงงานในครัวเรือน 2 คนหรือน้อยกว่า ร้อยละ 24.115 มีแรงงานในครัวเรือน 5 - 6 คน โดยมีแรงงานในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 6 คน และมีค่าเฉลี่ย 3.46 คน

การประกอบอาชีพของครัวเรือน จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 51.79 มีอาชีพทำไร่ ร้อยละ 31.25 มีอาชีพทำสวน ร้อยละ 25.00 มีอาชีพค้าขาย ร้อยละ 22.32 มีอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 30.2 มีอาชีพทำไร่ ร้อยละ 10.70 มีอาชีพเลี้ยงสัตว์ และร้อยละ 2.68 มีอาชีพรับราชการ

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลการเป็นสมาชิกทางสังคมของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อในเขตภาคตะวันออก

N = 112

สภาพทางสังคม	จำนวน (คน)	ค่าร้อยละ
สถานภาพทางสังคม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ไม่มีตำแหน่งทางสังคม	106	94.64
ด้านการปกครอง	2	1.79
ด้านการศึกษา	1	0.89
ด้านการศาสนา	1	0.89
ด้านอื่น ๆ	2	1.79
การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันอื่น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มอื่น	8	7.14
สหกรณ์	6	5.36
กองทุนหมู่บ้าน	85	75.89
กลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส.	91	81.25
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร/กลุ่มสตรี	13	11.61
กลุ่มอื่น ๆ	3	2.68

จากตารางที่ 4.3 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นข้อมูลการเป็นสมาชิกทางสังคมของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อในเขตภาคตะวันออก ปรากฏผลดังนี้

สถานภาพทางสังคม จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 94.64 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม ร้อยละ 16.7 มีสถานภาพทางสังคมด้านอื่น ๆ เช่น อสม. ร้อยละ 1.79 มีสถานภาพทางสังคมด้านการปกครอง เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิก อบ.ต. ร้อยละ 1.79 มีสถานภาพทางสังคมด้านการศึกษา เช่น ครูผู้สอน กรรมการสถานศึกษาและร้อยละ 1.78 มีสถานภาพทางสังคมด้านการศาสนา เช่น กรรมการวัด ผู้นำพิธีทางศาสนา

การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันอื่น จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 81.25 เป็นกลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ร้อยละ 75.89 เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 11.61 เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร/กลุ่มสตรี ร้อยละ 7.14 ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มอื่น

ร้อยละ 5.36 เป็นสมาชิกสหกรณ์ และร้อยละ 2.68 เป็นสมาชิกกลุ่มอื่นๆ เช่น ศูนย์ข้าวชุมชน วิสาหกิจชุมชนอื่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเกษตรกร

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ของครัวเรือนในภาคเกษตร รายได้ของครัวเรือนนอกภาคการเกษตร รายจ่ายของครัวเรือนในภาคเกษตร พื้นที่การถือครองในภาคการเกษตร หนี้สินของครัวเรือน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แสดงเป็นค่าสถิติ ค่าร้อยละ การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด รายละเอียด ดังตารางที่ 4.4 - 4.8

ตารางที่ 4.4 รายได้ของครัวเรือนในภาคการเกษตร ปี 2558

สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน	ร้อยละ
จากการทำนา (N = 18)		
10,000 บาทหรือน้อยกว่า	1	5.56
10,001 - 70,000 บาท	13	72.22
70,001 บาท หรือมากกว่า	4	22.22
MiNimum = 8,000	Maximum = 400,000	
MeaN = 63,512.38	S.D. = 60,902.806	
จากการทำไร่ (N = 58)		
10,000 บาท หรือน้อยกว่า	6	10.34
10,001 - 60,000 บาท	34	58.63
60,001 บาท หรือมากกว่า	18	31.03
MiNimum = 5,000	Maximum = 250,000	
MeaN = 55,413.79	S.D. = 46,536.548	
จากการทำสวน (N = 35)		
10,000 บาท หรือน้อยกว่า	4	11.43
10,001 - 90,000 บาท	16	45.71
90,001 บาท หรือมากกว่า	15	42.86
MiNimum = 3,000	Maximum = 200,000	
MeaN = 82,257.14	S.D. = 55,451.273	

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน	ร้อยละ
จากการการเลี้ยงสัตว์ (N = 12)		
10,000 บาท หรือน้อยกว่า	3	25.00
10,001 - 40,000 บาท	7	58.33
40,001 บาท หรือมากกว่า	2	16.67
MiNimum = 1,000	Maximum = 200,000	
MeaN = 29,722.22	S.D. = 28,728.013	
รวมรายได้ในภาคเกษตรทั้งหมด (N = 112)		
30,000 บาทหรือน้อยกว่า	20	17.85
30,001 - 100,000 บาท	52	46.43
100,001 บาท หรือมากกว่า	40	35.71
MiNimum = 10,000	Maximum = 500,000	
MeaN = 98,701.43	S.D. = 77,549.853	

จากตารางที่ 4.4 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นข้อมูลรายได้ของครัวเรือนในภาคการเกษตรปี 2558 ของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปรากฏผลดังนี้

รายได้จากการทำนา จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 72.22 มีรายได้จากการทำนา ช่วง 10,001 - 70,000 บาท ร้อยละ 22.22 มีรายได้จากการทำนา 70,001 บาท หรือมากกว่า ร้อยละ 5.56 มีรายได้จากการทำนา 10,000 บาทหรือน้อยกว่า โดยมีรายได้จากการทำนาเฉลี่ย 63,512.38 บาท

รายได้จากการทำไร่ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 58.63 มีรายได้จากการทำไร่ ช่วง 10,001- 60,000 บาท ร้อยละ 31.03 มีรายได้จากการทำไร่ 60,001 บาท หรือมากกว่าและร้อยละ 10.34 มีรายได้จากการทำไร่ 10,000 บาท หรือน้อยกว่า โดยมีรายได้จากการทำไร่เฉลี่ย 55,413.79 บาท

รายได้จากการทำสวน จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 45.71 มีรายได้จากการทำสวน ช่วง 10,001 - 90,000 บาท ร้อยละ 42.86 มีรายได้จากการทำสวน 90,001 บาท หรือมากกว่า และร้อยละ 11.43 มีรายได้จากการทำสวน 10,000 บาท หรือน้อยกว่า โดยมีรายได้จากการทำไร่เฉลี่ย 82,257.14 บาท

รายได้จากการเลี้ยงสัตว์ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 58.33 มีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์ช่วง 10,001 - 40,000 บาท ร้อยละ 25.00 มีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์ 10,000 บาท หรือน้อยกว่า และร้อยละ 16.67 มีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์ 40,001 บาทหรือมากกว่า โดยมีรายได้จากการทำไร่เฉลี่ย 29,722.22 บาท

รายได้รวมในภาคการเกษตรทั้งหมด จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 46.43 มีรายได้รวมในภาคการเกษตรช่วง 30,001 - 100,000 บาท ร้อยละ 35.71 มีรายได้รวมในภาคการเกษตร 100,001 บาทหรือมากกว่า ร้อยละ 17.85 มีรายได้รวมในภาคการเกษตร 30,000 บาท หรือน้อยกว่า โดยมีรายได้รวมในภาคการเกษตรเฉลี่ย 98,701.43 บาท

ตารางที่ 4.5 รายได้ของครัวเรือนนอกภาคการเกษตร ปี 2558

สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน	ร้อยละ
จากการรับจ้าง (N = 25)		
10,000 บาทหรือน้อยกว่า	3	12.00
10,001 - 50,000 บาท	12	48.00
50,001 บาท หรือมากกว่า	10	40.00
MiNimum = 5,000	Maximum = 500,000	
MeaN = 42,937.50	S.D. = 54,042.458	
จากการรับราชการ (N = 3)		
100,000 บาท หรือน้อยกว่า	1	33.33
100,001- 150,000 บาท	1	33.33
150,001 บาท หรือมากกว่า	1	33.33
MiNimum = 95000	Maximum = 450,000	
MeaN = 194,117.65	S.D. = 115,694.578	

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน	ร้อยละ
จากการค้าขาย (N = 28)		
30,000 บาท หรือน้อยกว่า	8	28.57
30,001 - 100,000 บาท	16	57.14
100,001 บาท หรือมากกว่า	4	14.29
MiNimum = 10,000	Maximum = 440,000	
MeaN = 71,928.57	S.D. = 84,774.616	
รายได้นอกภาคการเกษตรทั้งหมด (N = 56)		
20,000 บาทหรือน้อยกว่า	16	28.57
20,001 - 100,000 บาท	32	57.14
100,001 บาทหรือมากกว่า	8	14.29
MiNimum = 5,000	Maximum = 840,000	
MeaN = 67,247.37	S.D. = 94,619.557	

จากตารางที่ 4.5 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นข้อมูลรายได้ของครัวเรือนนอกภาคการเกษตรปี 2558 ของของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปรากฏผลดังนี้

รายได้จากการรับจ้าง จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 48.00 มีรายได้จากการรับจ้างช่วง 10,001 - 50,000 บาท ร้อยละ 40.00 มีรายได้จากการรับจ้าง 50,001 บาท หรือมากกว่า ร้อยละ 12.00 มีรายได้จากการรับจ้าง 10,000 บาท หรือน้อยกว่า โดยมีรายได้จากการรับจ้าง 42,937.50 บาท

รายได้จากการรับราชการ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 33.33 มีรายได้จากการรับราชการช่วง 50,001 - 150,000 บาท ร้อยละ 33.33 มีรายได้จากการรับราชการ 150,001 บาท หรือมากกว่า และร้อยละ 33.33 มีรายได้จากการรับราชการ 50,000 บาท หรือน้อยกว่า โดยมีรายได้จากการรับราชการ เฉลี่ย 194,117.65 บาท

รายได้จากการค้าขาย จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 57.14 มีรายได้จากการค้าขายช่วง 30,001 - 100,000 บาท ร้อยละ 28.57 มีรายได้จากการค้าขาย 30,000 บาท หรือน้อยกว่า

ร้อยละ 14.29 มีรายได้จากการค้าขาย 100,001 บาทหรือมากกว่า โดยมีรายได้จากการค้าขายเฉลี่ย 71,928.57 บาท

รายได้นอกภาคการเกษตรทั้งหมด จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 57.14 มีรายได้รวมนอกภาคการเกษตรช่วง 20,001 - 100,000 บาท ร้อยละ 28.57 มีรายได้รวมนอกภาคการเกษตร 20,000 บาทหรือน้อยกว่า ร้อยละ 14.29 มีรายได้รวมนอกภาคการเกษตร 100,001 บาทหรือมากกว่า โดยมีรายได้รวมนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 67,247.37 บาท

ตารางที่ 4.6 รายจ่ายของครัวเรือนในภาคการเกษตร ปี 2558

สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน	ร้อยละ
จากการทำนา (N = 18)		
10,000 บาทหรือน้อยกว่า	3	16.67
10,001 - 30,000 บาท	10	55.56
30,001 บาทหรือมากกว่า	5	27.78
MiNimum = 2,000	Maximum = 100,000	
MeaN = 29,365.83	S.D. = 19,228.271	
จากการทำไร่ (N = 58)		
1,000 บาท หรือน้อยกว่า	19	32.75
1,001 - 10,000 บาท	30	51.72
10,001 บาท หรือมากกว่า	9	15.52
MiNimum = 2,000	Maximum = 53,000	
MeaN = 20,482.76	S.D. = 13,698.817	
จากการทำสวน (N = 35)		
10,000 บาท หรือน้อยกว่า	6	17.14
10,001 - 40,000 บาท	16	45.71
40,001 บาท หรือมากกว่า	13	37.14

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน	ร้อยละ
MiNimum = 2,000	Maximum = 140,000	
MeaN = 38,277.78	S.D. = 28,871.747	
จากการเลี้ยงสัตว์ (N = 50)		
5,000 บาท หรือน้อยกว่า	3	25.00
5,001 - 20,000 บาท	7	58.33
20,001 บาท หรือมากกว่า	2	16.67
MiNimum = 500	Maximum = 80,000	
MeaN = 14,412.00	S.D. = 14,418.223	
รายจ่ายในภาคการเกษตรทั้งหมด (N = 210)		
10,000 บาทหรือน้อยกว่า	11	9.82
10,001 - 50,000 บาท	74	66.07
50,001 บาทหรือมากกว่า	27	24.11
MiNimum = 4,000	Maximum = 380,000	
MeaN = 45,120.95	S.D. = 39,449.709	

จากตารางที่ 4.6 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นข้อมูลรายจ่ายของครัวเรือนในภาคการเกษตรปี 2558 ของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปรากฏผลดังนี้

รายจ่ายจากการทำนา จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 55.56 มีรายจ่ายจากการทำนาช่วง 10,001 - 30,000 บาท ร้อยละ 27.78 มีรายจ่ายจากการทำนา 30,001 บาท หรือมากกว่า ร้อยละ 15.52 มีรายจ่ายจากการทำนา 10,000 บาทหรือน้อยกว่า โดยมีรายจ่ายจากการทำนาเฉลี่ย 29,365.83 บาท

รายจ่ายจากการทำไร่ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 51.72 มีรายจ่ายจากการทำไร่ช่วง 1,001 - 10,000 บาท ร้อยละ 32.75 มีรายจ่ายจากการทำไร่ 1,000 บาท หรือน้อยกว่า และร้อยละ 15.52 มีรายจ่ายจากการทำไร่ 10,001 บาท หรือมากกว่า โดยมีรายจ่ายจากการทำไร่เฉลี่ย 20,482.76 บาท

รายได้จากการทำสวน จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 45.71 มีรายจ่ายจากการทำสวนช่วง 10,001 - 40,000 บาท ร้อยละ 37.14 มีรายจ่ายจากการทำสวน 40,001 บาท หรือมากกว่า และร้อยละ 17.14 มีรายจ่ายจากการทำสวน 10,000 บาท หรือน้อยกว่า โดยมีรายจ่ายจากการทำสวนเฉลี่ย 38,277.78 บาท

รายได้จากการเลี้ยงสัตว์ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 58.33 มีรายจ่ายจากการทำสวนช่วง 5,001 - 20,000 บาท ร้อยละ 25.00 มีรายจ่ายจากการทำสวน 5,000 บาท หรือน้อยกว่า และร้อยละ 16.67 มีรายจ่ายจากการทำสวน 20,001 บาท หรือมากกว่า โดยมีรายจ่ายจากการทำสวนเฉลี่ย 14,412.00 บาท

รายจ่ายในการเกษตรทั้งหมด จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 66.00 มีรายจ่ายรวมในภาคการเกษตรช่วง 10,001 - 50,000 บาท ร้อยละ 24.11 มีรายจ่ายรวมในภาคการเกษตร 50,001 บาทหรือมากกว่า ร้อยละ 9.82 มีรายจ่ายรวมในภาคการเกษตร 10,000 บาท หรือน้อยกว่า โดยมีรายจ่ายรวมในภาคการเกษตรเฉลี่ย 45,120.95 บาท

ตารางที่ 4.7 พื้นที่การถือครองในภาคการเกษตร ปี 2558

สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน	ร้อยละ
เจ้าของกรรมสิทธิ์ (N = 112)		
5 ไร่หรือน้อยกว่า	16	14.29
6 - 20 ไร่	76	67.86
21 ไร่หรือมากกว่า	20	17.86
MiNimum = 2	Maximum = 60	
MeaN = 14.35	S.D. = 9.917	

จากตารางที่ 4.7 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นข้อมูลพื้นที่การถือครองในภาคการเกษตรปี 2558 ของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้

เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 67.86 มีพื้นที่การถือครองในภาคการเกษตรซึ่งเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์เองช่วง 6 - 20 ไร่ ร้อยละ 17.86 มีพื้นที่การถือครองในภาคการเกษตรซึ่งเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์เอง 21 ไร่หรือมากกว่า ร้อยละ 14.29 มีพื้นที่การถือ

ครองในภาคการเกษตรซึ่งเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์เอง 5 ไร่หรือน้อยกว่า โดยมีพื้นที่การถือครอง
ในภาคการเกษตรซึ่งเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์เองเฉลี่ย 14.29 ไร่

ตารางที่ 4.8 หนี้สินของครัวเรือน ปี 2558

สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน	ร้อยละ
สหกรณ์ (N = 9)		
10,000 บาท หรือน้อยกว่า	1	11.1
10,001 - 100,000 บาท	6	66.7
100,001 บาท หรือมากกว่า	2	22.2
MiNimum = 10,000	Maximum = 1,500,000	
MeaN = 232,777.78	S.D. = 491,319.086	
กองทุนหมู่บ้าน (N = 90)		
10,000 บาทหรือน้อยกว่า	29	32.22
10,001 - 30,000 บาท	45	50.00
30,001 บาทหรือมากกว่า	16	17.78
MiNimum = 5,000	Maximum = 99,000	
MeaN = 21,929.45	S.D. = 15,769.450	
ร.ก.ส./สถาบันการเงิน (N = 99)		
50,000 บาทหรือน้อยกว่า	32	32.32
50,001 - 150,000 บาท	40	40.40
150,001 บาทหรือมากกว่า	27	27.27
MiNimum = 10,000	Maximum = 1,200,000	
MeaN = 131,156.42	S.D. = 139,968.809	
หนี้สินของครัวเรือนทั้งหมด (N = 112)		
50,000 บาทหรือน้อยกว่า	26	23.21
50,001 - 150,000 บาท	52	46.43
150,001 บาทหรือมากกว่า	35	31.25
MiNimum = 8,000	Maximum = 1,779,000	
MeaN = 154,568.63	S.D. = 189,500.218	

จากตารางที่ 4.8 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นข้อมูลหนี้สินของครัวเรือน ปี 2558 ของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สหกรณ์ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 66.7 มีหนี้สินของครัวเรือนจากการกู้ยืมสหกรณ์ช่วง 10,001 - 100,000 บาท ร้อยละ 22.2 มีหนี้สินของครัวเรือนจากการกู้ยืมสหกรณ์ 100,001 บาท หรือมากกว่า และร้อยละ 11.1 มีหนี้สินของครัวเรือนจากการกู้ยืมสหกรณ์ 10,000 บาท หรือน้อยกว่า โดยมีหนี้สินของครัวเรือนจากการกู้ยืมสหกรณ์ เฉลี่ย 232,777.78 บาท

กองทุนหมู่บ้าน จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 50.00 มีหนี้สินของครัวเรือนจากการกู้ยืมกองทุนหมู่บ้านช่วง 10,001 - 30,000 บาท ร้อยละ 32.22 มีหนี้สินของครัวเรือนจากการกู้ยืมกองทุนหมู่บ้าน 10,000 บาท หรือน้อยกว่า และร้อยละ 17.78 มีหนี้สินของครัวเรือนจากการกู้ยืมกองทุนหมู่บ้าน 30,001 บาท หรือมากกว่า โดยมีหนี้สินของครัวเรือนจากการกู้ยืมกองทุนหมู่บ้าน เฉลี่ย 21,929.45 บาท

ธ.ก.ส./สถาบันการเงิน จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 40.40 มีหนี้สินของครัวเรือนจากการกู้ยืม ธ.ก.ส./สถาบันการเงินช่วง 50,001 - 150,000 บาท ร้อยละ 32.32 มีหนี้สินของครัวเรือนจากการกู้ยืม ธ.ก.ส./สถาบันการเงิน 50,000 บาท หรือน้อยกว่า ร้อยละ 27.27 มีหนี้สินของครัวเรือนจากการกู้ยืม ธ.ก.ส./สถาบันการเงิน 150,001 บาท หรือมากกว่า โดยมีหนี้สินของครัวเรือนจากการกู้ยืม ธ.ก.ส./สถาบันการเงินเฉลี่ย 131,156.42 บาท

4) หนี้สินของครัวเรือนทั้งหมด จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 43.46 มีหนี้สินของครัวเรือนทั้งหมดช่วง 50,001 - 150,000 บาท ร้อยละ 31.25 มีหนี้สินของครัวเรือนทั้งหมด 150,001 บาท หรือมากกว่า ร้อยละ 23.21 มีหนี้สินของครัวเรือนทั้งหมด 50,000 บาท หรือน้อยกว่า โดยมีหนี้สินของครัวเรือนทั้งหมดเฉลี่ย 154,568.63 บาท

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตเป็ดเนื้อ

จากการศึกษาสภาพการผลิตเป็ดเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ขนาดฟาร์ม จำนวน โรงเรือน ลักษณะ โรงเรือน ประสิทธิภาพในการเลี้ยง จำนวนแรงงานภายในฟาร์ม ลักษณะการเลี้ยง จำนวนรอบการเลี้ยงต่อปี จำนวนรอบการเลี้ยง จำนวนไก่ และการพักเล้า และการจัดการอื่นๆภายในฟาร์ม ซึ่ง ได้แก่ แหล่งที่มาของลูกไก่ วัสดุรองพื้น อาหาร แหล่งน้ำ ระยะเวลาในการเลี้ยงแต่ละรุ่น แสดงดังตาราง 4.9

ตารางที่ 4.9 สภาพการผลิตเปิดเนื้อของเกษตรกร

N = 118

สภาพการผลิตเปิดเนื้อ	จำนวน	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	สูงสุด	ต่ำสุด
ขนาดฟาร์ม (ไร่)			8.24	7.980	50	1
≤ 5	16	14.29				
6-20	76	67.86				
21 หรือมากกว่า	20	17.86				
จำนวนโรงเรือน			1.56	1.350	6	1
1 โรงเรือน	84	75.00				
2 โรงเรือน	20	17.86				
3 โรงเรือน	5	4.46				
4 โรงเรือน	2	1.79				
5 โรงเรือน ขึ้นไป	1	0.89				
ลักษณะโรงเรือน						
ระบบปิด	112	100.0				
ประสบการณ์การทำฟาร์มไก่เนื้อ			14.90	3.660	21	2
1 - 5 ปี	6	5.36				
6 - 10 ปี	17	15.18				
11 - 15 ปี	40	35.71				
≥ 16 ปี	49	43.75				
จำนวนแรงงานภายในฟาร์ม			2.18	2.897	7	1
1 - 2 คน	70	62.50				
3 - 5 คน	35	31.25				
6 - หรือมากกว่า	7	6.25				
ลักษณะการเลี้ยง						
เลี้ยงแบบอิสระ	112	100.00				
จำนวนรอบการเลี้ยง			2.20	0.772	4	1
1-2 รอบ	80	71.43				
3-4 รอบ	32	28.57				

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

N = 118						
สภาพการเลี้ยงเป็ดเนื้อ	จำนวน	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	สูงสุด	ต่ำสุด
จำนวนเป็ดในฟาร์ม (ตัว)			3,964.83	1,742.509	8,000	2,000
≤ 2000	24	21.43				
2,001 – 3,000	60	53.57				
3,001 – 4,000	21	18.75				
≥ 4,001	7	6.25				
การพักเล้าระหว่างการเลี้ยง			27.79	7.232	60	21
≤ 25 วัน	49	43.75				
26 – 35 วัน	53	47.32				
≥ 36	10	8.93				
แหล่งของลูกไก่						
ติดต่อซื้อเองจากผู้	112	100.00				
จำหน่าย						
วัสดุรองพื้น						
แกลบ	109	97.32				
พื้นสเลท	2	1.79				
ขี้เลื่อย	1	0.89				
ที่มาของอาหาร						
ร้านจำหน่ายอาหารสัตว์	112	100.00				
แหล่งน้ำใช้ในฟาร์ม						
น้ำประปา	30	26.79				
น้ำบาดาล	58	51.79				
น้ำบ่อ	24	21.43				
ระยะในการเลี้ยง			46.79	3.096	65	40
≤ 40 วัน	24	21.43				
≥ 50 วัน	88	78.57				

ขนาดฟาร์ม ฟาร์มเลี้ยงเป็ดเนื้อส่วนใหญ่ร้อยละ 67.86 มีขนาดพื้นที่ 6-20 ไร่ รองลงมาคือร้อยละ 14.29 มีขนาดฟาร์มน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 ไร่ และ ร้อยละ 17.86 มีขนาดพื้นที่ 21 ไร่ หรือมากกว่า โดยฟาร์มเลี้ยงเป็ดเนื้อในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่เฉลี่ย 8.24 ไร่

จำนวนโรงเรือน ฟาร์มเลี้ยงเป็ดเนื้อส่วนใหญ่ร้อยละ 75.00 มีจำนวนโรงเรือน 1 โรงเรือน รองลงมาคือร้อยละ 17.86 มีจำนวนโรงเรือน 2 โรงเรือน และร้อยละ 4.46 มีจำนวนโรงเรือน 3 ทั้งนี้ฟาร์มเลี้ยงเป็ดเนื้อในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนโรงเรือนเฉลี่ย 1.56 โรงเรือน

ลักษณะโรงเรือน ทุกฟาร์มเป็นโรงเรือนระบบปิด

ประสบการณ์การเลี้ยงเป็ดเนื้อ จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 35.71 มีประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่เนื้อ มากกว่า 16 ปี รองลงมาคือ ร้อยละ 35.71 มีประสบการณ์ 11-15 ปี และร้อยละ 15.18 มีประสบการณ์การเลี้ยงไก่เนื้อ 6-10 ปี ทั้งนี้เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีประสบการณ์ในการทำฟาร์มเฉลี่ย 14.90 ปี

จำนวนแรงงานภายในฟาร์ม จากการศึกษาพบว่า ฟาร์มเป็ดเนื้อส่วนใหญ่ร้อยละ 62.50 มีแรงงาน 1-2 คน รองลงมาคือ ร้อยละ 31.257 มีแรงงาน 3-5 คน และ ร้อยละ 5.8 มีแรงงาน 6 คน หรือมากกว่า โดยจำนวนแรงงานเฉลี่ยภายในฟาร์ม คือ 2.18 คน

ลักษณะการเลี้ยง การศึกษาพบว่าฟาร์มเลี้ยงเป็ดเนื้อทั้งหมด มีการเลี้ยงแบบอิสระ

จำนวนรอบการเลี้ยงต่อปี จากการศึกษาพบว่าฟาร์มเป็ดเนื้อส่วนใหญ่ ร้อยละ 71.43 มีจำนวนรอบการเลี้ยง 1-2 ปี ที่เหลือร้อยละ 28.57 มีจำนวนรอบการเลี้ยง 3 – 4 ปี ทั้งนี้ มีจำนวนรอบการเลี้ยงต่อปีโดยเฉลี่ยคือ 2.20 รอบ

จำนวนเป็ดในฟาร์ม จากการศึกษาพบว่าฟาร์มเลี้ยงเป็ดเนื้อส่วนใหญ่ร้อยละ 53.57 เลี้ยงเป็ด จำนวน 2,000-3,000 ตัว รองลงมาคือร้อยละ 21.43 เลี้ยงเป็ดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 2000 ตัว และร้อยละ 18.75 เลี้ยงเป็ด 3,000-4,000 ตัว โดยจำนวนการเลี้ยงเฉลี่ย คือ 3,964.8 ตัว

การพักเล้าระหว่างการเลี้ยง จากการศึกษาพบว่าฟาร์มเลี้ยงเป็ดเนื้อส่วนใหญ่ร้อยละ 47.32 พักเล้า 26-35 วัน รองลงมาคือร้อยละ 43.75 พักเล้า 25 วันหรือน้อยกว่า และร้อยละ 8.93 พักเล้าตั้งแต่ 36 วันขึ้นไป ทั้งนี้จำนวนวันการพักเล้าเฉลี่ย คือ 27.79 วัน

แหล่งที่มาของลูกเป็ด จากการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 100 ได้รับลูกเป็ดมาจากการติดต่อซื้อเองจากผู้จำหน่าย

วัสดุรองพื้น จากการศึกษาพบว่า ร้อยละ 97.32 ใช้แกลบเป็นวัสดุรองพื้น และมีฟาร์มเลี้ยงเป็ดเนื้อร้อยละ 1.79 ใช้นุ่นสแลท และร้อยละ 0.89 มีการใช้ขี้เลื่อยเป็นวัสดุรองพื้นร่วมด้วย

อาหาร จากการศึกษาพบว่าฟาร์มเลี้ยงเป็ดเนื้อส่วนใหญ่ ร้อยละ 100 ซื้ออาหารจากร้านจำหน่ายอาหารสัตว์

แหล่งน้ำใช้ในฟาร์ม จากการศึกษาพบว่าฟาร์มเลี้ยงเป็ดเนื้อส่วนใหญ่ร้อยละ 51.79 ใช้น้ำบาดาล ที่เหลือร้อยละ 26.79 ใช้น้ำประปา และร้อยละ 21.43 ใช้น้ำบ่อ

ระยะเวลาในการเลี้ยง จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 78.57 มีระยะเวลาในการเลี้ยงมากกว่าหรือเท่ากับ 45 วัน รองลงมาคือร้อยละ 21.41 มีระยะเวลาในการเลี้ยงระหว่าง น้อยกว่า 49 วัน ซึ่งระยะเวลาในการเลี้ยงเป็ดเนื้อในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ 46.79 วัน

ตอนที่ 3 ต้นทุนและผลตอบแทนในการเลี้ยงเป็ดเนื้อ

การศึกษาด้านต้นทุนและผลตอบแทนการในการเลี้ยงไก่เนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อพื้นที่เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แสดงดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 ต้นทุนและผลตอบแทนในการเลี้ยงเป็ดเนื้อ

N = 112

ต้นทุนและ ผลตอบแทน	จำนวน	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	สูงสุด	ต่ำสุด
โครงสร้างโรงเรือน			1,797,686.44	1,785,495.73	12,000,000	150,000
≤ 500,000	4	3.4				
500,001- 1,000,000	54	45.7				
1,000,001 – 1,500,000	24	20.3				
1,500,001 – 2,000,000	14	11.9				
≥2,00,001	22	18.6				
ค่าใช้จ่ายโรงเรือน			1,194,042.37	912,268.614	6,000,000	150,000
≤ 500,000	14	11.9				
500,001- 1,000,000	69	58.4				
1,000,001 – 1,500,000	11	9.3				
1,500,001 – 2,000,000	13	11.0				
≥2,00,001	11	9.3				

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

N = 112

ต้นทุนและผลตอบแทน	จำนวน	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	สูงสุด	ต่ำสุด
ซื้อที่ดิน	18	15.2	1,256,111.11	1,588,958.73	7,000,000	100,000
≤ 500,000	8	6.8				
500,001- 1,000,000	2	1.7				
1,000,001 – 1,500,000	4	3.4				
1,500,001 – 2,000,000	3	2.5				
≥2,00,001	1	0.8				
ปัจจัยการเลี้ยง			1,523,703.39	1,511,320.63	8,500,000	220,000
≤ 500,000	3	2.5				
500,001- 1,000,000	61	51.7				
1,000,001 – 1,500,000	26	22.0				
1,500,001 – 2,000,000	11	9.3				
≥2,00,001	17	14.4				
ผลตอบแทนการเลี้ยงเฉลี่ย			1,819,917.42	2,229,613.51	17,100,000	230,000
ต่อรุ่น						
≤ 500,000	2	2.68				
500,001- 1,000,000	42	35.6				
1,000,001 – 1,500,000	40	33.9				
1,500,001 – 2,000,000	14	11.8				
≥2,00,001	11	16.9				
โรงเรียนในการเลี้ยงเปิด						
เนื้อ						
ก่อสร้างใหม่	98	83.1				
รับมรดกจากบิดา-มารดา	14	11.9				
เช่า	4	3.4				
ซื้อต่อจากเจ้าของเดิม	3	2.5				
การกู้ยืมเงินจากหน่วยงาน/สถาบันการเงิน						
มี	84	71.2				
ไม่มี	34	28.8				
ภาระหนี้สิน						
มี	74	62.7				
ไม่มี	44	37.3				

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

N = 112

ต้นทุนและผลตอบแทน	จำนวน	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	สูงสุด	ต่ำสุด
รายได้จากการเลี้ยงหลังหักต้นทุน						
กำไร	87	73.7				
ขาดทุน	1	0.8				
ไม่แน่นอน	30	25.4				

โครงสร้างโรงเรือน จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรทั้งหมดมีต้นทุนด้านโครงสร้างโรงเรือน โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 45.7 มีต้นทุนด้านโครงสร้างโรงเรือนระหว่าง 500,001 – 1,000,000 บาท รองลงมาคือร้อยละ 20.3 มีต้นทุนโครงสร้างระหว่าง 1,000,001 – 1,500,000 บาท และ ร้อยละ 18.6 มีต้นทุนมากกว่าหรือเท่ากับ 2,000,001 บาท ทั้งนี้ต้นทุนโครงสร้างโดยเฉลี่ย คือ 1,797,686 บาท

ค่าใช้จ่ายในโรงเรือน ซึ่งได้แก่ อุปกรณ์ต่างๆที่ใช้ในโรงเรือน จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรทั้งหมดมีต้นทุนค่าใช้จ่ายในการสร้างโรงเรือน โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 58.4 มีค่าใช้จ่ายโรงเรือนระหว่าง 1,000,001 – 1,500,000 บาท รองลงมาคือ ร้อยละ 11.9 มีค่าใช้จ่ายโรงเรือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 500,000 บาท และ ร้อยละ 11.0 มีค่าใช้จ่ายโรงเรือนระหว่าง 1,500,001 – 2,000,000 บาท ทั้งนี้เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อในเขตภาคตะวันออก มีค่าใช้จ่ายโรงเรือน เฉลี่ยคือ 1,194,042.37 บาท

ค่าใช้จ่ายในการซื้อที่ดิน จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 15.2 มีค่าใช้จ่ายในการซื้อที่ดิน โดยร้อยละ 6.8 มีค่าใช้จ่ายในการซื้อที่ดิน น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000,000 บาท ร้อยละ 3.4 มีค่าใช้จ่ายในการซื้อที่ดินระหว่าง 1,000,001 – 1,500,000 บาท และร้อยละ 2.5 มีค่าใช้จ่ายในการซื้อที่ดินระหว่าง 1,500,001 – 2,000,000 บาท ทั้งนี้ เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในการซื้อที่ดินเฉลี่ย 1,256,111.11 บาท

โรงเรือนในการเลี้ยงเป็ด จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 83.1 เป็นโรงเรือนที่ก่อสร้างขึ้นใหม่ ที่เหลือร้อยละ 11.9 รับมรดกจากบิดา-มารดา ร้อยละ 3.4 เช่าผู้อื่น และร้อยละ 2.5 มีการซื้อต่อจากเจ้าของเดิม

การกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินเพื่อลงทุน จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 71.2 มีการกู้ยืมเงินจากสถาบันทางการเงิน ที่เหลือร้อยละ 28.8 ไม่มีการกู้ยืมเงิน

ต้นทุนปัจจัยในการเลี้ยงโดยเฉลี่ยต่อ 1 รอบการเลี้ยง จากการศึกษาพบว่า ฟาร์มเลี้ยงเป็ดเนื้อมีต้นทุนปัจจัยในการเลี้ยง ซึ่งได้แก่ ค่าแรงงาน ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าแกลบ ค่าอาหาร และอื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่ ร้อยละ 51.7 มีต้นทุนปัจจัยในการเลี้ยงระหว่าง 500,001 – 1,000,000 บาท รองลงมา

คือร้อยละ 22.0 มีต้นทุนปัจจัยในการเลี้ยงระหว่าง 1,000,001 – 1,500,000 บาท และร้อยละ 14.4 มีต้นทุนปัจจัยในการเลี้ยงมากกว่าหรือเท่ากับ 2,000,001 บาท ทั้งนี้ค่าเฉลี่ยต้นทุนปัจจัยในการเลี้ยงต่อ 1 รอบการเลี้ยง คือ 1,523,703.39 บาท

ผลตอบแทนในการเลี้ยงโดยเฉลี่ยต่อ 1 รอบการเลี้ยง จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 35.6 ได้รับผลตอบแทนในการเลี้ยงเฉลี่ย ระหว่าง 5,000,001 – 1,000,000 บาท รองลงมาคือร้อยละ 33.9 ได้รับผลตอบแทนเฉลี่ยระหว่าง 1,000,001 – 1,500,000 บาท และร้อยละ 16.9 ได้รับผลตอบแทนเฉลี่ยมากกว่าหรือเท่ากับ 2,000,001 บาท ทั้งนี้โดยภาพรวมเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อในจังหวัดเพชรบูรณ์ได้รับค่าตอบแทนในการเลี้ยงเฉลี่ยต่อ 1 รอบการเลี้ยง เฉลี่ย 1,819,917.42 บาท

ภาระหนี้สินอันเกิดจากการทำฟาร์มเป็ดเนื้อที่ต้องชำระ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 62.7 มีภาระหนี้สิน ที่เหลือ ร้อยละ 37.3 ไม่มีภาระหนี้สิน

รายได้ของการเลี้ยงภายหลังจากหักต้นทุนแล้ว จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 73.7 ได้กำไรจากการเลี้ยงเป็ดเนื้อ ที่เหลือร้อยละ 25.4 รายได้ไม่แน่นอน และ ร้อยละ 0.8 ประสบปัญหาขาดทุน

ตอนที่ 4 ความพร้อมความพร้อมของเกษตรกรในการเลี้ยงเป็ดแบบมีสัญญาผูกพัน

ตารางที่ 4.11 ความพร้อมความพร้อมของเกษตรกรในการเลี้ยงเป็ดแบบมีสัญญาผูกพัน

ประเด็นการเลี้ยงแบบมีสัญญาผูกพัน	ระดับของปัญหา			ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
	มาก	ปานกลาง	น้อย		
	จำนวน (%)	จำนวน (%)	จำนวน (%)		
1. ทำเลที่ตั้งของฟาร์มตรงตามรูปแบบ	17 (14.40)	61 (51.69)	40 (3.89)	1.80	ปานกลาง
2. ลักษณะของฟาร์มเป็นไปตามมาตรฐานฟาร์มกำหนด	8 (6.78)	68 (57.62)	42(35.59)	1.71	ปานกลาง
3. ลักษณะโรงเรือนตรงตามแบบที่กำหนด	16 (13.56)	51 (43.22)	51(43.22)	1.70	ปานกลาง
4. มีแหล่งน้ำเพียงพอ	30 (25.42)	56 (47.45)	32(27.11)	1.98	ปานกลาง

n = 112

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

n = 112

ประเด็นการเลี้ยงแบบมีสัญญา ผู้กฟ้น	ระดับของปัญหา			ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
	มาก	ปานกลาง	น้อย		
	จำนวน (%)	จำนวน (%)	จำนวน (%)		
5. มีอุปกรณ์การเลี้ยงครบ เพียงพอต่อปริมาณเป็ด	30 (25.42)	50 (42.37)	38(32.20)	1.93	ปานกลาง
6. มีหลักทรัพย์ค้ำประกันตาม สภาพการณ์ผลิต ประกอบด้วยที่ดิน หรือ หนังสือค้ำประกันวงเงิน	5 (4.23)	38 (32.20)	75(63.56)	1.40	น้อย
7. จำนวนและปริมาณการ เลี้ยงต่อรุ่น	14 (11.86)	43 (36.44)	61(51.69)	1.60	น้อย
8. การประกันราคาการรับซื้อ	9 (7.62)	16 (13.56)	93(78.81)	1.29	น้อย
9. สินเชื่อในการผลิต	12 (10.17)	34 (28.81)	72(61.01)	1.49	น้อย

จากตารางที่ 4.11 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นข้อมูลความพร้อมความพร้อมของเกษตรกรในการเลี้ยงเป็ดแบบมีสัญญาผู้กฟ้น ปรากฏผลดังนี้

ในประเด็นความพร้อมของเกษตรกรในการเลี้ยงเป็ดเนื้อแบบมีสัญญาผู้กฟ้น อยู่ในระดับปานกลางได้แก่ ทำเลที่ตั้งของฟาร์มตรงตามรูปแบบ ลักษณะของฟาร์มเป็นไปตามมาตรฐานฟาร์มกำหนด ลักษณะโรงเรือนตรงตามแบบที่กำหนด มีแหล่งน้ำเพียงพอ มีอุปกรณ์การเลี้ยงครบเพียงพอต่อปริมาณเป็ด

ในประเด็นความพร้อมของเกษตรกรในการเลี้ยงเป็ดเนื้อแบบมีสัญญาผู้กฟ้น อยู่ในระดับน้อยได้แก่ มีหลักทรัพย์ค้ำประกันตามสภาพการณ์ผลิต ประกอบด้วยที่ดิน หรือหนังสือค้ำประกันวงเงิน จำนวนและปริมาณการเลี้ยงต่อรุ่น การประกันราคาการรับซื้อ สินเชื่อในการผลิต

ตอนที่ 5 ศักยภาพของเกษตรกรในการเลี้ยงเป็ดตามระบบมาตรฐานฟาร์มเป็ดเนื้อ

5.1 องค์ประกอบของฟาร์ม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกรายละเอียด ดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 ศักยภาพของเกษตรกรในการเลี้ยงเป็ดตามระบบมาตรฐานฟาร์มเป็ดเนื้อ:

องค์ประกอบของฟาร์ม

N=112		
หัวข้อ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ทำเลที่ตั้งของฟาร์ม		
อยู่ในบริเวณที่มีการคมนาคมสะดวก	112	100.0
สามารถควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของโรค	112	100.0
อยู่ห่างจากแหล่งชุมชน โรงฆ่าสัตว์ ตลาดนัดค้าสัตว์	93	83.1
อยู่ในทำเลที่มีแหล่งน้ำสะอาดเพียงพอต่อการบริโภคตลอดทั้งปี	112	100.0
เป็นบริเวณที่ไม่มีน้ำท่วมขัง	112	100.0
เป็นบริเวณที่โปร่ง อากาศสามารถถ่ายเทได้ดี	112	100.0
ลักษณะของฟาร์ม		
มีเนื้อที่เหมาะสมกับขนาดของฟาร์ม	112	100.0
มีการจัดแบ่งพื้นที่ฟาร์มเป็นสัดส่วนชัดเจนและเหมาะสม	112	100.0
มีรั้วป้องกันสัตว์ชนิดอื่นเข้า-ออกบริเวณพื้นที่เลี้ยงสัตว์ได้	61	54.2
ถนนภายในฟาร์มต้องใช้วัสดุคงทน มีความกว้างเหมาะสม	102	91.5
บ้านพักอาศัยและอาคารสำนักงานมีรั้วกั้นแบ่งแยกจากบริเวณเลี้ยงสัตว์อย่างชัดเจน	61	54.4
ลักษณะของโรงเรือน		
มีขนาดของโรงเรือนเหมาะสมกับจำนวนเป็ด	112	100.0
โรงเรือนมีโครงสร้างและส่วนประกอบที่แข็งแรง	112	100.0
สะดวกต่อการปฏิบัติงาน ไม่เป็นอันตรายต่อคนและสัตว์	112	100.0

จากตารางที่ 4.12 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นข้อมูลสภาพการเลี้ยงเป็ดตามระบบมาตรฐานฟาร์มของเกษตรกร ในเรื่องขององค์ประกอบของฟาร์ม ปรากฏผลดังนี้

ทำเลที่ตั้งของฟาร์ม พบว่าฟาร์มของเกษตรกรทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) อยู่ในบริเวณที่มีการคมนาคมสะดวก สามารถควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของโรค อยู่ในทำเลที่มีแหล่งน้ำสะอาดเพียงพอต่อการบริโภค เป็นบริเวณที่ไม่มีน้ำท่วมขัง เป็นบริเวณที่โปร่ง อากาศสามารถถ่ายเทได้ดี ตามข้อกำหนดของมาตรฐานฟาร์ม สำหรับที่ตั้งของฟาร์มอยู่ห่างจากแหล่งชุมชน โรงฆ่าสัตว์ ตลาดนัดค้าสัตว์ พบว่าฟาร์มของเกษตรกรร้อยละ 83.1 เป็นไปตามข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงเป็ด

ลักษณะของฟาร์ม พบว่าฟาร์มของเกษตรกรทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) มีเนื้อที่ที่เหมาะสมกับขนาดของฟาร์ม มีการจัดแบ่งพื้นที่ฟาร์มเป็นสัดส่วนชัดเจนและเหมาะสม ร้อยละ 91.5 มีถนนภายในฟาร์มที่ใช้วัสดุคงทน มีความกว้างเหมาะสม และร้อยละ 54.2 มีรั้วป้องกันสัตว์ชนิดอื่นเข้า-ออกบริเวณพื้นที่เลี้ยงสัตว์ได้ บ้านพักอาศัยและอาคารสำนักงานมีรั้วกั้นแบ่งแยกจากบริเวณเลี้ยงสัตว์อย่างชัดเจน

ลักษณะของโรงเรือน พบว่าฟาร์มของเกษตรกรทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) มีขนาดของโรงเรือนเหมาะสมกับจำนวนเป็ด โรงเรือนมีโครงสร้างและส่วนประกอบที่แข็งแรง สะดวกต่อการปฏิบัติงาน ไม่เป็นอันตรายต่อคนและสัตว์

5.2 การจัดการฟาร์ม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกรายละเอียด ดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 สภาพการเลี้ยงเป็ดตามระบบมาตรฐานฟาร์มของเกษตรกร : การจัดการฟาร์ม

N = 112		
หัวข้อ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
การจัดการโรงเรือน		
โรงเรือนและอุปกรณ์ให้อาหารต้องสะอาดและแห้ง	112	100.0
มีส่วนการผลิตแยกกันอย่างชัดเจน	112	100.0
มีระยะพักโรงเรือน 14-21 วันก่อนเปิดชุดใหม่เข้ามาเลี้ยง	112	100.0
มีการฆ่าเชื้ออุปกรณ์และโรงเรือนด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรค	112	100.0
มีระบบระบายอากาศที่ดี	112	100.0
มีการดูแล ซ่อมบำรุงโรงเรือนและอุปกรณ์ให้ใช้งานได้ดี	99	88.39

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

N = 112		
หัวข้อ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
การจัดการด้านบุคลากร		
มีจำนวนแรงงานเพียงพอและเหมาะสมกับจำนวนสัตว์เลี้ยง	112	100.0
มีสัตวแพทย์ควบคุมกำกับดูแลด้านสุขภาพสัตว์ภายในฟาร์ม	112	100.0
คู่มือการจัดการฟาร์ม		
มีคู่มือการจัดการฟาร์ม	112	100.0
มีคู่มือการจัดการด้านสุขภาพสัตว์	112	100.0
ระบบบันทึกข้อมูล		
มีบันทึกการเตรียมโรงเรือน	112	100.0
มีบันทึกการให้อาหาร	112	100.0
มีบันทึกข้อมูลการจัดการการผลิต	112	100.0
การจัดการด้านอาหารสัตว์และน้ำ		
ใช้อาหารสัตว์ที่ได้รับอนุญาตตาม พ.ร.บ. ควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์	112	100.0
ภาชนะบรรจุสะอาด แห้ง ไม่เคยใช้บรรจุวัตถุดิบพิษ	112	100.0
อาหารเหมาะสม สอดคล้องกับช่วงอายุและชนิดของเป็ด	112	100.0
ไม่ใส่สารต้องห้ามตามกฎหมายผสมในน้ำ	112	100.0
มีอุปกรณ์สำหรับผสมยาละลายน้ำให้สุกรกินเมื่อจำเป็น	34	30.5
เก็บอาหารสัตว์แยกเป็นสัดส่วนและมิดชิด	112	100.0

จากตารางที่ 4.13 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นสภาพการเลี้ยงเป็ดตามระบบมาตรฐานฟาร์มของเกษตรกร ในเรื่องของการจัดการฟาร์ม ปรากฏผลดังนี้

การจัดการโรงเรือน พบว่าฟาร์มของเกษตรกรทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) มีโรงเรือนและอุปกรณ์ให้อาหารที่สะอาดและแห้ง มีส่วนการผลิตแยกกันอย่างชัดเจน มีระยะพักโรงเรือน 14-21 วันก่อนนำเป็ดชุดใหม่เข้ามาเลี้ยง มีการฆ่าเชื้ออุปกรณ์และโรงเรือนด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรค มีระบบ

ระบายอากาศที่ดี และฟาร์มของเกษตรกรร้อยละ 88.1 มีการดูแล ซ่อมบำรุง โรงเรือนและอุปกรณ์ให้ใช้งานได้ดี

การจัดการด้านบุคลากร พบว่าฟาร์มของเกษตรกรทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) มีจำนวนแรงงานเพียงพอและเหมาะสมกับจำนวนสัตว์เลี้ยง และมีสัตวแพทย์ควบคุมกำกับดูแลด้านสุขภาพสัตว์ภายในฟาร์ม

คู่มือการจัดการฟาร์ม พบว่าฟาร์มของเกษตรกรทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) มีคู่มือการจัดการฟาร์ม คู่มือการจัดการด้านสุขภาพสัตว์ และพบว่าไม่มีฟาร์มของเกษตรกรในโครงการ ฯ ที่มีคู่มือการจัดการด้านสุขาภิบาล และสิ่งแวดล้อม

ระบบบันทึกข้อมูล พบว่าฟาร์มของเกษตรกรทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) มีการจัดบันทึกการเตรียมโรงเรือน บันทึกการให้อาหาร บันทึกข้อมูลการจัดการการผลิต และพบว่าไม่มีฟาร์มของเกษตรกรในโครงการ ฯ ที่มีบันทึกข้อมูลการบริหารฟาร์ม

การจัดการด้านอาหารสัตว์และน้ำ พบว่าฟาร์มของเกษตรกรทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) ใช้อาหารสัตว์ที่ได้รับอนุญาตตาม พ.ร.บ. ควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ ใช้ภาชนะบรรจุสะอาด แห่งไม่เคยใช้บรรจุวัตถุดิบพิษ ใช้อาหารที่เหมาะสม สอดคล้องกับช่วงอายุและชนิดของสุกร ไม่ได้สารต้องห้ามตามกฎหมายผสมในน้ำ มีการเก็บอาหารสัตว์แยกเป็นสัดส่วนและมิดชิด และมีฟาร์มของเกษตรกรเพียงร้อยละ 30.5 ที่มีอุปกรณ์สำหรับผสมยาละลายน้ำให้สุกรกินเมื่อจำเป็น

5.3 การจัดการด้านสุขภาพสัตว์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกรายละเอียด ดังตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 สภาพการเลี้ยงเปิดตามระบบมาตรฐานฟาร์มของเกษตรกร:

การจัดการด้านสุขภาพสัตว์

N = 112

หัวข้อ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
การป้องกันและควบคุม		
การทำลายเชื้อโรคก่อนเข้า-ออกฟาร์ม		
มีบ่อน้ำยาฆ่าเชื้อโรค พาหนะทุกชนิดที่เข้า-ออกฟาร์ม	1	1.7
มีห้องอาบน้ำและฆ่าเชื้อโรคบุคคลที่เข้าฟาร์ม	76	67.8
การป้องกันการสะสมของเชื้อโรคในฟาร์ม		
มีเครื่องพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อจำนวนเหมาะสมกับขนาดของฟาร์มและใช้งานได้ดี	112	100.0

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

N = 112		
หัวข้อ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
มีการทำวัคซีนป้องกันโรคเปิดทุกตัวในฟาร์มตาม คำแนะนำของสัตวแพทย์ประจำฟาร์ม	112	100.0
การควบคุมโรค		
มีการแยกเปิดป่วยออกจากฝูง	112	100.0
มีบริเวณเฉพาะสำหรับทำลายซากเปิดที่ตาย	16	27.1
การบำบัดโรค		
ต้องปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ควบคุมการประกอบการบำบัดโรค สัตว์	59	100.0
ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดการไช้ยาสำหรับสัตว์	59	100.0

จากตารางที่ 4.14 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นสภาพการเลี้ยงเปิดตามระบบมาตรฐานฟาร์ม
ของเกษตรกร ในเรื่องของการจัดการด้านสุขภาพสัตว์ ปรากฏผลดังนี้

การป้องกันและควบคุม

1) การทำลายเชื้อโรคก่อนเข้า-ออกฟาร์ม พบว่าฟาร์มเกษตรกรเพียงร้อยละ 1.7 มีบ่อน้ำยาฆ่าเชื้อโรค พาหนะทุกชนิดที่เข้า-ออกฟาร์ม และร้อยละ 67.8 มีห้องอาบน้ำและฆ่าเชื้อโรคบุคคลที่เข้าฟาร์ม

2) การป้องกันการสะสมของเชื้อโรคในฟาร์ม พบว่าฟาร์มของเกษตรกรทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) มีเครื่องพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อจำนวนเหมาะสมกับขนาดของฟาร์มและใช้งานได้ดี

3) การสร้างภูมิคุ้มกันโรค พบว่าฟาร์มของเกษตรกรทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) มีการทำวัคซีนป้องกันโรคเปิดทุกตัวในฟาร์มตามคำแนะนำของสัตวแพทย์ประจำฟาร์ม

4) การควบคุมโรค พบว่าฟาร์มของเกษตรกรทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) มีการแยกสุกรป่วยออกจากฝูง ร้อยละ 27.1 มีบริเวณเฉพาะสำหรับทำลายซากเปิดที่ตาย และพบว่าไม่มีฟาร์มของเกษตรกรในโครงการ ฯ ที่มีการตรวจวินิจฉัยโรคเปิดที่ป่วยหรือตายโดยสัตวแพทย์

การบำบัดโรค พบว่าฟาร์มของเกษตรกรทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) ปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ควบคุมการประกอบการบำบัดโรคสัตว์ และปฏิบัติตามข้อกำหนดการไช้ยาสำหรับสัตว์

5.4 การจัดการสิ่งแวดล้อม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกรายละเอียด ดังตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 สภาพการเลี้ยงเปิดตามระบบมาตรฐานฟาร์มของเกษตรกร : การจัดการสิ่งแวดล้อม

N = 112

หัวข้อ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
การบำบัดหรือกำจัดของเสีย		
มีระบบกำจัดหรือบำบัดของเสียที่เหมาะสม	70	62.7

จากตารางที่ 4.15 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นสภาพการเลี้ยงเปิดตามระบบมาตรฐานฟาร์มของเกษตรกร ในเรื่องของการจัดการสิ่งแวดล้อม ปรากฏผลดังนี้

การบำบัดหรือกำจัดของเสีย พบว่าฟาร์มของเกษตรกรร้อยละ 62.7 มีระบบกำจัดหรือบำบัดของเสียที่เหมาะสม

ตอนที่ 6 ปัญหาของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อ

ปัญหาและข้อเสนอแนะในการเลี้ยงเป็ดเนื้อของเกษตรกรในเขตภาคตะวันออก จำแนกระดับปัญหาในการเลี้ยงไก่เนื้อเป็นระดับ มาก ปานกลาง และน้อย โดยนำมาหาค่าเฉลี่ยและแปลความหมายตามเกณฑ์ดังนี้

มีปัญหาน้อย	ค่าเฉลี่ย เท่ากับ	1.00 – 1.66
มีปัญหาปานกลาง	ค่าเฉลี่ย เท่ากับ	1.67 – 2.33
มีปัญหามาก	ค่าเฉลี่ย เท่ากับ	2.34 – 3.00

ตารางที่ 4.16 ปัญหาของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อ

N = 112

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา			ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
	มาก	ปานกลาง	น้อย		
	จำนวน(%)	จำนวน(%)	จำนวน (%)		
1 ที่ตั้งและปัจจัยด้านโรงเรือน	17 (14.40)	61 (51.69)	40 (3.89)	1.80	ปานกลาง
2. ระบบสาธารณสุขปศุสัตว์	8 (6.78)	68 (57.62)	42 (35.59)	1.71	ปานกลาง

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

N = 112

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา			ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
	มาก จำนวน(%)	ปานกลาง จำนวน(%)	น้อย จำนวน (%)		
3. ความรู้ในการเลี้ยงเป็ดเนื้อ	16 (13.56)	51 (43.22)	51 (43.22)	1.70	ปานกลาง
4. คุณภาพของลูกเป็ด	30 (25.42)	56 (47.45)	32 (27.11)	1.98	ปานกลาง
5. อาหารสำหรับเลี้ยงเป็ด	30 (25.42)	50 (42.37)	38 (32.20)	1.93	ปานกลาง
6. การเกิดโรค/โรคระบาด	5 (4.23)	38 (32.20)	75 (63.56)	1.40	น้อย
7. ต้นทุนและผลตอบแทน	14 (11.86)	43 (36.44)	61 (51.69)	1.60	น้อย
8. การติดต่อประสานงานกับ หน่วยงานภาครัฐ	9 (7.62)	16 (13.56)	93 (78.81)	1.29	น้อย
9. การตลาดและราคาซื้อขาย เป็ดสดในท้องตลาด	12 (10.17)	34 (28.81)	72 (61.01)	1.49	น้อย
10. แหล่งเงินทุน	17 (14.41)	52 (44.06)	49 (41.52)	1.72	ปานกลาง

6.1 ประเด็นปัญหา การวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นปัญหาในการเลี้ยงเป็ดเนื้อในเขตภาคตะวันออก โดยจำแนกปัญหาทั้งหมดออกเป็น 10 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาด้านที่ตั้งและปัจจัยด้านโรงเรือน ระบบสาธารณสุขโรค ความรู้ในการเลี้ยงเป็ดเนื้อ คุณภาพของลูกเป็ด อาหารสำหรับเลี้ยงเป็ด การเกิดโรค/โรคระบาด ต้นทุนและผลตอบแทน การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ การตลาดและราคาซื้อขายเป็ดสดในท้องตลาด และแหล่งเงินทุน

6.2 ระดับของปัญหา ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อในเขตภาคตะวันออก มีปัญหาในการเลี้ยงเป็ดเนื้อระดับปานกลาง 6 ประเด็น และมีปัญหาระดับน้อย 4 ประเด็น รายละเอียดในตารางที่ 4.12 ดังนี้

6.2.1 ปัญหาระดับปานกลาง เกษตรกรมีปัญหาเกี่ยวกับการเลี้ยงเป็ดเนื้อในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปน้อยตามค่าเฉลี่ยของปัญหาแต่ละประเด็นได้ดังนี้

- 1) คุณภาพของลูกเป็ดระดับค่าเฉลี่ยของปัญหา 1.98
- 2) อาหารสำหรับเลี้ยงเป็ด ระดับค่าเฉลี่ยของปัญหา 1.93
- 3) ที่ตั้งและปัจจัยด้าน โรงเรือน ระดับค่าเฉลี่ยของปัญหา 1.80

- 4) แหล่งเงินทุน ระดับค่าเฉลี่ยของปัญหา 1.72
- 5) ระบบสาธารณูปโภค ระดับค่าเฉลี่ยของปัญหา 1.71
- 6) ความรู้ในการเลี้ยงเป็ดเนื้อ ระดับค่าเฉลี่ยของปัญหา 1.70

6.2.2 ปัญหาระดับน้อย เกษตรกรมีปัญหาก่เกี่ยวกับการเลี้ยงเป็ดเนื้อในระดับน้อย เรียงลำดับจากมากไปน้อยตามค่าเฉลี่ยของปัญหาแต่ละประเด็น ได้ดังนี้

- 1) ต้นทุนและผลตอบแทน ระดับค่าเฉลี่ยของปัญหา 1.60
- 2) การตลาดและราคาซื้อขายเป็ดสดในท้องตลาด ระดับค่าเฉลี่ยของปัญหา 1.49
- 3) การเกิดโรค และ โรคระบาด ระดับค่าเฉลี่ยของปัญหา 1.70
- 4) การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ ระดับค่าเฉลี่ยของปัญหา 1.29

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.1.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อ
- 1.1.2 เพื่อศึกษาการจัดการฟาร์มของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อ
- 1.1.3 เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อ
- 1.1.4 เพื่อศึกษาความพร้อมของเกษตรกรในการเลี้ยงเป็ดแบบมีสัญญาผูกพัน
- 1.1.5 เพื่อศึกษาศักยภาพในการเลี้ยงเป็ดตามระบบมาตรฐานฟาร์มเป็ดเนื้อของเกษตรกร
- 1.1.6 เพื่อศึกษาปัญหาของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อ

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อเพื่อการค้า เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อที่มีศักยภาพการเลี้ยงมากกว่า 2000 ตัวต่อรุ่น จำนวน 112 ฟาร์ม เนื่องจากมีจำนวนน้อย จึงเลือกกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนาใช้บรรยายลักษณะของข้อมูล เช่น ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด

1.3 ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยขอเสนอเป็นภาพรวมและข้อสรุปผลการวิจัยที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ตามลำดับดังนี้

1.3.1 สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ด

เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเนื้อในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่เป็นเพศชายที่สมรสแล้ว มีอายุเฉลี่ย 49.94 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.57 คน มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.57 คน ซึ่งคนในครัวเรือนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่

เกษตรกรบางรายมีรายได้ภาคการเกษตรนอกเหนือจากการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ การทำนา ทำสวน ทำไร่ รายได้รวมภาคการเกษตร (ทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์และอื่นๆ) เฉลี่ย 98,701.43 บาทต่อปี ซึ่งรายได้ภาคการเกษตรหลักมาจากการเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรบางส่วนมีรายได้นอกภาคการเกษตร เช่น รับจ้าง ราชการ ค้าขาย โดยค่าเฉลี่ยรายได้รวมนอกภาคเกษตรเฉพาะผู้ที่มีรายได้นอกภาคเกษตร เท่ากับ 67,247.37 บาทต่อปี ทั้งนี้ รายได้รวมทั้งหมดของครัวเรือน เฉลี่ย 165,948.8 บาทต่อปี และค่าใช้จ่ายในภาคเกษตร เฉลี่ย 45120.95 บาทต่อปี

เกษตรกรส่วนใหญ่มีภาวะหนี้สินกับ ธ.ก.ส. หรือสถาบันทางการเงิน ภาวะหนี้สินรวมเฉลี่ยของครัวเรือน 154568.63 บาท เกษตรกรร้อยละ 100 เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในพื้นที่ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของพื้นที่ที่เป็นกรรมสิทธิ์ 14.35 ไร่ นอกจากนี้ยังพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม และไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มใดๆ

1.3.2 สภาพการผลิตเปิดเนื้อของเกษตรกร

จากการศึกษาพบว่า ฟาร์มเลี้ยงเปิดเนื้อของเกษตรกร มีขนาดฟาร์มเฉลี่ย 8.24 ไร่ จำนวนโรงเรือนเฉลี่ย 1.56 โรงเรือน ลักษณะโรงเรือนทั้งหมดเป็นโรงเรือนแบบปิด และมีจำนวนการเลี้ยงเฉลี่ย 3964.83 ตัว

เกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดเนื้อมีประสิทธิภาพในการฉีดยาโดยเฉลี่ย 14.90 ปี จำนวนแรงงานภายในฟาร์มเฉลี่ย 2.18 คน ฟาร์มเลี้ยงเปิดเนื้อส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงแบบอิสระ โดยมีระยะเวลาเลี้ยงเฉลี่ย 46.79 วัน แพกได้ในแต่ละรอบการเลี้ยงเฉลี่ย 27.79 วัน ใช้เกลบเป็นวัสดุรองพื้น และส่วนใหญ่ใช้น้ำบาดาล นอกจากนี้ยังพบว่าอาหารและลูกเปิดส่วนใหญ่ได้มาจากการติดต่อซื้อเองจากผู้จำหน่าย

1.3.3 ต้นทุนและผลตอบแทนในการเลี้ยงเปิดเนื้อ

เกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดเนื้อทุกรายมีต้นทุนในการเลี้ยง ซึ่งได้แก่ ค่าใช้จ่ายด้านโครงสร้างและค่าใช้จ่ายในโรงเรือน บางรายที่มีต้นทุนในการซื้อที่ดินร่วมด้วย ทั้งนี้ต้นทุนปัจจัยการเลี้ยงโดยเฉลี่ยต่อ 1 รอบการเลี้ยงของเกษตรกรทั้งหมด เท่ากับ 179768.44 บาท ผลตอบแทนในการเลี้ยงเฉลี่ยต่อ 1 รอบการเลี้ยงเท่ากับ 91,500.50 บาท

เกษตรกรร้อยละ 89.29 มีการก่อสร้างโรงเรือนขึ้นมาใหม่ และส่วนใหญ่มีการกู้ยืมเงินจากหน่วยงานหรือสถาบันทางการเงิน รายได้จากการเลี้ยงภายหลังจากหักต้นทุนแล้วพบว่าร้อยละ 87.7 ได้กำไร มีเกษตรกรบางรายประสบปัญหาขาดทุน หรือรายได้ไม่แน่นอน

1.3.4 ศักยภาพในการเลี้ยงเปิดตามระบบมาตรฐานฟาร์มเปิดเนื้อของเกษตรกร

1) องค์ประกอบของฟาร์ม

ทำเลที่ตั้งของฟาร์ม พบว่าฟาร์มของเกษตรกรทั้งหมดอยู่ในบริเวณที่มี การคมนาคมสะดวก สามารถควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของโรค อยู่ในทำเลที่มีแหล่งน้ำ สะอาดเพียงพอต่อการบริโภค เป็นบริเวณที่ไม่มีน้ำท่วมขัง เป็นบริเวณที่โปร่ง อากาศสามารถถ่ายเท ได้ดี ตามข้อกำหนดของมาตรฐานฟาร์ม สำหรับที่ตั้งของฟาร์มอยู่ห่างจากแหล่งชุมชน โรงฆ่าสัตว์ ตลาดนัดค้าสัตว์ พบว่าฟาร์มของเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 83.1 เป็นไปตามข้อกำหนดมาตรฐาน ฟาร์มเลี้ยงเปิด

ลักษณะของฟาร์ม พบว่าฟาร์มของเกษตรกรทั้งหมดมีเนื้อที่ที่เหมาะสม กับขนาดของฟาร์ม มีการจัดแบ่งพื้นที่ฟาร์มเป็นสัดส่วนชัดเจนและเหมาะสม ฟาร์มเกษตรกรเกือบ ทั้งหมดร้อยละ 91.5 มีถนนภายในฟาร์มที่ใช้วัสดุคงทน มีความกว้างเหมาะสม และครึ่งหนึ่งมีรั้ว ป้องกันสัตว์ชนิดอื่นเข้า-ออกบริเวณพื้นที่เลี้ยงสัตว์ได้ บ้านพักอาศัยและอาคารสำนักงานมีรั้วกั้น แยกจากบริเวณเลี้ยงสัตว์อย่างชัดเจน

ลักษณะของโรงเรือน พบว่าฟาร์มของเกษตรกรทั้งหมดมีขนาดของโรงเรือน เหมาะสมกับจำนวนเปิด โรงเรือนมีโครงสร้างและส่วนประกอบที่แข็งแรง สะดวกต่อการปฏิบัติงาน ไม่เป็นอันตรายต่อคนและสัตว์

2) การจัดการฟาร์ม

การจัดการโรงเรือน พบว่าฟาร์มของเกษตรกรทั้งหมดมีโรงเรือนและ อุปกรณ์ให้อาหารที่สะอาดและแห้ง มีส่วนการผลิตแยกกันอย่างชัดเจน มีระยะพักโรงเรือน 5-7 วัน ก่อนนำเปิดชุดใหม่เข้ามาเลี้ยง มีการฆ่าเชื้ออุปกรณ์และโรงเรือนด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรค มีระบบ ระบายอากาศที่ดี และฟาร์มของเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 88.1 มีการดูแล ซ่อมบำรุงโรงเรือนและ อุปกรณ์ให้ใช้งานได้ดี

การจัดการด้านบุคลากร พบว่าฟาร์มของเกษตรกรทั้งหมดมีจำนวน แร่งงานเพียงพอและเหมาะสมกับจำนวนสัตว์เลี้ยง และมีสัตวแพทย์ควบคุมกำกับดูแลด้านสุขภาพ สัตว์ภายในฟาร์ม

คู่มือการจัดการฟาร์ม พบว่าฟาร์มของเกษตรกรทั้งหมดมีคู่มือการจัดการ ฟาร์ม คู่มือการจัดการด้านสุขภาพสัตว์ และพบว่าไม่มีฟาร์มของเกษตรกรในโครงการ ฯ ที่มีคู่มือ การจัดการด้านสุขาภิบาล และสิ่งแวดล้อม

ระบบบันทึกข้อมูล พบว่าฟาร์มของเกษตรกรทั้งหมดมีการจดบันทึกการเตรียมโรงเรือน บันทึกการให้อาหาร บันทึกข้อมูลการจัดการการผลิต และพบว่าไม่มีฟาร์มของเกษตรกร ที่มีบันทึกข้อมูลการบริหารฟาร์ม

การจัดการด้านอาหารสัตว์และน้ำ พบว่าฟาร์มของเกษตรกรใช้อาหารสัตว์ที่ได้รับอนุญาตตาม พ.ร.บ. ควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ ใช้ภาชนะบรรจุสะอาดแห้ง ไม่เคยใช้บรรจุวัตถุดิบพืช ใช้อาหารที่เหมาะสม สอดคล้องกับช่วงอายุและชนิดของเป็ด ไม่ใส่สารต้องห้ามตามกฎหมายผสมในน้ำ มีการเก็บอาหารสัตว์แยกเป็นสัดส่วนและมิดชิด และมีฟาร์มของเกษตรกรส่วนน้อยเพียงร้อยละ 30.5 ที่มีอุปกรณ์สำหรับผสมยาละลายน้ำให้เป็ดกินเมื่อจำเป็น

3) การจัดการด้านสุขภาพสัตว์

การป้องกันและควบคุม

การทำลายเชื้อโรคก่อนเข้า-ออกฟาร์ม พบว่าฟาร์มเกษตรกรเพียงรายเดียวที่มีบ่อน้ำยาฆ่าเชื้อโรค พาหนะทุกชนิดที่เข้า-ออกฟาร์ม และมากกว่าครึ่งหนึ่งมีห้องอาบน้ำและฆ่าเชื้อโรคบุคคลที่เข้าฟาร์ม

การป้องกันการสะสมของเชื้อโรคในฟาร์ม พบว่าฟาร์มของเกษตรกรทั้งหมดมีเครื่องพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อจำนวนเหมาะสมกับขนาดของฟาร์มและใช้งานได้ดี

การสร้างภูมิคุ้มกันโรค พบว่าฟาร์มของเกษตรกรทั้งหมดมีการทำวัคซีนป้องกันโรคสุกรทุกตัวในฟาร์มตามคำแนะนำของสัตวแพทย์ประจำฟาร์ม

การควบคุมโรค พบว่าฟาร์มของเกษตรกรทั้งหมดมีการแยกสุกรป่วยออกจากฝูง ฟาร์มเกษตรกรส่วนน้อยมีบริเวณเฉพาะสำหรับทำลายซากสุกรที่ตาย และพบว่าไม่มีฟาร์ม ที่มีการตรวจวินิจฉัยโรคสุกรที่ป่วยหรือตายโดยสัตวแพทย์

การบำบัดโรค พบว่าฟาร์มของเกษตรกรทั้งหมดปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ควบคุมการประกอบการบำบัดโรคสัตว์ และปฏิบัติตามข้อกำหนดการใช้ยาสำหรับสัตว์

4) การจัดการสิ่งแวดล้อม

การบำบัดหรือกำจัดของเสีย พบว่าฟาร์มของเกษตรกรมากกว่าครึ่งหนึ่งมีระบบกำจัดหรือบำบัดของเสียที่เหมาะสม

1.3.6 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการเลี้ยงเป็ดเนื้อ

จากการศึกษาพบว่า ภาพรวมของปัญหาของเกษตรกรในการเลี้ยงเป็ดเนื้ออยู่ในระดับปานกลาง 6 ประเด็น เรียงตามลำดับ ได้แก่ คุณภาพของลูกเป็ด อาหารสำหรับเลี้ยงเป็ดที่ตั้งและปัจจัยด้านโรงเรือน แหล่งเงินทุน ระบบสาธารณสุขโลก ความรู้ในการเลี้ยงเป็ดเนื้อ และระดับ

น้อย 4 ประเด็น เรียงตามลำดับ ได้แก่ ต้นทุนและผลตอบแทน การตลาดและราคาซื้อขายเปิดสดใน
ท้องตลาด การเกิดโรค และ โรคระบาด และการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและ เศรษฐกิจของเกษตรกร ศักยภาพการเลี้ยง
เปิดตามระบบมาตรฐานฟาร์มของเกษตรกร และการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร
มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

2.1 สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้เลี้ยงเปิด

เกษตรกรเลี้ยงเปิดเนื้อในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ให้สัมภาษณ์ ส่วนใหญ่เป็นเพศชายที่
สมรสแล้ว มีอายุเฉลี่ย 49.94 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย
3.57 คน มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.57 คน ซึ่งคนในครัวเรือนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่

เกษตรกรบางรายมีรายได้ภาคการเกษตรนอกเหนือจากการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ การทำนา
ทำสวน ทำไร่ รายได้รวมภาคการเกษตร (ทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์และอื่นๆ) เฉลี่ย 98,701.43 บาท
ต่อปี ซึ่งรายได้ภาคการเกษตรหลักมาจากการเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรบางส่วนมีรายได้นอกภาค
การเกษตร เช่น รับจ้าง ราชการ ค้าขาย โดยค่าเฉลี่ยรายได้รวมนอกภาคเกษตรเฉพาะผู้ที่มีรายได้
นอกภาคเกษตร เท่ากับ 67,247.37 บาทต่อปี ทั้งนี้ รายได้รวมทั้งหมดของครัวเรือน เฉลี่ย 165,948.8 บาท
ต่อปี และค่าใช้จ่ายในภาคเกษตร เฉลี่ย 45,120.95 บาทต่อปี

เกษตรกรส่วนใหญ่มีภาวะหนี้สินกับ ธ.ก.ส. หรือสถาบันทางการเงิน ภาวะหนี้สิน
รวมเฉลี่ยของครัวเรือน 154,568.63 บาท เกษตรกรร้อยละ 100 เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในพื้นที่ ซึ่งมี
ค่าเฉลี่ยของพื้นที่ที่เป็นกรรมสิทธิ์ 14.35 ไร่ นอกจากนี้ยังพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่ง
ทางสังคม และไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มใดๆ

2.2 สภาพการผลิตเปิดเนื้อของเกษตรกร ฟาร์มเลี้ยงเปิดเนื้อของเกษตรกร มีขนาด
ฟาร์มเฉลี่ย 8.24 ไร่ จำนวนโรงเรือนเฉลี่ย 1.56 โรงเรือน ลักษณะโรงเรือนทั้งหมดเป็นโรงเรือน
แบบปิด และมีจำนวนการเลี้ยงเฉลี่ย 3964.83 ตัว

เกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดเนื้อที่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงโดยเฉลี่ย 14.90 ปี จำนวน
แรงงานภายในฟาร์มเฉลี่ย 2.18 คน ฟาร์มเลี้ยงเปิดเนื้อส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงแบบอิสระ โดยมีระยะ
การเลี้ยงเฉลี่ย 46.79 วัน พักเล้าในแต่ละรอบการเลี้ยงเฉลี่ย 27.79 วัน ใช้เกลบเป็นวัสดุรองพื้น
และส่วนใหญ่ใช้น้ำบาดาล นอกจากนี้ยังพบว่าอาหารและลูกเปิดส่วนใหญ่ได้มาจากการติดต่อซื้อ
เองจากผู้จำหน่าย

2.3 ศักยภาพการเลี้ยงเปิดตามระบบมาตรฐานฟาร์มของเกษตรกร

กรมปศุสัตว์ (2542:20-29) ได้กำหนดมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงเปิดเพื่อให้ฟาร์มที่ต้องการขึ้นทะเบียนเป็นฟาร์มที่ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับได้ยึดถือปฏิบัติ ซึ่งจะต้องผ่านขั้นตอนการประเมินเพื่อเข้าสู่ระบบการรับรองมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงเปิดตามระเบียบกรมปศุสัตว์ ว่าด้วยการขอรับและออกใบรับรองมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงสัตว์ พ.ศ. 2542 ซึ่งการตรวจสอบจะต้องดำเนินตามระเบียบมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงเปิด ซึ่งมีองค์ประกอบหลักตามมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงสัตว์ 4 ด้าน ได้แก่ องค์ประกอบของฟาร์ม การจัดการฟาร์ม การจัดการด้านสุขภาพสัตว์ และการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

2.1.1 องค์ประกอบฟาร์ม จากผลการวิจัยขององค์ประกอบหลักมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงเปิดในด้านองค์ประกอบของฟาร์ม ทั้งเรื่องทำเลที่ตั้งของฟาร์ม ลักษณะของฟาร์ม และลักษณะของโรงเรือน พบว่าเกษตรกรเกือบทั้งหมดได้ปฏิบัติตามองค์ประกอบทางด้านนี้ แต่ยังพบเกษตรกรบางรายที่ยังไม่พร้อมในเรื่องที่ตั้งของฟาร์ม ซึ่งอยู่ห่างจากแหล่งชุมชน โรงฆ่าสัตว์ ตลาดนัดค้าสัตว์ไม่ถึง 5 กิโลเมตร ฟาร์มส่วนใหญ่ที่พบปัญหานี้ก่อสร้างมาเป็นระยะเวลานาน ในอดีตหน่วยงานราชการในท้องถิ่นยังไม่เข้มงวดในเรื่องนี้ เรื่องการมีรั้วกั้นรอบฟาร์ม มีฟาร์มเพียงครึ่งหนึ่งที่มีรั้วป้องกันสัตว์ชนิดอื่นเข้า-ออกบริเวณพื้นที่เลี้ยงสัตว์ได้ มีรั้วกั้นแบ่งแยกระหว่างบ้านพักสำนักงานกับบริเวณเลี้ยงสัตว์อย่างชัดเจน อาจเป็นเพราะการก่อสร้างรั้วต้องใช้เงินทุนสูง ซึ่งส่วนใหญ่จะพบในรายที่เพิ่งสร้างฟาร์มใหม่ เกษตรกรเพิ่งใช้เงินลงทุนในการสร้างโรงเรือนในปริมาณที่สูงมากและยังมีหนี้สินอยู่

2.1.2 การจัดการฟาร์ม จากผลการวิจัยในด้านการจัดการฟาร์ม ในเรื่องการจัดการโรงเรือน พบว่าเกษตรกรเกือบทั้งหมดได้ปฏิบัติตามองค์ประกอบทางด้านนี้ มีเพียงเล็กน้อยที่ขาดการดูแล ซ่อมบำรุง โรงเรือนและอุปกรณ์ให้ใช้งานได้ดี อาจเป็นเพราะเป็นฟาร์มที่ก่อสร้างมาเป็นระยะเวลานาน โครงสร้างและวัสดุอุปกรณ์มีสภาพเก่า เสื่อมโทรมทำให้ยากต่อการซ่อมบำรุง เรื่องการจัดการด้านบุคลากร พบว่าเกษตรกรทั้งหมดได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดนี้ ในส่วนคู่มือการจัดการฟาร์ม และระบบบันทึกข้อมูล พบว่าเกษตรกรทั้งหมดยังไม่มีการจัดทำคู่มือการจัดการด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม และไม่มีบันทึกข้อมูลการบริหารฟาร์ม อาจเป็นเพราะเกษตรกรจะให้ความสำคัญกับกระบวนการผลิตและผลผลิตที่ได้รับ มากกว่าให้ความสำคัญกับองค์ประกอบส่วนอื่นๆ เรื่องการจัดการด้านอาหารสัตว์และน้ำมีฟาร์มเกษตรกรเพียงเล็กน้อยที่มีอุปกรณ์สำหรับผสมยาละลายน้ำให้สุกรกิน

2.1.3 การจัดการด้านสุขภาพสัตว์ การจัดการด้านนี้พบความบกพร่องในหลายหัวข้อ ได้แก่ การทำลายเชื้อโรคก่อนเข้า-ออกฟาร์ม ทั้งการมีบ่อน้ำยามาเชื้อโรค พาหนะทุกชนิดที่เข้า-ออกฟาร์ม และห้องอาบน้ำมาเชื้อโรคบุคคลที่เข้าฟาร์ม หัวข้อการควบคุมโรค ฟาร์มเกษตรกร

ทั้งหมดไม่มีการปฏิบัติในเรื่องการตรวจวินิจฉัยโรคเปิดที่ป่วยหรือตายโดยสัตว์แพทย์ แต่จะทำการวินิจฉัยโรคโดยสัตวบาลแทน และมีเกษตรกรเพียงบางส่วนที่มีบริเวณเฉพาะสำหรับทำลายซากเป็ดที่ตาย ซึ่งการก่อสร้างบ่อน้ำยาฆ่าเชื้อ ห้องอาบน้ำ และที่ทำลายซาก ต้องใช้งบประมาณในการดำเนินการสูง ในส่วนของการป้องกันการสะสมของเชื้อโรคในฟาร์ม การสร้างภูมิคุ้มกันโรค และการบำบัดโรค เกษตรกรทั้งหมดปฏิบัติตามองค์ประกอบทางด้านนี้

2.1.4 การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม จากผลการวิจัยในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม เรื่องการบำบัดหรือกำจัดของเสีย มีฟาร์มเกษตรกรมากกว่าครึ่งหนึ่งที่มีระบบบำบัดของเสียที่เหมาะสม โดยฟาร์มที่ไม่มีระบบบำบัดของเสียส่วนใหญ่เป็นฟาร์มที่สร้างใหม่ อาจเป็นเพราะไม่มีงบประมาณในการจัดทำ เนื่องจากการจัดทำระบบบำบัดของเสียต้องใช้งบประมาณสูง ความพร้อมของเกษตรกรในการเลี้ยงเป็ดแบบมีสัญญาผูกพัน

2.4 ความพร้อมของเกษตรกรในการเลี้ยงเป็ดแบบมีสัญญาผูกพัน ในระดับมาก ประเด็นเรียงตามลำดับได้แก่ การประกันราคารับซื้อเป็ด จำนวนและปริมาณการเลี้ยงต่อรุ่น สินเชื่อในการผลิต มีอุปกรณ์การเลี้ยงครบเพียงพอต่อปริมาณเป็ด ทำเล ที่ตั้งของฟาร์มตรงตามรูปแบบ ลักษณะของฟาร์มเป็นไปตามมาตรฐานฟาร์มกำหนด ลักษณะของโรงเรือนตรงตามแบบที่บริษัทกำหนด มีแหล่งน้ำใช้เพียงพอ มีความสอดคล้องกับรูปแบบการทำกรเกษตรแบบมีสัญญาผูกพัน สิทธิชัย พัฒนสุวรรณ และคณะ (2549) กล่าวว่า การเกษตรแบบมีสัญญานั้น ผู้รับซื้อสามารถกำหนดความแน่นอนของวัตถุดิบ ซึ่งเป็นผลผลิตทางการเกษตรที่ตนจะรับซื้อ โดยที่ตัวเองไม่ต้องเป็นเจ้าของหน่วยการผลิตทางการเกษตรนั้นเสียเอง เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการยังมีความเป็นอิสระ โดยเป็นเจ้าของหน่วยผลิตของตนอยู่ แต่มีการทำสัญญาล่วงหน้ากับผู้รับซื้อเกี่ยวกับปริมาณ และคุณภาพของผลผลิตทางการเกษตรที่ตนจะผลิตป้อนให้ ผลผลิตการเกษตรที่มีการใช้ระบบการผลิตแบบมีสัญญาผูกพัน ได้แก่ การเลี้ยงไก่ การผลิตถั่วเหลืองฝักสดเพื่อผลิตอาหารกระป๋อง การปลูกมันฝรั่ง การผลิตอ้อยทำน้ำตาล การผลิตเชื้อกระดาษจากต้นยูคาลิปตัสและไม้ไผ่ การปลูกมะเขือเทศเพื่อทำอาหารกระป๋อง การผลิตเมล็ดพันธุ์ฝัก เมล็ดพันธุ์แดงโม แคนตาลูป เป็นต้น เศรษฐ์ สวยาม (2550) กล่าวว่า การผลิตแบบมีสัญญาผูกพัน เป็นกระบวนการผลิตที่มีลักษณะข้อตกลง หรือสัญญาระหว่างเกษตรกรกับบริษัทที่มีการตกลงล่วงหน้าที่จะส่งมอบผลผลิตให้แก่บริษัทในปริมาณและคุณภาพของผลผลิตที่กำหนดไว้ โดยมีเงื่อนไขสำคัญ คือ บริษัทจะต้องสร้างหลักประกันในกระบวนการผลิต รวมถึงหลักประกันในการส่งมอบวัตถุดิบแก่เกษตรกรที่ใช้ในการขยายการผลิตให้สามารถผลิตสินค้าได้ตามเป้าหมาย

2.5 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร

ปัญหาต่อการเลี้ยงสุกรตามระบบมาตรฐานฟาร์มที่อยู่ในระดับสูงที่สุดคือขาดแคลนเงินทุนในการปรับปรุงระบบการจัดการฟาร์ม เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีหนี้สินอยู่แล้ว และการปรับปรุงฟาร์มในบางเรื่องต้องใช้เงินทุนสูง รองลงมาคือทำเลที่ตั้งของฟาร์มไม่เหมาะสม ซึ่งส่วนใหญ่จะพบในฟาร์มที่ก่อสร้างมาเป็นระยะเวลานาน ปัญหาเจ้าหน้าที่ขาดประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ อาจเป็นเพราะขาดนักวิชาการส่งเสริม ขาดความรู้และประสบการณ์ในการทำงาน ปัญหาการใช้มาตรฐานฟาร์มมีความยุ่งยาก และปัญหาขาดแรงงานภายในฟาร์มเนื่องจากบางพื้นที่หาแรงงานยาก และอาชีพเลี้ยงเป็ดเป็นอาชีพที่ไม่ค่อยมีคนอยากทำ

จากการศึกษาข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการเลี้ยงเป็ดตามระบบมาตรฐานฟาร์มพบว่า ข้อเสนอแนะทั้งหมดเป็นการขอความช่วยเหลือ ให้ช่วยเหลือในด้านต่างๆ ทั้งด้านเงินทุน แรงงาน การให้ความรู้ การให้ความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ และพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความชำนาญ ซึ่งดำเนินการโดยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นผู้ดำเนินการเอง จากข้อเสนอแนะที่เกษตรกรได้เสนอมา สามารถให้ความช่วยเหลือกับเกษตรกรได้ แต่มีข้อเสนอแนะบางข้อที่นำมาพิจารณาแล้วทำได้ยากในเรื่องการช่วยเหลือวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปรับปรุงฟาร์ม น่าจะช่วยให้ในเรื่องการจัดการหาแหล่งเงินทุนเท่านั้น

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในการส่งเสริมการเลี้ยงเป็ดเนื้อทั้งภาครัฐและเอกชน ควรมีโครงการส่งเสริมให้ความรู้และสร้างความเข้าใจแก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในเรื่องการจัดการฟาร์มและการจัดทำคู่มือฟาร์มเพื่อให้เกษตรกรมีความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติในฟาร์ม ได้อย่างถูกต้อง

3.1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการมีมาตรการในการลดปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงเป็ดเนื้อของเกษตรกร โดยควรมีส่วนช่วยเหลือในการควบคุมปัจจัยในด้านการผลิตต่างๆ เช่น การตรวจสอบคุณภาพลูกเป็ดอาหารสำหรับเลี้ยงเป็ดเนื่องจากเป็นปัญหาสำคัญและส่งผลโดยตรงต่อผลตอบแทนที่ได้รับและส่งเสริมดูแลระบบสาธารณสุขปศุสัตว์ให้เพียงพอแก่ความต้องการของเกษตรกร เนื่องจากยังพบว่าเกษตรกรบางส่วนยังประสบปัญหาเหล่านี้อยู่

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียระหว่างการประกอบการเลี้ยงเป็ดเนื้อแบบอิสระและแบบมีพันธะสัญญากับบริษัท รวมไปถึงความเป็นธรรมกรณีเลี้ยงแบบมีพันธะสัญญากับบริษัท

3.2.3 ควรศึกษาถึงผลกระทบ ปัญหาและข้อเสนอแนะ ต่อการเข้าสู่ระบบมาตรฐานฟาร์มตามหลักเกณฑ์ของกรมปศุสัตว์ และการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงระเบียบกฎเกณฑ์ให้สอดคล้องต่อความเป็นจริงของสภาพการเลี้ยงเป็ดเนื้อในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการค้าภายใน. (2550). ตลาดซื้อขายถั่วเหลือง. <http://www.dit.go.th/>. ค้นคืน 15 พฤษภาคม 2558.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2534). คู่มือธุรกิจเกษตรสำหรับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร.
- กรมปศุสัตว์. (2542). ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง มาตรฐานฟาร์มเลี้ยงสัตว์ของประเทศไทย พ.ศ. 2542 กรุงเทพฯ: กองสัตวรักษ์.
- ชัยชาญ วงศ์สามัญ. (2548). การส่งเสริมการเกษตร ขอนแก่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เชษฐ สวงาม. (2550). ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมแบบมีสัญญาณผูกพันในอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ดิเรก ฤกษ์ห่วย. (2538). การนำการเปลี่ยนแปลงเพื่อกระจายนวัตกรรม (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- บุญธรรม จิตต่อนันต์ (2551) การบริหารการส่งเสริมการเกษตร (พิมพ์ครั้งที่ 4) นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บุญสม วราเอกศิริ. (2539). ส่งเสริมการเกษตร (พิมพ์ครั้งที่ 4) เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์. (2551). การส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา (พิมพ์ครั้งที่ 3) นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์และสุรพล เศรษฐบุตร. (2553). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ไพบูลย์ ฟูวัฒนศิลป์. (2547). “มาตรฐานฟาร์มเลี้ยงสัตว์: แนวทางป้องกันโรคในปศุสัตว์ระยะยาว” วารสารวิจัยธุรกิจ สำนักงานวิจัยธุรกิจ, 8 (49) (พฤศจิกายน), 2-3.
- สิทธิชัย พัฒนสุวรรณ และคณะ. (2549). การศึกษาการพัฒนาเกษตรอุตสาหกรรมของแรงงานนอกระบบกับปัญหาสุขภาพ: เกษตรกรรายย่อย เกษตรพันธะสัญญา และแรงงานเกษตรรับจ้างในภาคการเกษตร กรุงเทพฯ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างสุขภาพ.
- สมจิต โยชะคง และเฉลิมศักดิ์ คุ้มศิริ. (2553). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สิน พันธุ์พินิจ. (2544). การส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรพิทยา.

อัจฉรา จิตตลดากร และคณะ. (2551). *โครงการการศึกษารูปแบบและปัจจัยความสำเร็จของ
การเกษตรแบบมีสัญญาในการผลิตพืชของไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย.

เอ็นนู ซื่อสุวรรณ. (2555). *เอกสารการสอนชุดวิชาชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพส่งเสริมการเกษตร
เกษตร หน่วยที่ 2 สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์*
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.

ภาคผนวก

เลขที่แบบสัมภาษณ์.....

สัมภาษณ์วันที่.....

แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย

เรื่อง ศักยภาพการส่งเสริมการผลิตเปิดเนื้อแบบมีสัญญาผูกพันในเขตภาคตะวันออก

.....

คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาศักยภาพการส่งเสริมการผลิตเปิดเนื้อแบบมีสัญญาผูกพันในเขตภาคตะวันออกของประเทศไทย โดยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนากษัตริศาสตร์ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมมาธิราช
2. คำตอบในแบบสัมภาษณ์นี้ จะนำไปใช้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการส่งเสริมเกษตรกรในการพัฒนาการผลิตเปิดเนื้อในภาคตะวันออก จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่าน กรุณาตอบคำถามทุกข้อตามความเป็นจริงและตามความเห็นของท่าน
3. แบบสัมภาษณ์นี้ ประกอบด้วย 5 ตอนดังนี้
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร
 - ตอนที่ 2 สภาพการผลิตเปิดเนื้อของเกษตรกร
 - ตอนที่ 3 ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตเปิดเนื้อของเกษตรกร
 - ตอนที่ 4 ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับความพร้อมในการเลี้ยงเปิดเนื้อแบบมีสัญญาผูกพัน
 - ตอนที่ 5 ศักยภาพของเกษตรกรในการเลี้ยงเปิดเนื้อตามระบบมาตรฐานฟาร์มเปิดเนื้อ
 - ตอนที่ 6 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตเปิดเนื้อ
4. กรุณาตอบแบบสัมภาษณ์ตามชุดนี้ให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง ข้อมูลจากการตอบแบบสัมภาษณ์ในครั้งนี้ จะได้รับการเก็บรักษาไว้เป็นความลับและจะนำผลมาใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในการให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสัมภาษณ์ครั้งนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

คำแนะนำ โปรดทำเครื่องหมาย (✓) หน้าข้อความที่ต้องการหรือเติมข้อมูลในช่องว่างที่กำหนดให้

1. เพศ () 1 ชาย () 2 หญิง	a1
2. อายุ.....ปี	a2
3. สถานภาพการสมรส	a3
() 1 โสด () 2 สมรส () 3 หย่าร้าง () 4 หม้าย	
4. จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....คน	a4
5. ระดับการศึกษา	a5
() 1 ประถมศึกษา () 2 มัธยมศึกษาตอนต้น	
() 3 มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือปวช. () 4 อนุปริญญา หรือปวส. หรือเทียบเท่า	
() 5ปริญญาตรี หรือสูงกว่า () 6 อื่น ๆ (ระบุ).....	
6. การประกอบอาชีพของคนในครัวเรือน (เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)	
() 6.1 ทำนา () 6.2 ทำสวน () 6.3 ทำไร่	a61 a62 a63
() 6.4 ค้าขาย () 6.5 รับราชการ () 6.6 เลี้ยงสัตว์	a64 a65 a66
() 6.7 รับจ้าง () 6.8 อื่นๆ (ระบุ).....	a67 a68
7. แรงงานในครัวเรือน.....คน	a7
8. รายได้ของครัวเรือนจากภาคการเกษตร (เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)	
8.1 รายได้จากการทำงาน.....บาท	a81
8.2 รายได้จากการทำสวน.....บาท	a82
8.3 รายได้จากการทำไร่.....บาท	a83
8.4 รายได้จากการเลี้ยงสัตว์.....บาท	a84
8.5 อื่นๆ (ระบุ)..... จำนวน	a85
8.6 รายได้รวมของครัวเรือนภาคการเกษตร.....บาท	a86
9. รายได้ของครัวเรือนนอกภาคการเกษตร (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)	
9.1 รับจ้าง.....บาท	a91
9.2 รับราชการ.....บาท	a92
9.3 ค้าขาย.....บาท	a93
9.4 รายได้อื่นๆ ระบุ.....จำนวน	a94
9.5 รายได้รวมของครัวเรือนนอกภาคการเกษตร.....บาท	a95
10. รายได้รวมทั้งหมดของครัวเรือน.....บาท	a10

11. รายจ่ายของครัวเรือนในภาคการเกษตร (เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)	
11.1 รายจ่ายในการทำนา.....บาท	a111
11.2 รายจ่ายในการทำไร่.....บาท	a112
11.3 รายจ่ายในการทำสวน.....บาท	a113
11.4 รายจ่ายในการเลี้ยงสัตว์.....บาท	a114
11.5 รายจ่ายอื่นๆ ในการทำการเกษตร ระบุ.....	
จำนวน	a115
11.6 รายจ่ายรวมของครัวเรือนภาคการเกษตร.....บาท	a116
12. สถานะหนี้สินของครัวเรือน	a12
() 1 ไม่มีหนี้สิน () 2 มีหนี้สิน	
ถ้ามีหนี้สิน ท่านกู้จากแหล่งใด (เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)	
12.1 สหกรณ์.....บาท	a121
12.2 ธกส./สถาบันการเงิน.....บาท	a122
12.3 กองทุนหมู่บ้าน.....บาท	a123
12.4 นายทุน.....บาท	a124
12.5 บริษัท ห้าง ร้าน	a125
12.6 ญาติหรือเพื่อนบ้าน.....บาท	a126
12.7 ไม่มีหนี้สิน ระบุ	a127
จำนวน	
12.8 หนี้สินรวมของครัวเรือน.....บาท	a128
13. พื้นที่การถือครองในการเกษตร (เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)	
13.1 เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ จำนวน.....ไร่	a131
13.2 พื้นที่เช่า จำนวน.....ไร่	a132
13.3 พื้นที่บุคคลอื่นให้ทำฟรี จำนวน.....ไร่	a133
14. การมีตำแหน่งทางการปกครอง	a14
() 1 นายก/สมาชิก อบต. () 2. กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน () 3. อื่น ๆ (ระบุ)	
15. สถานภาพทางสังคมของท่านในหมู่บ้าน	a15
() 1 ไม่มีตำแหน่ง () 2 มีตำแหน่ง	
ถ้ามีตำแหน่งทางสังคม ท่านมีตำแหน่งใดต่อไปนี้ (เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)	
() 15.1 ด้านการปกครอง () 15.2 ด้านการศึกษา	a151 a152
() 15.3 ด้านการศาสนา () 19.4 ด้านสาธารณสุข	a153 a154

16. การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม a16
- () 1 ไม่เป็นสมาชิก () 2 เป็นสมาชิก
- ถ้าเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มใดต่อไปนี้
- (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- () 16.1 กลุ่มสหกรณ์การเกษตร () 16.2 กลุ่มเกษตรกร a161 a162
- () 16.3 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร () 16.4 กลุ่มชาวสวนผลไม้ a163 a164
- () 16.5 วิชาหกิจชุมชน () 16.6 กลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ a165 a166
- () 16.7 กลุ่มอื่นๆ ระบุ

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตเปิดเนื้อของเกษตรกร

1. จังหวัดที่ตั้งฟาร์มเปิดเนื้อ b1
- () 1 ชลบุรี () 2 ระยอง () 3 จันทบุรี () 4 ฉะเชิงเทรา
- () 5 ตราด () 6 ปราจีนบุรี () 7 สระแก้ว () 8 นครนายก
2. ขนาดฟาร์ม.....ไร่ b2
3. จำนวนโรงเรือน.....หลัง b3
4. ลักษณะโรงเรือน () 1 ระบบเปิด () 2 ระบบปิด b4
5. ประสบการณ์การทำฟาร์มเลี้ยงเปิดเนื้อ.....ปี b5
6. จำนวนแรงงานภายในฟาร์ม.....คน b6
7. ลักษณะการเลี้ยง () 1 เลี้ยงแบบอิสระ b7
- () 2 แบบพันธสัญญากับบริษัท
8. จำนวนรอบการเลี้ยงเฉลี่ยต่อปีรอบ b8
9. จำนวนเปิดในฟาร์ม (เฉลี่ยต่อ 1 รอบการเลี้ยง)ตัว b9
10. การเตรียมโรงเรือน โดยการพักเล้าระหว่างการเลี้ยง ระยะเวลาวัน b10
11. แหล่งของลูกเปิดที่นำมาเลี้ยง b11
- () 1 ติดต่อซื้อเองจากผู้จำหน่าย () 2 ได้มาจากบริษัทที่มีพันธสัญญา
12. วัสดุรองพื้นที่ใช้ในฟาร์ม (เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- () 12.1 แกลบ () 12.2 ขี้เลื่อย b121 b122
- () 12.3 ขี้กบ () 12.4 ช้างข้าวโพดบด b123 b124
- () 12.5 ฟางข้าวสับ () 12.6 อื่นๆ (ระบุ)..... b125 b126

13. ที่มาของอาหารที่ใช้ในการเลี้ยง (เลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- () 13.1 ผสมเอง () 13.2 ได้มาจากบริษัทที่มีพันธสัญญา b131 b132
- () 13.3 ซื้อจากร้านจำหน่ายอาหารสัตว์ b133
- () 13.4 อื่น ๆ (ระบุ)..... b134
14. แหล่งน้ำใช้ภายในฟาร์ม (เลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- () 14.1 น้ำประปา () 14.2 น้ำบาดาล b141 b142
- () 14.3 น้ำบ่อ () 14.4 อื่น ๆ (ระบุ).....b143 b144
15. ระยะเวลาในการเลี้ยงเฉลี่ยวัน b15

ตอนที่ 3 ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตเปิดเนื้อของเกษตรกร

1. โครงสร้างโรงเรือน.....บาท c1
2. ค่าใช้จ่ายในการสร้างโรงเรือน.....บาท c2
3. ค่าใช้จ่ายในการซื้อที่ดิน.....บาท c3
4. โรงเรือนในการเลี้ยงเปิดเนื้อในปัจจุบัน (เลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- () 4.1 ก่อสร้างขึ้นใหม่ () 4.2 รับมรดกจากบิดา-มารดา c41 c42
- () 4.3 เช่า () 4.4 ซื้อต่อจากผู้อื่น c43 c44
- () 4.5 อื่น ๆ (ระบุ)..... c45
5. การกู้ยืมเงินจากหน่วยงาน/สถาบันการเงินเพื่อลงทุนในการสร้างหรือปรับปรุงโรงเรือน หรือซื้ออุปกรณ์เพื่อการเลี้ยง รวมถึงปัจจัยในการเลี้ยง c5
- () 1 ไม่ได้กู้ยืมเงิน () 2. มีการกู้ยืมเงิน
6. ภาระหนี้สินที่เกิดจากการทำฟาร์มเปิดเนื้อในแต่ละรอบของการเลี้ยง c6
- () 1. มี () 2. ไม่มี
7. ต้นทุนปัจจัยในการเลี้ยงโดยเฉลี่ยต่อ 1 รอบการเลี้ยงบาท c7
8. ผลตอบแทนในการเลี้ยงโดยเฉลี่ยต่อ 1 รอบการเลี้ยง หรือรายได้จากการจำหน่ายเปิดเนื้อมีชีวิตในแต่ละรอบการเลี้ยงที่ยังไม่หักต้นทุน จำนวนเงินบาท c8
9. รายได้โดยรวมของการเลี้ยงภายหลังจากหักต้นทุนแล้วในรอบปีที่ผ่านมา c9
- () 1 กำไร () 2 เสมอทุน () 3. ขาดทุน

ตอนที่ 4 สักยภาพของเกษตรกรในการเลี้ยงเป็ดตามระบบมาตรฐานฟาร์มเป็ดเนื้อ

คำแนะนำ โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างด้านขวามือ โดยเลือกคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับฟาร์มเป็ดเนื้อของท่าน หรือการปฏิบัติในการจัดการเลี้ยงเป็ดเนื้อของท่านที่ผ่านมา

ประเด็นมาตรฐานฟาร์ม	ใช่	ไม่ใช่	
1. องค์ประกอบของฟาร์ม			
ฟาร์มตั้งอยู่ในบริเวณหรือมีองค์ประกอบต่อไปนี้			
1.1 การคมนาคมสะดวก			e11
1.2 สามารถควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของโรค			e12
1.3 ห่างจากแหล่งชุมชน โรงฆ่าสัตว์ หรือตลาดนัดค้าสัตว์			e13
1.4 มีแหล่งน้ำสะอาดเพียงพอต่อการบริโภคตลอดทั้งปี			e14
ประเด็นมาตรฐานฟาร์ม	ใช่	ไม่ใช่	
1.5 ไม่มีน้ำท่วมขัง			e15
1.6 โปรง อากาศสามารถถ่ายเทได้ดี			e16
1.7 เนื้อที่เหมาะสมกับขนาดของฟาร์ม			e17
1.8 มีการจัดแบ่งพื้นที่ฟาร์มเป็นสัดส่วนชัดเจนเหมาะสม			e18
1.9 มีรั้วป้องกันสัตว์ชนิดอื่นเข้า-ออกบริเวณพื้นที่เลี้ยงสัตว์			e19
1.10 ถนนภายในฟาร์มใช้วัสดุคงทน โดยมีความกว้างเหมาะสม			e110
1.11 บ้านพักอาศัย/อาคารสำนักงาน มีรั้วกั้นแบ่งแยกจากบริเวณเลี้ยงสัตว์อย่างชัดเจน			e111
1.12 ขนาดของโรงเรือนเหมาะสมกับจำนวนเป็ด			e112
1.13 โรงเรือนมีโครงสร้างและส่วนประกอบที่แข็งแรง			e113
1.14 สะดวกต่อการปฏิบัติงาน โดยไม่เป็นอันตรายต่อคนและสัตว์			e114
2. การจัดการฟาร์ม			
ฟาร์มเลี้ยงเป็ดเนื้อของท่านมีการดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้			
2.1 โรงเรือน/อุปกรณ์การให้อาหารสะอาดและแห้ง			e21
2.2 การผลิตแยกกันอย่างชัดเจน			e22
2.3 ระยะเวลาพักโรงเรือน 14 วันก่อนนำเป็ดชุดใหม่เข้ามาเลี้ยง			e23
2.4 การฆ่าเชื้ออุปกรณ์/โรงเรือนด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรค			e24

ประเด็นมาตรฐานฟาร์ม	ใช่	ไม่ใช่	
2.5 ระบบระบายอากาศที่ดี			e24
2.6 การดูแลและซ่อมบำรุงโรงเรือน/อุปกรณ์ให้ใช้งานได้ดี			e26
2.7 จำนวนแรงงานเพียงพอเหมาะสมกับจำนวนสัตว์เลี้ยง			e27
2.8 มีสัตวแพทย์ควบคุมกำกับดูแลด้านสุขภาพสัตว์ภายในฟาร์ม			e28
2.9 มีคู่มือการจัดการฟาร์ม			e29
2.10 มีคู่มือการจัดการด้านสุขภาพสัตว์			e210
2.11 มีคู่มือการจัดการด้านสุขาภิบาล และสิ่งแวดล้อม			E211
2.12 การบันทึกการเตรียมโรงเรือน			e212
2.13 การบันทึกการให้อาหาร			e213
2.14 การบันทึกข้อมูลการบริหารฟาร์ม			e214
2.15 การบันทึกข้อมูลการจัดการการผลิต			e215
2.16 การใช้อาหารสัตว์ที่ได้รับอนุญาตตาม พ.ร.บ. ควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์			e216
2.17 ภาชนะบรรจุสะอาด แห้ง และไม่เคยใช้บรรจุวัตถุมีพิษ			e217
2.18 อุปกรณ์การให้อาหารมีเพียงพอและเหมาะสมกับเป็ด			e218
2.19 อาหารเหมาะสมสอดคล้องกับช่วงอายุและชนิดของเป็ด			e219
2.20 ไม่ใส่สารต้องห้ามตามกฎหมายผสมในน้ำ			e220
2.21 ระบบและอุปกรณ์ให้น้ำเพียงพอ			e221
2.22 มีอุปกรณ์สำหรับผสมยาละลายน้ำให้เป็ดกินเมื่อจำเป็น			e222
2.23 เก็บอาหารสัตว์แยกเป็นสัดส่วนและมิดชิด			e223
3. การจัดการด้านสุขภาพสัตว์			
ฟาร์มของท่านมีการดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้			
3.1 มีบ่อน้ำยาฆ่าเชื้อโรค พาหนะทุกชนิดที่เข้า-ออกฟาร์ม			e31
3.2 มีห้องอาบน้ำและฆ่าเชื้อโรคบุคคลที่เข้าฟาร์ม			e32
3.3 มีเครื่องพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อจำนวนเหมาะสมกับขนาดของฟาร์มและใช้งานได้ดี			e33
3.4 การทำวัคซีนป้องกันโรคเปิดทุกตัวในฟาร์มตามคำแนะนำของสัตวแพทย์ประจำฟาร์ม			e34

ประเด็นมาตรฐานฟาร์ม	ใช่	ไม่ใช่	
3.5 การแยกเปิดป่วยออกจากฝูง			e35
3.6 เปิดที่ป่วยหรือตายทำการตรวจวินิจฉัยโรคโดยสัตวแพทย์			e36
3.7 มีบริเวณเฉพาะสำหรับทำลายซากเปิดที่ตาย			e37
3.8 ปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ควบคุมการประกอบการบำบัดโรคสัตว์			e38
3.9 ปฏิบัติตามข้อกำหนดการใช้ยาสำหรับสัตว์			e39
4. การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม			
ฟาร์มของท่านมีการดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้			
4.1 มีระบบกำจัดหรือบำบัดของเสียที่เหมาะสม			e41

ตอนที่ 5 ปัญหาในการส่งเสริมการผลิตเปิดเนื้อ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือตรงกับความคิดเห็นของท่านว่า การเลี้ยงเปิดเนื้อที่ผ่านมามีปัญหาด้านต่าง ๆ ในระดับใด โดยเลือกคำตอบ ที่ตรงกับความเป็นจริงของปัญหาที่ท่านพบ โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

3 = ปัญหามาก 2 = ปัญหาปานกลาง 1 = ปัญหาน้อย

ประเด็นปัญหา	ไม่มีปัญหา	ระดับปัญหา			
		มาก	ปานกลาง	น้อย	
1. ที่ตั้งและปัจจัยด้านโรงเรือน					f11
2. ระบบสาธารณสุขปศุสัตว์					f12
3. ความรู้ในการเลี้ยงเปิดเนื้อ					f13
4. คุณภาพของลูกเปิด					f14
5. อาหารสำหรับเลี้ยงเปิด					f15
6. การเกิดโรค/โรคระบาด					f16
7. ต้นทุนและผลตอบแทน					f17
8. การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ					f18
9. การตลาดและราคาซื้อขายเปิดสดในท้องตลาด					f19
10. แหล่งเงินทุน					f110
ประเด็นมาตรฐานฟาร์ม			ใช่	ไม่ใช่	
11. ปัญหาอื่น ๆ ระบุ					f111
11.1					
11.2					

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่เสียสละเวลาในการตอบแบบสัมภาษณ์

นายบุญชัย ท้าวเขตร์

นักศึกษาปริญญาโท

หลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายบุญชัย ท้าวเขตร์
วัน เดือน ปีเกิด	26 กรกฎาคม 2523
สถานที่เกิด	อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (สัตวศาสตร์) สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพิษณุโลก ปี พ.ศ. 2546
สถานที่ทำงาน	บมจ.บางกอกแร็นซ์
ตำแหน่ง	ผู้จัดการฟาร์ม

